Receb 1445

tevhid

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP, ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!" (39/ZUMER, 17)

AYLIK İSLAMİ EĞİTİM DERGİSİ | ŞUBAT '24 | YIL: 13 | SAYI: 133 | FİYATI: 40₺ | ISSN: 2148-4635

BİR KULLUK AFETİ ERTELEMEK

HALİS BAYANCUK HOCA | HASBİHÂL' 04

Adana Kitabevimiz Hizmetinize Girmiştir.

Bu güzel gelişmeyi nasip eden Rabbimize (cc) hamdediyor, hayırlara vesile kılmasını niyaz ediyoruz.

Adres ve İletişim Bilgileri

 0555 655 00 70

 Reşatbey Mah. 62008 Sk. No:10
İşyeri 2-Merkez / Seyhan / Adana

بسم الله الرحمن الرحيم

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Tevhid Dergisi olarak Şubat sayımızı siz değerli okuyucularımıza takdim ediyoruz.

Halis Bayancuk Hoca'mız, çağımızın önemli problemlerinden biri olan erteleme hastalığını mercek altına alıyor. Ertelemeye sebep olan ana sebebi nasıl bulabileceğimize dair yol gösteriyor ve bu döngüyü kırmak için tavsiyelerde bulunuyor.

Enes Yelgün, Hendek Gazvesi çerçevesinde alınan tedbirleri ve yaşanan her gelişmenin safları nasıl belirginleştirdiğini anlatıyor.

Talha Akman, Mu'minûn Suresi'nin 8. ayetini tefsir ederken özellikle emanetlere riayet etme emrini açıklıyor.

Enes Doğan, muksirûn sahabileri ve onların bu sıfatı alma sebeplerini işlemeye Enes ibni Mâlik (ra) özelinde devam ediyor.

Emre Acar, nimetlere karşı asla takınmamamız gereken ve haddi aşmak olarak değerlendirilen bir tavır hakkında bizlere nasihat ediyor.

Ömer Akduman, Allah Resûlü'nün (sav), "Öfkelenme!" hadisini şerh ederken bu tek kelimelik tavsiyenin altında yatan incelikleri tefekkür etmeye davet ediyor.

Salim Kandemir, Allah Resûlü'nün (sav) hayatı boyunca -vefatından sonra bile- duyduğu vefa, sevgi ve özlemi aktararak Hatice Annemize (r.anha) veda ediyor.

Kerem Çağlar, İslam'ın kadınlara verdiği mali hakları konu edindiği yazısında evlilik ve aile hayatından örnekler veriyor.

Zeynep Bayancuk, sosyal medyanın hayatımızda oldukça büyük bir yer kaplamasıyla yeni bir meslek dalı olarak karşımıza çıkan influencer olma konusuna oldukça farklı bir pencereden yaklaşıyor.

Dr. Gözde Tercuman, doğru bilgi ile o bilginin kimler tarafından ve hangi yollarla elde edildiği hususunda bu iki mesele arasındaki ayrımın altını çiziyor.

Şükriye Öztürk, öz şefkat konusunu işlediği yazısında neredeyse bizimle bütünleşmiş olan iç sesimizi dönüştürebilmek mümkün mü, sorusunu cevaplıyor.

Melek Şeref, insanın kimlik oluşumundaki en önemli zaman dilimi olan gençlik dönemini ele alıyor ve bazı kafa karışıklıklarını gidermeye yardımcı olacak birkaç uygulama gösteriyor.

Sultan Amed Yaşar, yapay zekâ teknolojisinin hâlihazırdaki durumu ve gelecekte elde edeceği düşünülen konum karşısında nerede ve nasıl durmamız gerektiği hakkındaki mülahazalarını paylaşıyor.

Osman Sadıkoğlu, Sahabenin Bidatlere Karşı Tutumu başlıklı yazısında bidatlerin hakikatini anlatmaya devam ediyor.

Bu sayımızda sizlere Mehmet Emin Akın'ın Kandil Geceleri ve Bin Yıllık Yanılgı isimli kitabını tanıtıyor, tüm okurlarımızın faydalanmasını diliyoruz.

Allah'ın (cc) izniyle 133. sayımızı istifadenize sunuyoruz.

Editör

tevhid

İmtiyaz Sahibi
Hamza ÖZTÜRK

Yazı İşleri Müdürü
Abdullah DEMİR

Yayın Türü
Yaygın Süreli

Reklam ve Abonelik
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com
0 (545) 762 15 15

Adres
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Yazışma Adresi
Hamza ÖZTÜRK
Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120
34212 Bağcılar/İSTANBUL

Basım
İmak Ofset, 71320
Akçaburgaz Mah. 137. Sok. No. 12
Esenyurt/İSTANBUL 0 212 656 49 97

Satış Noktaları: Tevhid Kitabevi

- **İstanbul** : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120/A 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 545 762 15 15
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA 0 543 225 50 48
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR 0 543 225 50 43
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA 0 543 225 50 49
- **Van** : Vali Mithatbey Mah. Gündüz 2. Sok. No. 2 A 65100 İpekyolu/VAN 0 543 225 50 45
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA 0 543 225 50 46
- **Adana** : Reşaybey Mah. 62008 Sok. No. 10 İşyeri-2 01120 Merkez/Seyhan/ADANA 0 555 655 00 70

İrtibat Büroları

- **Merkez** : Kirazlı Mah. Mahmutbey Cad. No. 120 34212 Bağcılar/İSTANBUL
- **Avcılar** : Firuzköy Mah. Kazım Karabekir Cad. Tütün Sok. No. 2 34325 Avcılar/İSTANBUL
- **Sultangazi** : İsmetpaşa Mah. 95. Sok. No. 41/A 34270 Sultangazi/İSTANBUL
- **Diyarbakır** : Fırat Mah. 500. Sok. Taşkıran 2 Sitesi D Blok Altı 21070 Kayapınar/DİYARBAKIR
- **Konya** : Mengene Mah. Büyük Kumköprü Cad. No. 78/A 42020 Karatay/KONYA
- **Van** : Bahçıvan Mah. Sıhke Cad. Karatekin Sok. Yavuz Canlı Apt. Kat: 2 65040 İpekyolu/VAN
- **Erciş** : Kışla Mah. Şehitler Cad. No. 10 65400 Erciş/VAN
- **Bursa** : Bağlarbaşı Mah. 1. Hürriyet Cad. 1. Sedir Sok. No. 1 16160 Osmangazi/BURSA
- **Ankara** : Piyade Mah. İstasyon Cad. No. 190 06794 Etimesgut/ANKARA

Şubat 2024 | Receb 1445
Yıl: 13 | Sayı: 133 | Fiyat: 40₺
ISSN: 2148-4635

teuhid

İÇİNDEKİLER

HASBİHÂL

Halis BAYANCUK HOCA

BİR KULLUK AFETİ: ERTELEMEK

Allah insana öz nefsini unutturduğunda insan kendisi için neyin faydalı neyin zararlı olduğunu ayırt edemez hâle gelir. Bazen faydalı şeyleri unutarak bazen de erteleyerek daha az faydalı veya zararlı şeylerle meşgul olur. Çoğu zaman da asli sorumluluklarını erteleyerek bunu yapar. Ertelemek, asli sorumlulukları bir süreliğine unutmak için insanın başka şeylerle meşgul olmasıdır. Hâliyle erteleme hastalığından kurtulmak; Allah'ı çokça anmak, O'nun emir ve nehiylerine riayet etmek suretiyle Allah'ı hatırda tutmakla mümkündür.

Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

İnsan, yaşadığı dünyada bir imtihan hâlindedir. İmtihanın gereği olarak Rabbine, insanlara ve kendine karşı bazı sorumlulukları vardır. Onu sorumluluklarından alıkoyan her şey bir kulluk afetidir. Bu afetlerin başında da erteleme gelmektedir. Zira erteleme kısır döngü içinde kendisini tekrar eden ve her seferinde biraz daha pekişip meleke hâline dönüşen bir afettir. Erteleme bir kaçış eylemidir. Ertelediği için bir şey yapmayan insan, görev ve sorumluluklarını ertelediği için suçluluk duyacak, zamanla "Ben bir şey beceremiyorum." düşüncesiyle kendisinden şüphe edecektir. Bir yanda yapılması gereken sorumluluklar, diğer yanda ertelendiği için biriken işler, beri yanda insanın bu işin altından kalkacağına dair ümitlerini yitirmesi insanın çaresiz hissetmesine; Rabbine karşı hüsn-ü zannını ve kendisine karşı güvenini yitirmesine sebep olmaktadır. Erteleme nedeniyle oluşan çaresizlik hissinden kaçmak için tekrar ertelemekte ve bu döngü kendini tekrar etmektedir.[1]

Bazı âlimler erteleyen insanın durumunu, bir ağacı kesmekle mükellef olan kimseye benzetir. Bu işle sorumlu olan kişi ağacı yerinden sökmenin zor olduğunu görünce, "Seneye sökerim." düşüncesiyle onu erteler. Oysa seneye kendi yaşlanıp güçten düşecek, ağaç ise iyice kök salıp

1. Erteleme döngüsü için bk. Boş Zaman Eğitiminin Akademik Erteleme Davranışına Etkisi, Doktora Tezi, Şenol Göral, s. 104

gürbüzleşecek, sökülmesi daha da zorlaşacaktır. Erteleyen de böyledir; sorumluluklarını erteledikçe iradesizleşip zayıflayacak, ertelediği işler gözünde büyüyüp zorlaşacaktır…[2]

Ömer'in (ra) şöyle dediği nakledilir:

"Amelde kuvvet, bugünün işini yarına ertelememektir. Şayet böyle yaparsanız işler başınıza birikir de ihmal ettiğiniz şeylerin hangisinden başlayacağınızı bilemezsiniz. Bu da tüm amelleri/sorumlulukları zayi etmenize sebep olur."[3]

İşleri zamanında yapmak insanın akıl, kalp ve iradesindeki kuvvete, işleri ertelemek ise tüm bunların zayıf olduğuna alamettir. Bu zayıflık tekrar ettikçe pekişir ve alışkanlık hâline gelir. Erteleme alışkanlığa döndüğünde artık bir kulluk zaafına dönüşmüştür ve insanın tüm yaşantısını olumsuz etkiler. Sorumluluklarını erteleyenler, dahası, bu ertelemeyi bir döngü içinde tekrar edenler, bir kulluk afetiyle karşı karşıya olduklarını bilmeli ve arınma çabası içinde olmalılardır.

Ertelemenin Nedenleri ve Çözüm Yolları

Ertelemenin nedenleri kısım kısımdır. Bazısı manevi bazısı bilişsel bazısı yetişme tarzıyla ilgilidir. Erteleme nedenleri anlaşıldığında çözüm yolları da anlaşılacaktır.

1. Allah'ın Unutturması

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının! Herkes yarın için ne takdim ettiğine bir baksın. Allah'tan korkup sakının! Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır. Allah'ı unuttukları (için), Allah'ın da onlara kendi nefislerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. Bunlar, fasıkların ta kendileridir."[4]

Okuduğumuz ayetler Haşr Suresi'nde, Yahudileri dost tutan münafıklar hakkındadır. Yüce Allah, münafıkların Yahudileri dost edinmeme emrini terk etmesini "Allah'ı unutmak" olarak isimlendirmiş ve bunun cezasının Allah'ın, insana öz nefsini unutturması olduğunu söylemiştir. Allah'ın (cc) emir ve yasaklarını terk eden, dolayısıyla Allah'ı (cc) unutan her insan kendi öz nefsini unutma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Sufyân Es-Sevrî (rh) ayetteki ifadeyi "Onlar Allah'ı unuttu, Allah da onlara nefislerinin hayırdan payı olan şeyi unutturdu." şeklinde tefsir etmiştir.[5] İbni Kayyim de (rh) ayeti şöyle tefsir eder:

"Allah Teala, kendisini unuttukları için onları, kendi kendilerini unutmakla cezalandırdı. Bu yüzden onlar, maslahatlarını unuttular… Kul kendini unutursa maslahatlarından yüz çevirir, bunları unutur ve onların yerine başka şeylerle meşgul olur. Sonunda bozulup helak olur. Bu sondan kurtulamaz. Böyle birinin durumu ekini, bostanı, sürüsü veya daha başka maddi imkânları olan birine benzer. Düzgün ve güzel olması kişinin gayretine bağlı olan şeyler, insanın ihmali, unutması, başka şeylerle meşgul olması ve maslahatına göre hareket etmemesi sonucu bozulur. Böyle davranıldığı sürece bu sonuç kaçınılmazdır."[6]

Allah (cc) insana öz nefsini unutturduğunda insan kendisi için neyin faydalı neyin zararlı olduğunu ayırt edemez hâle gelir. Bazen faydalı şeyleri unutarak bazen de erteleyerek daha az faydalı veya zararlı şeylerle meşgul olur. **Çoğu zaman da asli sorumluluklarını erteleyerek bunu yapar.** Ertelemek, asli sorumlulukları bir süreliğine unutmak için insanın başka şeylerle meşgul olmasıdır. Hâliyle erteleme hastalığından kurtulmak; Allah'ı (cc) çokça anmak, O'nun (cc) emir ve nehiylerine riayet etmek suretiyle Allah'ı hatırda tutmakla mümkündür.

İnsanın önceliği Rabbi değilse Yüce Allah onun kalbini ve işlerini darmadağınık kılar. Bu da başka bir manevi cezadır. Kalbinde/Zihninde işleri düzenli olmayan insan, işleri arasındaki öncelik fıkhını yitirir. Neyi yapması gerektiğini bilmediği için de tüm sorumluluklarını erteler.

Enes ibni Mâlik'ten (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kimin kaygısı ahiret olursa Allah onun zenginliğini kalbinde kılar, **işlerini derleyip toparlar** ve dünya ona boyun eğerek gelir/dünyevi işleri kolaylaşır. Kimin kaygısı da dünya olursa Allah, onun fakirliğini iki gözü arasında kılar ve **işleri darmadağın olur**, perişan olur. Zaten kendisine de takdir edilen şey gelir, fazlası gelmez."[7]

Allah'ı (cc) çokça anmak ve ahiret yurdunu ummak; insanın neyin faydalı neyin zararlı olduğunu hatırlaması, işlerinin düzene girmesi ve dağınıklığın zorunlu sonucu olan ertelemeden kurtulması için şarttır.

2. Zaman Bilincinden Yoksunluk

Zaman bilincine sahip olmak, zamanın sınırlı ve kıymetli olduğunu bilmek ve sorumlulukların ancak zamanı bilinçli kullanarak ifa edileceğini idrak etmekle olur. Zaman bilincinden yoksun insanlar zaman sınırsızmış gibi yaşar, bugünün sorumluluklarını yarına ertelerler. Yarına erteledikleri her sorumluluk, yarın geldiğinde yeni bir yarına ertelenir… Zaman bilinci kazanmanın yolu, ölümü sıkça hatırlamaktır. İnsan ölümü ne kadar yakın hissederse bu dünyadaki zamanının -nefis ve şeytanın iğvasının aksine- sınırsız olmadığını anlar. Bu nedenledir ki âlimler, erteleme hastalığına tutulanlara ölümü hatırlamayı tavsiye etmişlerdir. Çünkü insanı terbiye etmek ve arındırmak için nazil olan Kitap, ertelemenin ilacı olarak ölümü ve ölüm sonrasında yaşanacak pişmanlığı hatırlamayı öğüt vermiştir:

2. bk. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 4/58
3. El-Huteb ve'l Mevâiz, Ebû Ubeyd, 136
4. 59/Haşr, 18-19
5. bk. Tefsîru't Taberî, 23/300, Haşr Suresi, 19. ayetin tefsiri
6. Bedâiu't Tefsîr, 4/255-256, Haşr Suresi, 19. ayetin tefsiri
7. Tirmizi, 2465

İstiâne, yani Allah'tan yardım istemek, kulluğun en özel hâlidir. Yaptıkları işlerde Allah'tan yardım istemeyenler, nefisleriyle baş başa kalırlar. Çoğu zaman bir işe başlayamaz, başlasalar dahi tamamına erdiremezler. Şöyle ki; Fatiha Suresi'nde Yüce Allah, "Biz, yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz." buyurmuştur. Hakikatte Allah'tan yardım istemek, O'na ibadetin çeşitlerinden biridir. Ancak Allah ibadetin yanında O'ndan yardım istemeyi ayrıca zikretmiş, ibadetin en özel cüzünün istiâne olduğuna vurgu yapmıştır. Her sorumluluk, kulluğumuzun bir parçasıdır. Sorumluluklarını erteleyenler, Allah'tan yardım istemeyi ihmal edip etmediklerine bakmalılardır.

"Sizden birine ölüm gelip de: 'Rabbim! Beni yakın bir zamana erteleseydin de sadaka verseydim ve salihlerden olsaydım.' demeden önce, size rızık olarak verdiklerimizden infak edin."[8]

"Nihayet onlardan birine ölüm geldiği zaman der ki: 'Rabbim! Beni geri çevir. Umulur ki geride bıraktığım hayatımda salih amel yaparım.' Asla! Bu, onun söylediği (boş) bir sözdür. Ve onların önünde, diriltilecekleri güne kadar (kalacakları) berzah vardır."[9]

Ölümü hatırlamak ile erteleme arasındaki ilişkiyi anlamak kolaydır: İki ayrı misafir gözleyen bir ev sahibi, bir misafirin yarın, diğerinin birkaç gün sonra geleceğini düşünüyorsa birinci için hemen hazırlıklara başlayacak, ikinci için zamanı olduğunu düşünerek hazırlıkları erteleyecektir.[10] İnsan da ölümü kendinden uzak gördükçe salih amelleri erteleyecek, sorumluluklarını ihmal edecek, daha iyi bir kul ve daha iyi bir insan olma çabası sekteye uğrayacaktır.

İçinde bulunduğu ân, insanın elinde ve yetkesindedir. Sorumluluklarını ertelediği gelecek ise onun yetke ve tasarrufunda değildir. Ölüm, hastalık veya farklı meşguliyetler onun yarınını ipotek altına alabilir, yapmak istediği şeyler ile kendisinin arasına girebilir. Bu nedenle akıllı insan "Yarın yaparım." dediği ân durup düşünmeli, daha önce "Yarın yaparım." dediği kaç işi yarın yapabildiğine bakmalıdır. Çoğu zaman hesaba katmadığı şeyler nedeniyle mahrum olduğunu görecektir. Allah Resûlü de (sav) insanı yarının ne getireceği belli olmayan afetlerinden sakındırmış, salih amelleri ertelemeden bir ân önce yapmasını tavsiye etmiştir.

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Şu altı şey gelmeden önce (salih) amelleri işlemekte elinizi çabuk tutunuz: Güneş battığı yerden doğmadan, duman gelmeden, Deccâl ve Dâbbetu'l Arz çıkmadan, bir de her birinizin özel (ölüm) vakti gelmeden ve herkes için gerçekleşecek olan (kıyamet) kopmadan."[11]

8. 63/Munâfikûn, 10
9. 23/Mu'minûn, 99-100
10. Misal için bk. İhyâu Ulûmi'd Dîn, 4/459
11. Müslim, 2947

Zaman bilincine sahip olmak, zamanın kıymetine dair insanın kendine hatırlatmalarda bulunması ve belli aralıklarla zaman bilinci kazandıran okumalar yapmasıyla mümkündür.[12] Bir diğeri zaman planlaması yapmayı öğrenmesidir. Zira bugüne değin gerçekleştirilmiş bütün çalışmaların yorumlanmasıyla ulaşılan sonuç bize açıkça ortalama bir insanın boşta olmak durumu açığa çıktığında bununla baş edebilmek için kendiliğinden yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadığını göstermektedir.[13] Zamanı nasıl yöneteceğimizi ve disipline edeceğimizi öğrenmek için bir çabamız olmak zorundadır. Zaman yönetimine dair okumalar yapmak, zamanı nasıl programlayacağımızı öğrenmek, bir disiplin kazanıncaya kadar araştırma yapmak durumundayız.[14]

3. Stresin Erteleme Üzerindeki Etkisi

Allah (cc) insanı stres, kaygı, hüzün, yorgunluk ve korku gibi olumsuz duygulardan kaçacak bir fıtratta yaratmıştır. İnsanı kulluğa teşvik ederken korku, hüzün, bıkkınlık ve yorgunluğun olmadığı cennetleri vadetmiştir:

"Şüphesiz ki: 'Rabbimiz Allah'tır.' dedikten sonra istikamet üzere olanlar, onlara korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir."[15]

"O ki ihsan ve lütfundan, bizleri tam kalınacak bir yurda yerleştirdi. Orada bize ne bir yorgunluk ne de bıkkınlık dokunacak."[16]

İnsan korktuğu ve kaygılandığı şeylerden kaçar. Sorumlulukların kaygıya neden olduğu ise izahtan varestedir. Sorumluluklara bağlı kaygıdan kurtulmanın en kestirme yolu ise ertelemektir. Ertelemeden kurtulmak

12. Önerebileceğim eserler:
   - Ümmetin Kurtuluşuna Giden Yolda Vakit, Dr. Seyyid bin Hüseyin el-Affani, Nebevi Hayat Yayınları
   - Zamanın Kıymeti, Abdulfettâh Ebû Gudde, Takdim Yayınları
   - Vakit Disiplini, Prof. Dr. Özcan Hıdır, Erkam Yayınları
13. bk. Boş Zaman Eğitiminin Akademik Erteleme Davranışına Etkisi, s. 143
14. Önerebileceğim eserler:
   - İslâm'da Zaman Tanzimi, Prof. Dr. İbrahim Canan, Işık Akademi Yayınları
   - Zaman Yönetimi, Prof. Dr. Hasan Tutar, Seçkin Yayınları
   - Bir Tek Şey, Gary Keller, Altın Kitaplar
   - Pomodoro Tekniği, Francesco Cirillo, Buzdağı Yayınları
15. 46/Ahkâf, 13
16. 35/Fâtır, 35

isteyen insan, öncelikle stresi defetmeli, kendisine kaygı veren duyguyu izale etmelidir. Aksi hâlde kaygı oldukça insan o duygudan kurtulmak için erteleyecektir. Stresi izale etmek için yapılabilecek adımlar şunlardır:

– Kişi kendisini sıkan şeyin ne olduğunu tespit etmeli, kaygının adını koymalıdır. İsmi konulan, somut hâle gelen sorunla uğraşmak kolaydır. Stres insan için bir yükse onun kaynağını bilmemek, stresin kendisinden daha büyük bir yüktür. İnsan ruhunun gıdası açıklık ve şeffaflıktır, her türlü belirsizlik onun dengesini bozar.

– Stresten kaçmak için yaptığı her ertelemenin daha büyük bir strese neden olacağını bilmelidir. Bir işi yapmamaktan doğacak stres ve mahcubiyet, onu yaparken oluşacak stresten kat kat fazladır.

– İnsan kalbi/zihni parçadan bütüne, küçükten büyüğe gitme üzere yaratılmıştır. Karşısında bütün olarak duran her şey onun için belirsizdir ve stres kaynağıdır. Sorumlulukları parçalamak, insanı rahatlatır. Yapılacak herhangi bir iş parçalara bölündüğünde ve yalnızca ilk parçaya odaklanıldığında sorumluluklar insan için daha kolay ve ulaşılabilir olur. Bunun için tavsiye kitaplar arasında yer alan pomodoro tekniği kullanılabilir.[17]

– Çoğu insan bir işe başlamak için motive olmak ister. İnsan bilmelidir ki bir işe başlamak için kimseye ilham gelmez. En önemli teşvik unsuru bir adım atmak, önümüzde duran işe başlamaktır. Hiçbir teşvik unsuru eylem kadar güçlü olamaz.

Yukarıda zikredilen maddeleri bir örnek üzerinden ele alalım ve 500 sayfalık bir kitabı okumakla sorumlu bir insan düşünelim. Zihni 500 sayfalık kitabı algılamakta zorlanacak, stres olacaktır. Stresten kaçmak için ânlık bir işle meşgul olup zihnini rahatlatacak, kitap okuma sorumluluğunu -farkında olarak veya olmayarak- erteleyecektir. Ertelediği sorumluluk zihnini/kalbini meşgul edecek, yarım kalmış her iş gibi insanı içten içe huzursuz edecek, yeni bir stres nedeni olacaktır. Oysa insan öncelikle neden dolayı stres yaptığını anlasa ve stresin adını koysa nasıl bir sorunla karşı karşıya olduğunu anlayacaktır. 500 sayfalık kitabı 50'şer sayfalık on ayrı kitaba böldüğünde ve yalnızca ilk 50 sayfaya odaklandığında zihni/kalbi rahatlayacak, daha erişilebilir bir sorumlulukla karşı karşıya olduğunu düşünecektir. Bu da insanın işe koyulmasını kolaylaştıracak, ilk adımı atmasını sağlayacaktır. Zaten bütün mesele başlayabilmektedir.

17. Pomodoro tekniği, her insan için faydalı ve verimli değildir. Daha ziyade sorumluluklarını erteleyen ve başlamakta zorlanan insanlara önerilebilir ve erteleme döngüsünü kırmak için iyi bir başlangıç adımı kabul edilebilir. Daha uzun süre konsantre olabilen ve uzun saatler verimli çalışabilen insanların böyle tekniklere ihtiyacı yoktur. Böylesi teknikler onları köreltebilir, verimlerini düşürebilir.

4. Ertelemeye Neden Olan Özel Sebebi Bulmak

Yukarıda anlattıklarımız ertelemeye dair genel bilgilerdi. Okuduğumuz bilgilere ek olarak ertelemeye neden olan kişiye özel sebepler vardır. Kişi bu sebepleri tespit edip izale etmezse erteleme sorunundan kurtulamaz. Kişiye özel sebepleri izale etmenin ilk adımı ise onun farkına varmak ve ismini koymaktır.

Bu hususta yardımcı olması için şu noktaları zikredebiliriz:

– İstiâne, yani Allah'tan (cc) yardım istemek, kulluğun en özel hâlidir. Yaptıkları işlerde Allah'tan yardım istemeyenler, nefisleriyle baş başa kalırlar. Çoğu zaman bir işe başlayamaz, başlasalar dahi tamamına erdiremezler. Şöyle ki; Fatiha Suresi'nde Yüce Allah, "Biz, yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz." buyurmuştur. Hakikatte Allah'tan (cc) yardım istemek, O'na ibadetin çeşitlerinden biridir. Ancak Allah (cc) ibadetin yanında O'ndan yardım istemeyi ayrıca zikretmiş, ibadetin en özel cüzünün istiâne olduğuna vurgu yapmıştır. Her sorumluluk, kulluğumuzun bir parçasıdır. Sorumluluklarını erteleyenler, Allah'tan (cc) yardım istemeyi ihmal edip etmediklerine bakmalılardır.

– Bazı insanlar mükemmeliyetçidir, yaptıkları her işin kusursuz olmasını isterler. Ancak kusursuz iş yoktur ve kusurla malul olan insanın her işinde mutlaka eksikler olacaktır. Kaldı ki en kusursuz işi dahi beğenmeyenler olacak, o iş mutlaka birileri tarafından eleştirilecektir. Mükemmeliyetçi insanlar herhangi bir eleştiriye muhatap olmamak için **bazen** işten/sorumluluktan kaçmayı tercih eder, çoğu zaman da bunu erteleyerek yaparlar.

– Bazı insanlar ertelemeyi bir direnç olarak kullanırlar. Geçmişte yaşadıkları vakıalar nedeniyle sorumluluklarına karşı direnç geliştirmişlerdir. Bir sorumlulukla karşılaşınca da direnç gösterir, genellikle de sorumluluklarını ertelerler. Şöyle ki geçmişte bazı sorumluluklar nedeniyle insan olumsuz tecrübeler yaşamıştır. Benzer bir sorumlulukla karşılaştığında kendini kötü hisseder ve savunmaya geçer, o duyguyu bir daha yaşamamak için sorumluluğu erteler. Bu mekanizma işlerken kişi bunun farkında dahi değildir. Örneğin ders çalışma sorumluluğu olan bir öğrenci "Ders çalışmazsan başarısız olursun." veya "Ders çalışmazsan öğretmen kızar." veya "Ders çalışmazsan seni döverim." vb. cümlelere muhatap olmuşsa bu cümleleri her duyduğunda kendini kötü hissetmiştir. Hâliyle ders çalışmayla ilgili her sorumluluk ona benzer duyguları hatırlatacak, o da o duygudan kaçmak için direnç geliştirecektir. Bunu da çoğu zaman sorumluluktan kaçarak, onu ertelemek suretiyle yapacaktır.[18] Direnç kaynağı bulunup bilinçli bir tavır geliştirilmezse insan, geçmişinin esiri olacak ve bilinçsizce de olsa kendi geçmişinin izinden sürüklenecektir.

18. Konuya dair geniş bilgi için bk. Erteleme Alışkanlığı Nedir? Nasıl Baş Edilebilir? https://www.youtube.com/watch?v=KQ8-5D9ygGI

– Yanlış ödüllendirme sisteminin erteleme davranışı üzerinde olumsuz etkisi vardır. Şöyle ki; yetiştirilme ortamında genel anlamda iki tür ödüllendirme olur. İlki sözel ve duygusal ödüllendirmedir. Bir çocuğun davranışlarını pekiştirmek için onu tebrik etmek, yaptığı işten memnun olduğumuzu ona sözlü veya saçını okşamak, yanağına dokunmak, sarılmak gibi çeşitli şekillerde duygusal olarak göstermektir. İkincisi somut ödüllendirmedir. Çocuklara başarı karşılığında somut ödüller vadetmek, onlara bir şeyler satın almak, ellerine bir şeyler tutuşturmaktır. Yapılan araştırmalar sözel ve duygusal ödüllerin çocukların iyi davranışlarını pekiştirdiğini ve onlara istikrar kazandırdığını göstermiştir. Somut ödüllerin ise tam aksi yönde çocukları ödüle bağımlı hâle getirip erteleme davranışlarını alışkanlık hâline getirdiğini göstermiştir.[19] Anne babalar çocuklarını ödüllendirirken sözel dil kullanmalı, onda da ölçülü olmalılardır. Zira çocuklar hayata karıştıklarında kimse onları sürekli tebrik etmeyecek, yaptıkları güzel işlerden dolayı iltifat almayacaklardır. Çocukları yaşadıkları hayata uygun yetiştirmek, onları hayata hazırlamak demektir. Bu nedenle onlara yönelik sözel ödüllendirmeler ölçülü olmalıdır.

– Zeki ve başarılı insanlar işlerini erteleyebilirler. Her hâlükârda işlerini bitireceklerine dair inançları, onları işlerini ertelemeye iter ve son dakika iş yapmalarına neden olur. Çoğu zaman işlerini yaparlar, ertelemeleri bir aksamaya neden olmaz. Ancak Allah'ın (cc) onlara bahşettiği zekâ ve yeteneklerinin hakkını verememiş olurlar. En asgari sınırda yaşar, yalnızca kendilerinden isteneni yaparlar. Oysa ertelemeden kurtulsalar hayat kaliteleri artacak, böylece daha verimli ve başarılı olacaklardır.

Sonuç olarak

Ertelemek insan iradesindeki zayıflığın, tekrar eden erteleme ise insan karakterindeki zaafın alametidir. Güçlü bir şahsiyet ve istikamet üzere bir karakter için mutlaka erteleme döngüsünün kırılması gerekir. Bu döngüyü kırmak da öncelikle ertelemeye neden olan sebebi bulmak, sonra da o sebebi izale etmekle mümkündür. Allah (cc) bizleri muvaffak kılsın.

19. bk. Anne-Babaların Kullandıkları Ödül-Ceza Yöntemlerinin Çocuklarının Akademik Başarıları Üzerindeki Etkisi, Dr. Öğr. Üyesi, Cemal Karadaş, s. 106-107

HENDEK GAZVESİ SIRASINDA ALINAN İÇ VE DIŞ TEDBİRLER

Enes YELGÜN

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a; salât ve selam Resûl'üne olsun.

Mekkeli müşrikler Gatafan Kabilesi'nin askerî desteği ve Yahudilerin maddi gücüyle Medine önlerine geldiklerinde sahabenin hazırlıkları ile karşılaştılar. O zamana kadar Arap Yarımadası'nda görülmeyen bir savunma taktiği olan hendekler müşrikleri şaşkınlığa uğratmıştı. Bunun üzerine muhasaraya başlayıp müminlerin yılgınlığa düşmesini ve teslim olmasını beklemeye başladılar.

Allah Resûlü (sav) durumun vahametinin farkındaydı. O yüzden iç ve dış güvenliği sağlayacak birçok adım attı.

Öncelikle alınacak tedbirlerle ilgili olarak herkesi içine katacak bir istişare yaptı. Böylece sorumluluk toplumun her kesimi tarafından paylaşılmış oldu.

Aynı şekilde hendek kazımında bizzat Allah Resûlü de bulundu. Açlık ve iklimsel zorluklar nedeniyle nefse çok zor gelen bu durumda canlarından bile daha çok sevdikleri Allah Resûlü'nün (sav) onlarla çalışması en büyük teşvik, ortaya çıkacak olan sorunları azaltacak en etkili ilaç oluyordu.

Yine hendek kazımı sırasında hem Allah Resûlü'nün hem de sahabilerin söylediği şiirler çalışma azimlerini biliyordu. Dizeler arasında verilen mesajlar toza toprağa bulanmış bu insanların asıl hedeflerinin ne olduğunu onlara da bir kez daha hatırlatıyordu.

"Bu sebeple Resûlullah (sav) bir taraftan toprak taşıyor, bir taraftan da İbni Revâha'nın şiirini okuyordu:

'Allah'ım! Sen bize doğru yolu göstermemiş olsaydın,

Ne sadaka verebilir ne namaz kılabilirdik.

Üzerimize sekinetini indir,

Ayaklarımızı sabit kıl karşılaştığımızda.

Onlar bize haksızlık yaptılar,

Fitneyi istediler, biz kaçındık.'

Resûlullah (sav) bu şiiri okuyor ve son kısmını okurken de sesini yükseltiyordu."[1]

Ayrıca unutmamak gerekir ki yaşanan hadisedeki tek zorluk müşriklerin çok kalabalık bir şekilde Medine önlerinde olmaları değildi. Aynı zamanda zorluk ilk defa denenecek bu savunma taktiğinin ne kadar etkili olacağı konusundaki tereddüt idi. Böyle durumlarda liderin öne çıkması, projeyi sahiplenmesi kesin bir çözümdür.

1. Buhari, 2834; Müslim, 4106

En önemli mesele ise ânın şartlarına takılmadan geniş düşünmek, Kitap ve Sünnetin bize verdiği ufka uygun hareket etmektir. Şu ân için durumumuz kritik olabilir. Şartlarımız elverişsiz, imkânlarımız kısıtlı olabilir. Ama bu, yeryüzünün vârisleri olacağımız gerçeğini değiştirmez.

Enes (ra) anlatıyor:

"Muhammed'in (sav) ashâbı Hendek Günü şu şiiri söylüyordu:

'Bizler Muhammed'e biat etmiş kişileriz,

Cihad üzere, yaşadığımız sürece.'

Nebi de (sav) şöyle diyor, şöyle dua ediyordu:

'Allah'ım! Gerçek hayır ahiret hayrıdır,

Ensâr ile Muhâcirlere mağfiret eyle.' "[2]

Ayrıca unutmamak gerekir ki yaşanan hadisedeki tek zorluk müşriklerin çok kalabalık bir şekilde Medine önlerinde olmaları değildi. Aynı zamanda zorluk ilk defa denenecek bu savunma taktiğinin ne kadar etkili olacağı konusundaki tereddüt idi. Böyle durumlarda liderin öne çıkması, projeyi sahiplenmesi kesin bir çözümdür.

Hendek kazımı sırasında sahabe bir kayaya denk geldi. Bizzat Peygamber (sav) kayayı kırdı ve müminlere çeşitli müjdeler verdi.

Selmân El-Fârisî şöyle dedi:

"Hendeği kazarken sert bir kayaya rastladım. Resûlullah (sav) bana yakın bir yerde idi. O kayaya vurduğumu ve kayanın parçalanmadığını görünce bulunduğu yerden indi ve elimden kazmayı alıp ona bir darbe indirdi. Kazmayı kayaya vurunca kazmanın altında bir kıvılcım parladı. Sonra bir darbe daha indirdi ve yine altında diğer bir kıvılcım parladı. Sonra üçüncü bir darbe daha indirdi ve yine altında diğer bir kıvılcım daha parladı. Dedim ki:

'Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü! Kazmanın altında, sen vurdukça parladığını gördüğüm şey nedir?' Dedi ki:

'Ey Selmân, sen onu gördün mü?'

'Evet.' dedim.

Rasûlullah (sav) dedi ki: 'Birincisi ile Allah bana Yemen'i fethetti. İkincisi ile Allah bana Şam ve batıyı fethetti. Üçüncüsü ile Allah bana doğuyu fethetti.' "[3]

2. Buhari, 2834; Müslim, 1805/130
3. bk. Siret-i İbn-i Hişam, 3/306

O ânı gözümüzün önünde canlandırmaya çalışalım. Muhâcirler işkenceler sebebiyle ve daveti daha etkili şekilde başka bölgelere ulaştırabilmek için yurtlarını gizli bir şekilde terk etmişler. O âna kadar iki büyük savaş olmuş. Birini müminler, diğerini kâfirler kazanmış. Hâlâ Medine'de insanlar silahlarıyla uyuyup âni bir baskına karşı tetikte bekliyorlar. Hendek Savaşı özelinde etrafları sarılmış. Araplar onları yok etmek için birleşmişler. Açlık ve yoklukla beraber direnmeye çalışırken Peygamber (sav) zamanın üç büyük imparatorluğunu müminlere vadediyor. Böyle bir hâlde Allah Resûlü'nün sözüne kulak vermek sadece ve sadece yakini imanla olur.

O yüzden münafıklar inanmıyorlar. Bu vaatler karşısında bunun bir aldatmadan ibaret olduğunu söylüyorlar. Ama müminler için bunlar, gözleriyle o ân gördükleri herhangi bir şey gibi gerçek.

"Hani münafıklar ve kalplerinde hastalık bulunanlar diyorlardı ki: 'Allah ve Resûl'ü bizi aldatmaktan başka bir şey vadetmedi (boş vaadlerle bizi kandırdı).' "[4]

Kendimize dönüp bakmalıyız. Rabbimiz bize de birçok vaatte bulunuyor. Gerçekten bu vaatlerin gerçekleşeceğine inanıyor muyuz? Şu ayetleri beraberce okuyalım ve düşünelim:

"Andolsun ki Zikir'den sonra Zebur'da da şöyle yazdık: 'Şüphesiz ki yeryüzüne, salih kullarım vâris olacaktır.' "[5]

"Biz, yeryüzünde zayıf bırakılmış olan (mustazaflara) iyilik yapmak, onları (kendilerine uyulan) imamlar yapmak ve onları (yeryüzüne) vâris kılmak istiyoruz."[6]

"Dikkat edin! Göklerde ve yerde olanların tamamı Allah'ındır. Dikkat edin! Allah'ın vaadi haktır. Fakat onların çoğu bilmezler."[7]

"(Bu,) Allah'ın vaadidir. Allah vaadinden dönmez, fakat insanların çoğu bilmezler."[8]

"(Öyleyse) sabret! Şüphesiz ki Allah'ın vaadi haktır. Yakinen inanmayanlar sakın seni gevşekliğe sevk etmesinler."[9]

Peygamber'in (sav) kayayı parçalarken söyledikleri; zor zamanlarda müminlerin takınması gereken tavra yönelik önemli bir işarettir. Ümitsizlik mümine asla yakışmaz. Hayalci olmamakla beraber daima ümitvar olmalı, etrafına da bunu yansıtmalıdır. Bunu en başta emîrlerin yapması tabii ki daha etkili olacaktır.

En önemli mesele ise ânın şartlarına takılmadan geniş düşünmek, Kitap ve Sünnetin bize verdiği ufka uygun hareket etmektir. Şu ân için durumumuz kritik olabilir. Şartlarımız elverişsiz, imkânlarımız kısıtlı olabilir. Ama bu, yeryüzünün vârisleri olacağımız gerçeğini değiştir-

4. 33/Ahzâb, 12
5. 21/Enbiyâ, 105
6. 28/Kasas, 5
7. 10/Yûnus, 55
8. 30/Rûm, 6
9. 30/Rûm, 60

mez. Unutmayalım ki Peygamber (sav) hendeğin içinde müminlere söylediklerinin bir benzerini Mekke'de o zor şartlarda müşriklere de söylemişti:

Ebû Tâlib'in hastalığının ağırlaştığı haberi Kureyş'e vardığı zaman Kureyş birbirine şöyle dedi:

" 'Hamza ve Ömer Müslim olmuşlardır. Muhammed'in sesi tüm Kureyş Kabilesi içinde yayılmıştır. Beraberce Ebû Tâlib'e gidelim. O, bizim için kardeşinin oğlundan bir söz alsın ve bizden de ona bir söz versin. Vallahi onların, idaremizi bizden zorla almayacaklarından emin değiliz.'

Utbe ibni Rebîa, Şeybe ibni Rebîa, Ebû Cehil ibni Hişâm, Umeyye ibni Halef ve Ebû Sufyân ibni Harb Ebû Tâlib'e gelip onunla konuştular. Onlar kavimlerinin eşrafı idiler. Şöyle dediler:

'Ey Ebâ Tâlib! Bildiğin gibi sen bizdensin ve gördüğün gibi ölüme yaklaşmışsın. Biz senin öleceğinden korkuyoruz. Bizimle kardeşinin oğlu arasındaki durumu biliyorsun. Onu çağır. Bizden ona söz ver ve bizim için de ondan bir söz al ki biz onu bırakalım, o da bizi bıraksın. Bizi dinimizle baş başa bıraksın, biz de onu diniyle baş başa bırakalım.'

Bunun üzerine Ebû Tâlib haber gönderdi. Resûlullah (sav) onun yanına geldi. Ebû Tâlib şöyle dedi:

'Ey kardeşimin oğlu! Bunlar senin kavminin eşrafıdır, senin için toplanmışlar, birbirinize bir söz vermenizi istiyorlar.'

Resûlullah da (sav) dedi ki:

'Evet, bir kelime var, onu bana verirseniz onunla Araplara hâkim olursunuz. Acem de onunla size itaat eder.'

Ebû Cehil dedi ki:

'Evet, babam sana feda olsun, haydi söyleyeceğimiz on kelime olsun!'

Resûlulah (sav) dedi ki:

'Lailaheillallah, dersiniz ve O'ndan başka ibadet ettiğiniz şeyleri söküp atarsınız.'

Bunun üzerine el çırptılar, sonra şöyle dediler:

'Ey Muhammed! İlahları bir tek ilah mı kılmak istiyorsun? Senin işin acayip!'

Sonra birbirlerine şöyle dediler:

'Vallahi bu adam istediğiniz şeyden size birşey verici değildir. O hâlde gidiniz ve Allah sizinle onun arasında hükmünü verinceye kadar babalarınızın dini üzere devam ediniz...'

Sonra dağıldılar. Allahu Teâlâ onun yanında toplanan topluluk hakkında ve onun onlara söylediği, onların da ona verdiği cevaplar hakkında şu ayetlerini indirdi:

'Sâd. Çok şerefli/öğüt dolu Kur'ân'a andolsun.

(Hayır!) Bilakis kâfirler, (anlamsız) bir kibir ve ayrılık/muhalefet içindelerdir.

Onlardan önce nice nesilleri helak etmişizdir. Onlar (kurtulmak için) çığlıklar atmışlardı/seslenmişlerdi. (Fakat) kurtuluş zamanı değildi/iş işten geçmişti.

Onlara içlerinden bir uyarıcının gelmesine şaşırdılar ve kâfirler dediler ki: 'Şüphesiz ki bu, bir büyücüdür, bir yalancıdır.

İlahları tek bir ilah mı yaptı? Gerçekten bu çok ilginç/şaşılacak bir şeydir.'

İleri gelenler harekete geçti ve: 'Yürüyün, ilahlarınıza sahip çıkın (onlara bağlılıkta direnç gösterin). Şüphesiz ki bu, (sizden) istenen bir şeydir.

Biz bunu başka bir dinde işitmedik. O (tevhid) yalnızca bir uydurmadır.' (dediler.)'[10]

Kureyş müşrikleri Ebû Tâlib'in yanından kalkıp gittikten sonra Ebû Tâlib Resûlullah'a (sav) şöyle dedi:

'Vallahi ey kardeşimin oğlu! Senin onlardan istediğini ben hiç de haktan uzak görmedim.'

Ebû Tâlib bu sözü söyleyince Resûlullah (sav) onun Müslim olacağını umarak şöyle buyurdu:

'Ey amca! Lailaheillallah dersen sana Kıyamet Günü şefaat etmem bana helal olur.'

Ebû Tâlib, Resûlullah'ın (sav) bu hususta üzerine düştüğünü görünce şöyle dedi:

'Vallahi ey kardeşimin oğlu! Bundan sonra size sövüleceği ve Kureyşlilerin bunu, benim ölümden korkarak söylediğimi sanmaları kuşkusu olmasa idi bu sözü söylerdim.' "[11]

Duamızın sonu, âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

10. 38/Sâd, 1-7
11. bk. İbni Sa'd

EL-KAVLU'L FASL

Talha AKMAN

İMAN FARKI: EMANET BİLİNCİ

Mümin, Allah'ın emanetini gözetir, ona sahip çıkar. Müşrik ise Rabbinin emanetine ihanet etmiştir. O'nun hakkını ortaklara pay etmiştir. Bundan dolayı da Allah'ın rahmetinden mahrum kalmış ve cennet kendisine haram kılınmıştır.

وَالَّذِينَ هُمْ لِاَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَۙ

"Onlar, (gerek Rabbleriyle kendi aralarında gerek insanlarla aralarında var olan) emanetlerini ve sözlerini gözetirler."[1]

Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Rabbimiz (cc), mutlak olarak başarıyı elde eden ve kurtulan mümin kullarının vasıflarını zikretmeye devam ediyor. Bu ayki yazımızda konu edineceğimiz esaslar hem bireyin hem de toplumun selametini, güvenliğini ve huzurunu sağlayan temel ilkelerdendir.

Verdiğimiz sözlere karşı sorumluluklarımızla ilgili Saff Suresi'nin 2 ve 3. ayetlerini tefsir ettiğimiz yazımızda konuyu müstakil olarak ele almıştık.[2] Mu'minûn Suresi'nde kaldığımız yerden devam edeceğimiz bu yazımızda emanetlere riayet sorumluluğumuzu ele alacağız.

Emanetlere Riayet

Emanetlere riayet, müminler ile cahiliye ehlinin arasındaki en belirgin farklardan biridir. Başta Resûlullah'ın (sav) geldiği toplum olmak üzere cahiliye karanlığında kaybolmuş tüm toplumların ortak özelliklerinden biri, emanet bilincinin kaybolmasıdır. Bundan dolayı Resûlullah'ın (sav) kavmine emrettiği ilk ilkelerden biri emanete riayettir.

Ebû Sufyân (ra) henüz iman etmediği zamanlarda Roma İmparatoru Heraklius ile karşılaşmış ve Heraklius ona Resûlullah (sav) ve daveti hakkında sorular sormuştu. Ebû Sufyân'a (ra) sorduğu "Muhammed size ne emrediyor?" sorusuna Ebû Sufyân (ra), "Bize namazı, doğru sözlü olmayı, iffetli olmayı, sözlere bağlı olmayı ve emanetlere riayet etmeyi emrediyor." diye cevap vermiştir.[3] Resûlullah'ın (sav) davetinin ilk emirlerinde sözlere bağlı olma ve emanetlere riayet etme ilkesini görüyoruz.

Bununla birlikte emanetlere riayet etmek, müminler ile münafıkları birbirinden ayıran ahlaklardan biridir:

1. 23/Mu'minûn, 8
2. bk. Neden Yapamayacağınız Şeyleri Söylüyorsunuz? Tevhid Dergisi, S 126, s. 17
3. bk. Buhari, 2681; Müslim, 1773

Abdullah ibni Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Dört şey var ki kimde bunların hepsi bulunursa münafığın ta kendisidir, kimde de bunlardan biri varsa bırakıncaya kadar kendisinde nifak alameti vardır:

Verilen emanete ihanet etmek, konuştuğunda yalan söylemek, söz verdiğinde yerine getirmemek ve düşmanlığında aşırı gitmek."[4]

Emanet Nedir?

Emanet kelimesi, lugatta أمن kökünden gelir ve ihanetin zıddı; kalbin kendisinde sükûnet bulduğu ve tasdik etmek manalarına gelir.[5]

Günlük yaşantımızda yaygın olarak kullandığımız emanet kavramı önemli ve hassas bir kavramdır. Örneğin, bir işimiz olduğunda çocuğumuzu veya değerli bir eşyamızı kendisine emanet ettiğimiz kişi, kendisine güvendiğimiz, ondan emniyette ve selamette olduğumuz kişidir.

İslam şeriatı, emanet kavramını daha geniş bir manada kullanmıştır. Emanete riayet sorumluluğumuzu Allah'ın (cc) razı olduğu şekilde yerine getirebilmemiz için emanet kavramının şer'i kullanımlarını da bilmemiz gerekir.

Şer'i Sorumluluklar Rabbimizin Emanetidir

"Şüphesiz ki biz; göklere, yere ve dağlara emaneti (şer'i sorumluluğu/irade ve mükellefiyeti) teklif ettik. Onu yüklenmekten kaçındılar. Ve ondan endişeye kapıldılar. (Ama) insan onu yüklendi. Çünkü o, pek zalim, pek cahildir."[6]

Ayet-i kerimede geçen emanetin ne olduğu hakkında müfessirlerden lafzen farklı nakiller aktarılmıştır. İbni Abbâs (ra), "Allah'ın kullarına farz kıldığı şeylerdir."[7] olarak tefsir ederken İbni Ömer (ra) "Taatler ve masiyetlerin mükellefiyeti."[8] olarak tefsir etmiştir. Selef dönemi müfessirlerinden "Farzlar, dinin sınırları..." gibi tefsirler de nakledilmiştir. Burada aktarılan görüşler bir ihtilaf değildir. Lafzi bir farklılık olsa da mana olarak aynı şeye delalet ederler.

Selef imamlarının yaptıkları tefsirlerden anladığımız şudur: Şer'i sorumluluklarımız Rabbimizin bize emanetidir. O'nun (cc) emirlerini yerine getirip yasaklarından kaçınırken aslında Rabbimizin emanetine riayet etmiş oluruz. Riayeti en fazla hak eden emanet hiç şüphesiz Allah'ın (cc) emanetidir.

Mümin, Allah'ın (cc) emanetini gözetir, ona sahip çıkar. Müşrik ise Rabbinin emanetine ihanet etmiştir. O'nun (cc) hakkını ortaklara pay etmiştir. Bundan dolayı da Allah'ın (cc) rahmetinden mahrum kalmış ve cennet kendisine haram kılınmıştır.

4. Buhari, 2459; Müslim, 58
5. bk. Mu'cemu Mekâyîsi'l Luğa, 1/133, e-m-n maddesi
6. 33/Ahzâb, 72
7. Tefsîru't Taberî, Dâru Hecr, 19/197, Ahzâb Suresi, 72. ayetin tefsiri
8. Mevsûatu't Tefsîri'l Me'sûr, 18/155, 62967 No.lu rivayet

Müslimler olarak yaşadığımız toplumun bir parçasıyız ve o toplumun içinden geliyoruz. Bundan dolayı geçmişten kalan bazı cahiliye kırıntılarını üzerimizde taşıyabileceğimiz gibi sürekli hemhâl olduğumuz bu toplumdan etkilenmemiz de kaçınılmazdır. Ancak mümin bilinçlidir, teyakkuz hâlindedir. Komşuluğunda, akrabalık bağlarında, ticaretinde, ustalığında, zanaatında... her şeyiyle ve her şeyinde cahiliye ehliyle arasındaki farkı ortaya koyması gerekir.

Sosyal Sorumluluklar Emanettir

"Şüphesiz ki Allah, emanetleri ehil olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde adaletli olmanızı size emreder. Allah, bununla sizlere ne güzel öğüt veriyor. Şüphesiz Allah (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi gören) Basîr'dir."[9]

Ebû Zerr'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü'ne, 'Beni yönetici tayin etsen?' dedim.

Eliyle omuzlarıma vurdu ve ardından, 'Ey Ebâ Zerr, sen zayıf bir kimsesin. Yöneticilik ise bir emanettir. Kıyamet Günü'nde de bir eziklik ve pişmanlıktır. Ancak yöneticiliği hak edip alan ve üzerine düşeni yerine getiren bunun dışındadır.' buyurdu."[10]

Yöneticilik ve insanların işlerinde sorumlu olmak emanettir. Ayette Rabbimizin emri gereği bunun ehline verilmesi gerekir. Bu sorumluluk Allah'ın (cc) kanunlarını tatbik eden adil yöneticilere tevdi edilmelidir. Allah'ın (cc) kanunlarını tatbik etmeyen, O'nun (cc) anayasasıyla hükmetmeyen kişilere yöneticilik verilmesi, kişiyi dinden çıkarmakla birlikte emanetlerin zayi edilmesidir.

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

" 'Emanetler zayi edildiğinde kıyameti bekle.'

Sahabe sordu: 'Emanetlerin zayi edilmesi nasıl olur?'

Resûlullah (sav), 'İşler ehil olmayan kişilere verildiğinde kıyameti bekle.' buyurdu."[11]

Kur'ân ve Sünnette işi ehline vermenin emanetlere riayet olduğunu ve bunun başında da yönetim işinin geldiğini öğrendik. Ancak bu konu sadece yönetim ve liderlikle sınırlı değildir.

9. 4/Nisâ, 58
10. Müslim, 1825
11. Buhari, 6496

Yöneticilik makamı toplumun bir emaneti olduğu gibi toplum bireylerinin herhangi bir konuda işi ehline vermeleri de gözetmeleri gereken bir emanettir.

Müslimler olarak yaşadığımız toplumun bir parçasıyız ve o toplumun içinden geliyoruz. Bundan dolayı geçmişten kalan bazı cahiliye kırıntılarını üzerimizde taşıyabileceğimiz gibi sürekli hemhâl olduğumuz bu toplumdan etkilenmemiz de kaçınılmazdır. Ancak mümin bilinçlidir, teyakkuz hâlindedir. Komşuluğunda, akrabalık bağlarında, ticaretinde, ustalığında, zanaatında… her şeyiyle ve her şeyinde cahiliye ehliyle arasındaki farkı ortaya koyması gerekir. Yaptığı işlerde, müşterilerinin siparişlerinde, esnaf olarak yaptığı ticaretinde aslında bir emanet sahibi olduğunu bilmeli ve emanetine riayet etmelidir. Ehil olmadığı bir işi yapmaya çalışarak emaneti zayi etmemesi gerekir: Boya işi yapan bir Müslim'in bilmediği hâlde fayans işi yapmaya kalkışması gibi. Zanaat ehli bir Müslim, ehli olmadığı bir işle karşılaştığı zaman, "Ben bilmiyorum." diyebilmelidir.

Yaşadığımız günlerin âdeta portresini çizen Huzeyfe'nin (ra) aktardığı uzun bir hadiste şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) bize iki hadiseyi haber verdi. Bunlardan birini gördüm, diğerini ise bekliyorum. Allah Resûlü (sav) bize emanetin salih kimselerin gönüllerinin derinliğine indiğini haber verdi. Sonra Kur'ân'dan, daha sonra da sünnetten ilim öğrendiler. Allah Resûlü (sav) sonra bize emanetin kaldırılacağını da haber verdi.

Huzeyfe dedi ki: 'Öyle bir zaman yaşadım ki o devirde kiminle alışveriş edeceğim diye tasalanmazdım. Çünkü münasebette bulunacağım kimse Müslim'se onu İslam dini (bana hıyanet etmekten) menederdi. Eğer Hristiyan ise onu bulunduğu yerin valisi hıyanetten menederdi. Bugün ise ben filan ve filandan başka kimse ile alışveriş edemez oldum!' "[12]

Sosyal sorumluluklarla ilgili Müslimlerin riayet etmeleri gereken diğer bir emanet, meclisler/ortamlardır. Rabbimiz şöyle buyurdu:

"Ey iman edenler! Allah'a ve Resûl'e ihanet etmeyin. (Ayrıca) bile bile emanetlerinize de ihanet etmeyin."[13]

Ayetin zahirinden emanetlere karşı genel sorumluluğumuzu öğrenirken ayetin nüzul sebebine baktığımızda bu sorumluluğumuzun kapsamını daha net bir şekilde görüyoruz.

Resûlullah (sav) sözlerini bozmalarından dolayı Kurayzaoğullarının üzerine ordu gönderdi ve onları yirmi gün muhasara altına aldı. Onlar sulh yapmak isteseler de Resûlullah (sav) kabul etmedi. Onlar da geçmişteki münasebetlerine güvenerek kendileri hakkında Sa'd ibni Muâz'ın (ra) hüküm vermesi şartıyla kaleden ineceklerini haber verdiler. Resûlullah (sav) onların şartını kabul etti. Sa'd ibni Muâz da (ra) onlardan savaşacak durumda olanların öldürülmesi, kalanların ise köle olarak alınması yönünde hüküm verdi. Bu ortamda bulunan Ebû Lubâbe (ra) oradan çıktı. Onu gören Yahudiler, "Bizim hakkımızda karar ne?" diye sordular. Ebû Lubâbe'nin (ra) "ölüm" anlamında eliyle boynuna işaret etmesi üzerine bu ayet-i kerime nazil oldu.[14]

12. Buhari, 6497; Müslim, 143
13. 8/Enfâl, 27

Dikkat edilirse burada Ebû Lubâbe (ra), eliyle sadece bir imada bulundu; alınan kararı zaten birazdan herkes öğrenecekti.

Buna rağmen Rabbimiz bunu bir emanet addetti ve bu hareketin bir ihanet olduğunu haber verdi.

Buna göre, herhangi bir konuda edindiğimiz bir bilginin veya bir ortamda şahit olduğumuz durumun "emanet" olduğunu bilmemiz gerekir. İlle de o ortamda konuşurken "Bu bir sırdır." denmesine gerek yoktur. "Zaten yarın söylenecek." veya "Çok önemli bir konu değil." düşüncesiyle küçümsediğimiz şeyler aslında birer emanet, bu hususta yaptığımız hatalar ise bir ihanettir.

Câbir ibni Abdullah'tan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kişi söz söyleyip daha sonra uzaklaşırsa, o söz, dinleyen için bir emanettir."[15]

Ancak şu var ki kişinin gerek şahsi gerek toplumu ilgilendiren ve şeriata aykırı bir duruma şahit olması durumunda, "Meclisler emanettir." deyip bu konuyu ilgili kişilere haber vermemesi yanlıştır. Zeyd ibni Erkam'ın (ra), münafıkların lideri olan Ubeyy ibni Selûl'un Resûlullah (sav) ve müminler hakkında söylediği sözleri[16] Resûlullah'a (sav) iletmesi buna örnektir.[17]

Selam ve dua ile…

14. Mevsûatu't Tefsîri'l Me'sûr, 10/20, 30592 No.lu rivayet
15. Ebu Davud, 4868; Tirmizi, 1959
16. 63/Münafikun, 8
17. Mevsûatu't Tefsîri'l Me'sûr, 21/667-668, 77012 No.lu rivayet

MUKSİRÛN SAHABİLER VE HADİS RİVAYETİ

Enes DOĞAN

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Önceki sayılarımızda muksirûn sahabilerin çok hadis rivayet etme nedenlerini işlemeye başlamış ve son sayımızda Abdullah ibni Ömer'in (ra) çok hadis rivayet etme nedenleri üzerinde durmuştuk. Bu sayımız ise muksirûn sahabilerden Enes ibni Mâlik (ra) hakkında olacaktır, inşallah...

3. Enes ibni Mâlik'in (ra) rivayetleri neden çoktur?[1]

Enes ibni Mâlik'ten (ra) çokça hadis nakledilmesinin nedenleri olarak şunları söyleyebiliriz:

a. Ummu Suleym binti Milhân (r.anha), oğlu Enes ibni Mâlik'i (ra) Allah Resûlü'nün hizmetine adamıştır. Allah Resûlü (sav) onun talebini olumlu karşılaşmış ve Enes'i (ra) yanına almıştır. Bu, Medine'ye hicret gerçekleştikten kısa bir süre sonra olmuştur. Böylece Enes (ra), Medine'ye hicretinden vefatına kadar yaklaşık dokuz on sene Allah Resûlü'nün hizmetinde bulunmuştur. Ayrıca Allah Resûlü'nün (sav) terbiyesinde büyümüş, onun sünneti üzerine yetişmiştir. Allah Resûlü'ne yakınlığı öyle ileri derecededir ki Allah Resûlü (sav) ona defalarca, "Oğulcuğum" diye hitap etmiştir. İşte bu durum, Enes ibni Mâlik'ten çokça hadis rivayet edilme sebeplerindendir.

Ebû Halde şöyle der:

" 'Ebu'l Âliye'ye Enes ibni Mâlik, Nebi'den (sav) hadis işitmiş midir?' diye sordum.

Ebu'l Âliye şu cevabı verdi: 'On sene Resûlullah'ın (sav) hizmetinde bulunmuş ve Nebi (sav) ona dua etmiştir. Onun bir bahçesi vardı, senede iki sefer ürün verirdi. Bu bahçede bir de reyhan vardı ki ondan misk kokusu gelirdi.' "[2]

Enes ibni Mâlik'in rivayetlerini incelediğimizde Allah Resûlü'nü çok yakından tanıdığını/gözlemlediğini, Sünneti her yönüyle aktardığını ve Allah Resûlü ile yoğun birlikteliğinin işaretlerini görebilmekteyiz.

Örneğin, tamamı Enes'ten (ra) aktarılan şu rivayetlere bir göz atalım:

Enes ibni Mâlik bir grup sahabiyle birlikte Basra'ya gelir, oraya yerleşir ve diğer sahabilerle birlikte insanlara dinlerini öğretir, sorularını cevaplar, hadis rivayet eder, talebe yetiştirir.

1. bk. Tehzîbu'l Kemâl fî Esmâi'r Ricâl, 3/353; Çocuk Sahabiler, Abdullah Kara-Hilal Kara, s.117-151; Mine'n Nebiy İle'l Buhârî, s. 152
2. Tirmizi, 3833

Enes ibni Mâlik akıllı, zeki, hafızası sağlam ve okuma yazma bilen bir çocuktu.

"Nebi'nin (sav) huzurunda iki adam aksırdı. Onlardan birisine, 'Yerhamukallah' dediği hâlde diğerine 'Yerhamukallah' demedi. Ona bunun sebebi sorulunca, 'Bu, Allah'a hamdetti, bu ise Allah'a hamdetmedi.' diye cevap verdi."[3]

Ebû Mesleme'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Enes ibni Mâlik'e, 'Resûlullah (sav) ayakkabıları ile namaz kılar mıydı?' diye sordum. 'Evet.' cevabını verdi."[4]

"Allah Resûlü'nün (sav) saçında ve sakalında ağaran yirmi teli yoktu. Ebû Bekir saçlarını kına ve çivit otu, Ömer ise kına ile boyardı."[5]

"Nebi (sav) helaya girmek istediğinde şöyle derdi:

'Allah'ım! Erkek ve dişi şeytanlardan sana sığınırım.' "[6]

"Nebi (sav) bir söz söylediği zaman onunla ne kasdettiğinin iyice anlaşılması için sözünü üç defa tekrarlardı. Bir topluluğun yanına geldiğinde onlara üç defa selam verirdi."[7]

"Allah Resûlü'nün bardağı kırıldı. Çatlak olan yeri gümüşten bir parçayla yamamıştı."[8]

"Allah Resûlü (sav) helaya girdiğinde ben ve benim gibi bir çocuk su dolu bir ibrik ve ucu demir olan bir sopa taşırdık. Allah Resûlü (sav) getirdiğimiz o suyla istinca ederdi."[9]

"Allah Resûlü (sav) bir müdd su ile abdest alır, bir sa'dan beş müdde kadar su ile de gusledерdi."[10]

"Allah Resûlü (sav), 'Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım, kalbimi dinin üzere sabit kıl.' demeyi çokça yapardı."[11]

"Peygamber (sav) bu ayda o kadar çok oruçsuz olurdu ki hiç oruç tutmayacak sanırdık. Bazen de o kadar çok oruç tutardı ki bu ayı hep oruçla geçireceğini düşünürdük. Sen onu geceleri ibadet ederken görmek istesen görürdün, uyurken görmek istesen de görürdün."[12]

3. Buhari, 6221; Müslim, 2991
4. Tirmizi, 400; Ahmed, 11976
5. Ahmed, 11965
6. Buhari, 142; Müslim, 375
7. Buhari, 94; Tirmizi, 2723
8. Buhari, 3109
9. Buhari, 152; Müslim, 271
10. Buhari, 201; Müslim, 325
11. Tirmizi, 2140
12. Buhari, 1141

"Hicab ayetinin iniş meselesini insanlar arasında en iyi bilen benim. Ubey ibni Ka'b dahi bana bu hususta soru soruyordu. Resûlullah (sav) Zeyneb binti Cahş ile yeni evlenmiş bir damat olarak sabahı etti. Medine'de iken onunla evlenmişti. Güneş yükseldikten sonra insanları yemeğe davet etti. Resûlullah (sav) oturdu. Yemeğe gelen davetlilerin bir kısmı kalktıktan sonra bazı kimseler onunla birlikte oturmaya devam etti. Nihayet Resûlullah (sav) ayağa kalktı ve Âişe'nin odasının kapısına varıncaya kadar yürüdü, ben de onunla beraber yürüdüm. Sonra onların dışarı çıktıklarını zannettiği için geri döndü. Ben de onunla beraber döndüm. Onların, oldukları yerde oturduklarını gördü. Bu sefer tekrar Âişe'nin odasının kapısına ulaşıncaya kadar geri döndü, ikinci defa ben de onunla döndüm. Geri dönünce ben de onunla döndüm. Onların kalktıklarını gördük. Benimle kendisi arasına bir perde gerdi ve hicabı emreden ayet nazil oldu."[13]

b. Enes ibni Mâlik (ra) akıllı, zeki, hafızası sağlam ve okuma yazma bilen bir çocuktu. Okur yazarlık o dönemde nadirdi ve önemli bir meziyetti. Enes ibni Mâlik'in bu özellikleri, Allah Resûlü'nün sünnetini kavramasında ve çokça rivayette bulunmasında etkilidir.

Enes'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) Medine'ye geldiğinde hizmetçisi yoktu. Ebû Talha beni elimden tutup Allah Resûlü'ne götürdü. 'Ey Allah'ın Resûlü! Enes akıllı bir çocuktur. Sana hizmet etsin.' dedi. Enes diyor ki: 'Ben hem yolculukta hem de yolculuk dışında ona (sav) hizmet ettim. Yaptığım hiçbir şey için bana, 'Bunu niye böyle yaptın?' ve yapmadığım bir şey için, 'Bunu niye böyle yapmadın?' demedi."[14]

Enes'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Peygamber (sav) Medine'ye gelince, Ummu Suleym elimden tutup beni Allah Resûlü'ne götürdü ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Bu oğlumdur, okur yazar bir çocuktur.' dedi. Allah Resûlü'ne (sav) dokuz yıl hizmet ettim. Allah Resûlü (sav) yaptığım hiçbir şey için, 'Kötü yaptın.' veya 'Yaptığın ne kadar kötü.' demedi."[15]

Mûsâ ibni Enes şöyle der:

"Ebû Bekir (ra) halife olduğunda Enes ibni Mâlik'i Bahreyn'e göndermek istedi. Yanına Ömer (ra) girince bunu onunla istişare etti. Ömer (ra), 'Onu gönder, o akıllı ve okur yazar biridir.' dedi. Bunun üzerine Ebû Bekir (ra) Enes'i görevlendirdi."[16]

c. Allah Resûlü (sav) hayattayken Enes ibni Mâlik'in tek meşguliyeti Allah Resûlü'ne (sav) hizmetti. Ailesi de bu konuda teşviklerde bulunurdu. Hem Medine'de hem de Medine dışında Allah Resûlü'ne hizmetini sürdürmüştür.

13. Buhari, 5466; Müslim, 1428
14. Buhari, 2768; Müslim, 2309
15. Ahmed, 12251
16. El-İsâbe fî Temyîzi's Sahâbe, 1/278

Ona hizmette bulunmak için birçok savaşa da katılmıştır. Yaşça küçük olduğu için geçimlerini sağlamakla mesul olduğu bir ailesi yoktu. Ayrıca çiftçi ve tüccar sahabiler gibi bir meşguliyeti de yoktu.

Enes ibni Mâlik'ten şöyle rivayet edilmiştir:

"Ben on yaşındayken Resûlullah (sav) Medine'ye geldi. Ben yirmi yaşındayken de vefat etti. Annem ve teyzelerim beni Allah Resûlü'ne hizmet etmeye teşvik ederlerdi. Allah Resûlü (sav) evimize gelince bir koyunumuzdan onun için süt sağdık. İçine evdeki bir kuyudan su kattık. Allah Resûlü (sav) sütten içti. Bu esnada Ebû Bekir (ra) onun solundaydı. İçtikten sonra Ömer (ra), 'Ebû Bekr'e ver.' dedi. Allah Resûlü (sav) sağındaki bedeviye verdi ve 'Önce sağdan başlanır.' dedi."[17]

Onun, Allah Resûlü (sav) hayattayken tek meşguliyeti ara ara oyuna dalmasıydı. Bu da yaşı gereği çok doğal bir durumdu. Ama Allah Resûlü'nün Sünnetini ve güzel ahlakını bize aktarmasına bu durum da vesile olmuştu:

Enes ibni Mâlik (ra) şöyle der:

"Ahlak bakımından Allah Resûlü (sav) insanların en güzeliydi. Bir gün beni bir şey için göndermek istedi. 'Vallahi gitmem.' dedim. Ama içimden bana emrettiği şeye gitmek geliyordu. Çıktım ve sokakta oynayan bazı çocuklara uğradım. Derken Allah Resûlü (sav) geldi. Arkamdan ensemi tuttu. Dönüp baktığımda gülüyordu. Bana, 'Enescik! Sana emrettiğim yere gittin mi?' diye sordu. Ben, 'Ey Allah'ın Resûlü! Evet, gidiyorum.' dedim."[18]

Enes ibni Mâlik, Ebû Bekir (ra) Dönemi'nde Yemen'e ve Bahreyn'e zekât memuru olarak gönderilmiş, Ömer (ra) Dönemi'nde ise Medine'de kaldığı süreçte istişare meclisinde yer almış ve kırk gün süren Basra valiliğine tayin edilmiştir. Bunların dışında Enes ibni Mâlik'in idari/siyasi işlerde pek vazife almadığını görüyoruz. Hâliyle onu ilmî faaliyetlerden meşgul eden bir durum pek yoktur. Bu da rivayetlerinin fazla olmasını sağlamıştır.

d. Enes ibni Mâlik (ra) Allah Resûlü'nün (sav) dışında başka sahabilerden de hadis öğrenmiştir.[19] Ebû Bekir, Ömer, Osmân, İbni Mes'ûd, Huzeyfe ibni Yemân, Ebû Zerr, Muâz ibni Cebel, Ubâde ibni Sâmit, Ebu'd Derdâ, Ubey ibni Ka'b, Useyd ibni Hudayr, Cerîr ibni Abdullah, Zeyd ibni Sâbit, Abdullah ibni Abbâs, Abdullah ibni Revâha, Ebû Hureyre (r.anhum) bu sahabilerden bazılarıdır.[20] Bu da hadis bilgisini arttırmıştır.

Humeyd'den (rh) şöyle rivayet edilmiştir:

"Enes ibni Mâlik, Allah Resûlü'nden (sav) bir hadis rivayet etti. Bir adam, 'Bunu Allah Resûlü'nden mi işittin?' diye sordu. Enes (ra) onun bu sorusu üzerine çok kızdı ve dedi ki: 'Allah'a yemin olsun ki, size aktardığımız her şey Allah Resûlü'ndendir. Ancak hadisleri bazımız diğerlerine aktarırdı ve biri diğerini töhmet altında bırakmazdı.' dedi."[21]

Muksirûn sahabiler arasında en son vefat eden Enes ibni Mâlik'tir.

e. Enes ibni Mâlik'in (ra) çokça hadis rivayet etmesinde yaşam süresinin de etkisi büyüktür. Enes (ra) 103 yaşında vefat etmiş[22] ve yüz seneden fazla yaşadığı için "muammerûn"dan sayılmıştır. Allah Resûlü (sav) vefat ettiğinde yirmili yaşlardadır. Yani, Allah Resûlü'nden sonra seksen iki sene kadar yaşamıştır. Muksirûn sahabiler arasında en son vefat eden Enes ibni Mâlik'tir. Birçok sahabinin vefatının ardından insanlar onun etrafında toplanmış ve ondan hadis öğrenmiştir. Bu da hadis rivayetlerini arttırmıştır.

Enes ibni Mâlik şöyle der:

"Peygamber (sav) bizim ailemizin yanına gelirdi. Bir gün gelip bize dua etti. (Annem) Ümmü Süleym (beni kasdederek) dedi ki: 'Bu küçük hizmetçin, ona dua eder misin?' Peygamber şöyle buyurdu: 'Allah'ım! Malını ve çocuğunu çoğalt, ömrünü uzat ve onu mağfiret et.' Peygamber bana üç şeyle dua etti. Öyle ki evlat ve torunlarım çoğalıp (veba sonucu) onlardan yüz üç kişi gömdüm. Meyve ağaçlarım da senede iki defa mahsul veriyordu. Hayatım da o kadar uzadı ki insanlardan utanmaya başladım. Ahiret için de mağfiret edilmeyi umuyorum."[23]

Yine şöyle der:

"İki kıbleye doğru da namaz kılmış olan benden başka kimse kalmadı."[24]

Enes ibni Mâlik'ten hadis rivayet edenlerden biri Mûsâ ibni Verdân'dır. Şöyle der:

"Enes ibni Mâlik'e geldim ve dedim ki, 'Allah Resûlü'nün ashabından geriye kalan en son kişi sensin.' O, 'Bedevilerden de bazı kimseler kalmıştır. Ancak onun ashabından geriye kalan en son kişi benim.' dedi."[25]

f. Enes ibni Mâlik'ten (ra) çokça rivayet aktarılmasında bulunduğu mekânın da etkisi vardır. Enes (ra) Allah Resûlü'nün vefatından sonra bir müddet Medine'de

17. Müslim, 2029; Ahmed, 12078
18. Müslim, 2310
19. bk. Müslim, 33
20. bk. Tehzîbu'l Kemâl fî Esmâi'r Ricâl, 3/353-354
21. El-Câmi' li Ahlâki'r Râvî ve Âdâbi's Sâmi', 100; Müstedrek, 6458
22. Vefat yaşı ve yılı hakkında farklı görüşler vardır. bk. Tehzîbu'l Kemâl fî Esmâi'r Ricâl, 3/ 376
23. El-Edebu'l Mufred, 653
24. El-İsâbe fî Temyîzi's Sahâbe, 1/276
25. Tehzîbu'l Kemâl fî Esmâi'r Ricâl, 3/376

kalmış ve bazı fetihlere katılmıştır. Medine'de kaldığı dönemde insanlara dinlerini öğretir, Ömer Dönemi'nde istişare meclislerinde bulunur. Ömer Dönemi'nde Basra şehri inşa edilir. Şehrin gelişmesi için Enes ibni Mâlik bir grup sahabiyle birlikte Basra'ya gelir, oraya yerleşir ve diğer sahabilerle birlikte insanlara dinlerini öğretir, sorularını cevaplar, hadis rivayet eder, talebe yetiştirir. Hem onun hem de oraya yerleşen diğer sahabilerin yoğun çaba ve emekleri meyvesini verir. Basra -bilhassa hadis ilminde- önde gelen ilim merkezlerinden biri olur. İbni Sîrîn, Hasan El-Basrî, Ebu'l Âliye, Katâde, Şu'be ibni Haccâc, Hammâd ibni Seleme gibi birçok meşhur muhaddis burada yetişir.[26]

g. Enes İbni Mâlik'ten hadis alan birçok kişi vardır. Kendisinden hadis nakledenlerin geneli Basralıdır. Bunun yanında başka beldelerden gelip ondan hadis öğrenenler de olmuştur. Bu durum rivayetlerinin fazla olmasını sağlamıştır.[27]

Enes ibni Mâlik'in talebelerle ilgili olması ve teşvik etmesine değinmekte de fayda vardır. Hocaları tarafından sevildiğini bilen ve ondan sadece ilim değil, öğüt de alan talebe elbette farklı olacaktır.

Sumâme ibni Abdullah ibni Enes'ten rivayete göre Enes ibni Mâlik, oğullarına şöyle derdi:

"Oğullarım! Bu ilmi kaydedin/yazın."[28]

Enes ibni Mâlik'in önde gelen talebelerinden Sâbit el-Bunânî şöyle der:

"Enes ibni Mâlik ile beraberdik. Yanında onun arkadaşlarından bir grup vardı. Bize doğru yöneldi ve 'Allah'a yemin olsun ki sizin topluluğunuz bana Enes'in çocuklarından daha sevimlidir. Ancak onlar, hayır ve iyilik yönünden sizin gibi olurlarsa o başka.' dedi."[29]

Yine Sâbit el-Bunânî'den şöyle aktarılmıştır:

"Enes ibni Mâlik bana şöyle dedi: 'Ey Sâbit, benden al, benden daha sağlam bir kimseden alamazsın, çünkü ben onu Resûlullah'tan (sav) aldım, Resûlullah (sav) onu Cibrîl'den aldı, Cibrîl de onu Allah'tan aldı.' "[30]

Son olarak Enes ibni Mâlik'in hadis ilmindeki konumunu öğrencisi Katâde'den dinleyelim:

Katâde (rh) şöyle der:

"Enes ibni Malik vefat ettiği zaman Muvarrik el-İclî dedi ki:

'Bugün ilmin yarısı gitti.'

'Ey Ebu'l-Mu'temir! Bu nasıl olur?' diye sorulduğunda şu karşılığı verdi:

'Çünkü heva ehlinden (sapık mezhep mensuplarından) birisi Resûlullah'ın (sav) hadislerinden birinde bize muhalefet ederse ona, 'Gel onu Resûlullah'tan (sav) duyan kişiye gidip soralım.' derdik.' "[31]

Devam edecek, inşallah...

Gelecek sayımızda buluşmak duası ile...

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

26. bk. İlk Üç Asırda Basra'da Hadis İlmi, Ali Çelik (Doktora Tezi); Hicri 1. Asırda Basra Kadıları ve Hadis Rivayetiyle ilişkileri, Büşra Çetin (Yüksek Lisans Tezi)
27. Geniş isim listesi için bk. Tehzîbu'l Kemâl fî Esmâi'r Ricâl, 3/354-363
28. Darimi, 508
29. Tabakât, İbn Sa'd, 9/20
30. Tirmizi, 3831. Rivayetin isnadında zayıflık olduğu söylenmiştir.
31. Mecmau'z Zevaid, 15801

ŞIMARIKLIK, NİMETE KARŞI KÖR KILAR

Emre ACAR

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Şükür, Rabbimize kul oluşumuzun en önemli alametidir. Nankörlük ise şeytanın dostlarının sıfatıdır. Şükür ehli olmak insanı sayısız mükâfata ulaştırırken nankörlük ise çetin azaba sürüklemektedir. Bu nedenle Rabbimizin Kur'ân-ı Kerim'de övdüğü mümin kul, şükreden kuldur. İblis'in istediği insan ise nankör/şımarık olan insan topluluğudur.

"Dedi ki: 'Beni saptırmana karşılık, ben de onları (saptırmak) için senin dosdoğru yolunun üzerine oturacağım. Sonra kesinlikle onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım. **Çoğunu şükredici bulamayacaksın.**' "[1]

Şeytan, kendisi sapık olduğu gibi insanları da saptırmak için and içmiştir. İnsanı saptırmak için attığı ilk adım ise onu şükürsüz kul yapmaktır. Anlıyoruz ki şükürsüz insan, sapık olan insandır.

Bu hakikatin karşısında herkes şükreden kullardan olmak ister. Ancak pek çok insan şükürsüz olduğunun farkında bile değildir. Bunun sebebi de muhasebe kültürü olmamasından veya şükrü ve nankörlüğü belli bir kalıba sokmalarından kaynaklanmaktadır.

Şükür, "Rabbime hamdolsun." demekle sınırlı olmadığı gibi nankörlük de nimeti inkâr etmekle sınırlı değildir. Şükrün ve nankörlüğün yansıması farklı farklıdır. Biz bu yazımızda şükürsüzlüğün bir çeşidine değinmiş olacağız.

Aziz Kardeşim,

Şükürsüzlüğün tezahürlerinden biri, elimizdeki güzellikleri görmemek, eksik olanlara takılmaktır. İnsanoğlu genelde eksikleri görme odaklıdır. Ancak bu adilce bir muamele değildir. Adalet, iki taraflı değerlendirip fazla olanla hükmetmektir. İnsanın, yapısı itibarıyla eksikleri olur. Ancak iyilikleri fazla ise -ki çoğunlukla öyledir- eksiklerini, iyiliklerinde eritmek gerekir.

Bu nedenle şükürde en önemli nokta, nimetlerin farkında olmaktır. Nimeti fark edemeyen insanlar, şükretmediği gibi şımarır, haddi aşar ve nankörlerden olur. Allah Resûlü (sav), nankörlüğü bu şekilde tanımlamaktadır:

Eşler olarak birbirimizin ve çocuklarımızın eksiklerine takılmamalıyız. Hepimiz, diğerimiz için Rabbimiz tarafından verilen birer nimetiz. İyiliklerimiz, eksiklerimizden daha fazladır. Şeytan, aile nimetini bozmak için eksiklerimizi gösterse de fırsat vermemeli, hemen iyiliklerimizi görmeliyiz. Bu, adalete daha uygundur.

1. 7/A'râf, 16-17

İslami mücadele içerisinde pek çok hayırla iç içeyiz. Rabbimize hamdolsun ki ailemizle beraber bu nimetlerden istifade ediyoruz. Şükür konusunda kendisini ıslah etmemiş olanlar, İslami mücadelenin kazandırdığı güzellikleri görmek yerine eksikleri görmektedir. Bu ahlaklarının neticesinde hiçbir çalışmadan memnun olmayan mutmainsiz birey hâline gelmektelerdir.

İbni Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

" 'Bana cehennem gösterildi. Cehennemliklerin çoğunun kadınlardan olduğunu gördüm, onlar nankörlük ediyorlar.' buyurdu. 'Allah'a karşı mı nankörlük ediyorlar?' diye sorduklarında, 'Kocalarına karşı nankörlük ederler, kendilerine yapılan iyiliklere karşı nankörlük ederler. **Öyle ki onlardan birine yıllarca iyilik yapsan da senden (hoşlarına gitmeyen) bir şey görseler, 'Senden hiçbir iyilik görmedim.' demeye başlar.'** "[2]

Hadis-i şerifte Allah Resûlü (sav), nankörlüğü kadınlar üzerinden anlatsa da bu sadece kadınların nankör olduğu anlamına gelmez. Bilakis bu durumda olan erkekler de mevcuttur.

Bu hadisle ev ortamlarımızı, aile ilişkilerimizi ele alıp şükredenlerden mi yoksa nankörlerden mi olduğumuzu muhasebe edebiliriz.

Her ne kadar toplum olarak "Kadınlar evde ne yapıyorlar ki bir yemek, bir de ev temizliği!" diye düşünsek de kadınlar eşi ve çocukları için karşılıksız, büyük ve önemli fedakârlıklar yapmaktadır.

Kadınlar neler mi yapıyorlar? Bizler gibi İslam'a hizmet ediyorlar, namusumuzu koruyorlar, sırlarımızı paylaşmıyorlar, ailemizi benimsiyorlar, çocuklarımıza annelik yapıyorlar, onların eğitimi ve ihtiyaçlarıyla ilgileniyorlar, eşi olarak bizlere hizmet ediyorlar, güler yüzlü karşılıyorlar, yemeğimizi hazırlıyorlar, evimizi ve elbiselerimizi temizliyorlar... Daha saymakla bitmeyecek hayırlarla dolular. Bu kadar güzelliklerinin yanında eksik kaldıkları durumlar da olabilir tabii ki. İşte eşimizin sadece eksiklerini görmek nankörlük ve şımarıklıktır.

Aynı durum kadınlar için de geçerlidir. Erkekler de eşi ve çocuklarının dünyevi ve uhrevi birçok ihtiyacı için zamanını, bedenini, canını ortaya koymakta; ailesini, gelebilecek maddi ve manevi zararlardan korumaktalar. Eşi ve çocukları için dertlenerek ve geleceği düşünerek plan yapmaktalar. Bu kadar güzelliklerinin yanında eksik kaldıkları durumlar da olabilir tabii ki. İşte eşimizin sadece eksiklerini görmek nankörlük ve şımarıklıktır.

Hakeza çocuklarımız için de durum aynıdır. Örneğin çocuğumuz okula gidiyor. Öğretmenleri tarafından seviliyor. Eğitime önem verip zamanında okula gidiyor. Derslerinin birçoğunda başarılı, ancak bir derste iyi değildir. Diğer başarılı olduğu durumları görmeyip başaramadığı bir derse odaklanırsak bu, çocuğumuza karşı nankörlük olacaktır.

Eşler olarak birbirimizin ve çocuklarımızın eksiklerine takılmamalıyız. Hepimiz, diğerimiz için Rabbimiz tarafından verilen birer nimetiz. İyiliklerimiz, eksiklerimizden daha fazladır. Şeytan, aile nimetini bozmak için eksiklerimizi gösterse de fırsat vermemeli, hemen iyiliklerimizi görmeliyiz. Bu, adalete daha uygundur.

Kıymetli Kardeşim,

İslami mücadele içerisinde pek çok hayırla iç içeyiz. Rabbimize hamdolsun ki ailemizle beraber bu nimetlerden istifade ediyoruz. Şükür konusunda kendisini ıslah etmemiş olanlar, İslami mücadelenin kazandırdığı güzellikleri görmek yerine eksikleri görmektedir. Bu ahlaklarının neticesinde hiçbir çalışmadan memnun olmayan mutmainsiz birey hâline gelmektelerdir.

Kardeşlerimizin vaktinden, maddiyatından, ailesinden fedakârlık yaparak ortaya çıkardıkları hizmetlerin güzelliklerini görmek yerine şu da olsaydı, şöyle olsaydı, keşke böyle olsaydı şeklinde yapıcı olmayan eleştiriler yapmakta, olanı beğenmemektelerdir.

Örneğin çizgi filmlerle çocukların zehirlendiği bir dönemde abilerimiz ve ablalarımız, animasyon alanında çalışarak çocuklarımıza İslami değerlerimizi öğretecek çizgi filmler yapmaya çalışıyorlar. Bu güzelliği görmeyip eksik kalınan noktalar üzerinden konuşulması şımarıklık ve nankörlük cinsinden değerlendirilebilir.

Elbette ki eksikler görülmeli ve yapıcı bir dille konuşulmalıdır. Ancak ilk önce güzellikler mi görülmeli yoksa eksikler mi? Daha çok güzellikler mi ön plana çıkartılmalı yoksa eksikler mi? Bu noktayı düşünürsek anlatmak istediğimiz daha net anlaşılacaktır.

Konumuza İsrâîloğullarının nimetlere karşı tutumlarını örnek vererek devam etmek istiyorum:

Allah, İsrâîloğullarını Firavun'un zulmünden kurtardı. Denizde boğulmaktan kurtulduktan kısa bir süre sonra Mûsâ'dan (as), kendilerine buzağıdan bir ilah yapmasını istediler. Oysa onları kurtaran, âlemlerin Rabbi olan

2. Buhari, 29; Müslim, 907

Allah onların ilahıydı. Kâinatın ve bütün varlığın ilahı olan Allah'ı görmeyip olmayana, hiç olmaması gerekene yöneldiler. Ve bu talepleri neticesinde sapıttılar.

Hakeza Rabbimiz onlara kendi katından kudret helvası ve bıldırcın eti lütfetti. Bunları görüp şükretmek gerekirken olmayan nimetler üzerinden talepte bulundular. Hayırlı olanı değersiz olanla değiştirdiler. İşte bu tutumlarıyla şımarık ve nankörlerden oldular:

"(Hatırlayın!) Hani: 'Ey Musa! (Sadece kudret helvası ve bıldırcın eti yiyerek) bir tek yiyeceğe katlanamayacağız. Rabbine dua et de bize yeryüzünün bitirdiklerinden; baklasından, salatalığından, sarımsağından, mercimeğinden ve soğanından çıkarsın.' dediniz. Musa dedi ki: 'En hayırlı olanı bu değersiz olanlarla mı değiştiriyorsunuz? Şehre inin orada istedikleriniz vardır.' (Bu nankörlüklerinden sonra) onlara alçaklık ve yoksulluk damgası vuruldu ve Allah'ın gazabına uğradılar. Bu (ceza), Allah'ın ayetlerine karşı kâfir olmaları ve peygamberlerini haksız yere öldürmeleri sebebiyledir. Bu (ceza), isyan etmeleri ve haddi aşmaları sebebiyledir."[3]

Şu gerçeği unutmamalıyız ki Rabbimiz şımarık ve nankör kullarını sevmez. Onlara mühlet verse de neticede onları çetin bir azapla cezalandırır, helak eder:

"Yaşam koşulları ve refahın kendilerini şımarttığı nice toplumu helak ettik. İşte onların evleri! Onlardan sonra -çok az bir zaman dışında- oralarda oturulmamış (oralar viraneye dönmüştür). Oralara biz vâris olduk."[4]

"Zalim olan nice belde halkını, (sırtlarını doğrultamayacak şekilde) helak ettik. Onlardan sonra başka kavimler inşa ettik. Azabımızı hissedince oradan hızlıca koşmaya/uzaklaşmaya başladılar. Koşup kaçmayın! (Nimet ve zenginlikle) şımartıldığınız hayatınıza ve evlerinize dönün. (Bakalım sizi Allah'ın azabından koruyacak mı?) (Ne bekliyordunuz ki? Elbette) sorguya çekileceksiniz."[5]

Adilce muamele etmek istiyorsak kişileri artı ve eksileriyle beraber değerlendirmeli ve hangisi fazlaysa o şekilde muamele etmeliyiz. Bu yaklaşım, nimetleri görmemizi ve şükretmemizi sağlar.

Rabbim bizlere, elimizdeki nimetleri görmeyi ve şükretmeyi nasip etsin. Eksiklere takılıp nimeti göremeyen ve şükredemeyen kullardan olmaktan muhafaza etsin. Allahumme âmin.

Davamızın sonu âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdetmektir.

Bir sonraki yazımızda görüşmek üzere...

3. 2/Bakara, 61
4. 28/Kasas, 58
5. 21/Enbiya, 13

Ömer AKDUMAN

ÖFKELENME!

Allah katında ecir bakımından bir kulun sırf Allah'ın rızasını umarak yuttuğu öfkeden daha büyük bir yudum yoktur.

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir adam Nebi'ye, 'Bana tavsiyede bulun.' dedi.

Nebi, 'Öfkelenme!' buyurdu.

Adam istediğini defalarca tekrarladığı hâlde yine, 'Öfkelenme!' buyurdu."[1]

Bu hadis bizi Asr-ı Saadet'in Medine'sine götürüyor. Kıymetli Peygamberimizin (sav) arkadaşlarıyla bulunduğu bir ortamda bir sahabi tavsiye istiyor: Bana tavsiyede bulun, ey Allah'ın Resûlü! Peygamberimiz de oldukça kısa ve öz bir tavsiyede bulunuyor: Öfkelenme! Bu tavsiye sahabiye yeterli gelmemiş olacak ki talebini tekrarlıyor. Bana tavsiyede bulun. Peygamberimiz de tavsiyesini tekrar ediyor. Defalarca talebini yineleyen sahabiye Nebi (sav) herhangi bir değişiklik yapmadan olduğu gibi tavsiyesini söylemeye devam ediyor. Gayet ilginç bir diyalogdan söz ediyoruz. Bu dikkat çekici diyaloğun bazı nedenleri olmalı. Gelin, beraberce hadise yakından bakalım.

Birinci Mesele: İlim ve Hikmet Ehlinden Tavsiye Almak Yolu Kısaltır ve Aydınlatır!

Hadis, Peygamberimizden (sav) bir tavsiye talep eden sahabiden söz ediyor. Hayatın akışı içerisinde nefsimiz veya dış etkenlerden kaynaklı bazı problemler ile karşılaşmamız mümkündür. Yol ayrımı niteliğinde olan ve bir tercihte bulunmamız gereken bazı alanlar olabilir. Hayır yapmaya aday olmak ve iyiliklerde yarışıvermek gibi güzel bir niyete sahip olabiliriz. Tüm bu bahsettiğimiz yerlerde güzel bir yönlendirmeye ihtiyaç duyarız. Hikmetli davranabilmek gibi önemli bir talebimiz olur. Peygamber varken bu tavsiye ve nasihatin kapısı elbette ki o kıymetli Peygamber'dir (sav). Maalesef, biz ona kavuşamadık. Ama biz de Peygamberimizin mirasından pay almış, sünnete uymak konusunda ısrarcı olan âlimlere giderek onlardan nasihat ve tavsiyeler alabiliriz. Yol, bilene veya gidene sorulur. Bu söylediğimiz, ayetlerde açıkça ifade edilmiş, teşvik edilmiştir:

"Şayet bilmiyorsanız, (vahiy bilgisine sahip) zikir ehline sorun."[2]

1. Buhari, 6116
2. bk. 16/Nahl, 43

İkinci Mesele: Tek Cümle

Allah Resûlü'nün (sav) bu talebe verdiği cevap oldukça kısa olması yönüyle dikkatimizi çeker. Bunun en başlıca sebebi şudur: Arap dilini en güzel konuşan kimse Peygamber (sav) idi. Bununla beraber Allah (cc) ona az sözcükle çok anlam ifade etme kabiliyeti (cevâmiu'l kelim) verdi. Allah Resûlü (sav) tek kelimelik bir cümle söyler; çağlar boyu ilim adamları bu tek kelimelik cümlenin ardındaki derin anlamları, ince mesajları ve kıymetli ilimleri tespit etmek için uğraşır, çalışır dururlar.

Ayrıca ilim ve hikmet arttıkça söz azalır. Zira söylenecek söz, yerinde söylenir, fazlasına ihtiyaç duyulmaz. Kur'ân bunun en açık kanıtıdır. Allah (cc) tarafından indirilmiş bu mübarek Kitap özdür. Ama derin anlamlar ve inci taneleri misali hikmetlerle doludur.

Üçüncü Mesele: Öfkelenme!

Allah Resûlü'nün (sav) tavsiyesi öfkenin kontrol edilmesine yönelik oldu. O, bunu gazap kelimesiyle ifade etti. Evvela konuya giriş yaparken şunu söylemek zorundayız: Ayetleri incelediğimizde Yüce Allah'ın belirgin özelliklerinden biri olarak gazaplanmasını görüyoruz.[3] Diğer taraftan Peygamberimiz'in (sav) bazı hâllerini ve durumlarını aktaran sahabiler, onun öfkelendiğini bize anlatıyorlar.[4] Ama diğer taraftan gazaplanmaktan bizi alıkoyan yukarıdaki hadis gibi naslarla da karşılaşıyoruz. Bu nasları beraberce değerlendirdiğimizde şu sonuçlara ulaşmamız mümkündür, Allah (cc) en doğrusunu bilir:

a. Öfkelenmek insani bir duygudur. Bu duyguyu Yüce Rabbimiz kendimizi korumamız, şahsiyetimizi ve kimliğimizi korumamız için yaradılış kodlarımıza yerleştirmiştir. Nitekim ayetlerde Rabbimiz müminleri şöyle tanıtır:

"O (muttakiler) ki; bollukta da darlıkta da infak ederler, öfkelerini yutar ve insanları affederler. Allah, muhsinleri/kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever."[5]

Ayette öfkeyi ifade eden kelime olarak ğayz geçer. Onlar ki ğayzlarını/öfkelerini yutarlar. Dikkatimizi çekmektedir ki Yüce Allah öfkelenmeyi değil, öfkenin kontrol edilmemesini yasaklıyor. Nebi'nin (sav) öfkelenmeyi yasaklayan hadisi de bu şekilde anlaşılabilir; yasak olan öfke değil, kontrolsüz ve haksız öfkedir.

b. Allah'ın sınırları ve kanunları çiğnendiği için öfkelenmek caizdir ve hatta gereklidir. Peygamberimiz (sav) Allah'ın sınırları çiğnendiği zaman öfkelenir ve hatta gerektiğinde intikam alırdı. Kendisi için öfkelenilmeye en layık olan alan elbette ki burasıdır. Âişe Annemiz (r.anha) anlatır:

"Resûlullah (sav) iki iş arasında muhayyer bırakıldığında günah olmadığı sürece mutlaka en kolay olanını seçerdi. Eğer günah ise insanlar arasında ondan en uzak duran kişi o olurdu. Allah Resûlü nefsi için hiç intikam/öç almadı. Ancak Allah'ın sınırlarından biri çiğnenirse Allah için intikam alırdı."[6]

c. Öfke aklı örtmemeli, insanı kontrolden çıkarmamalıdır. Kontrol edilemeyen, ayetin ifadesi ile yutulamayan öfke zarar verir. Bütün olumsuz duyguların tavan yaptığı bir atmosferde insanın yapamayacağı ve söyleyemeyeceği şey yoktur. Öfkelenen ve kendisini kontrol edemeyen kimse kardeşlerinin hakkına girebilir, kalp kırabilir. Dünya ve ahirette omuzunda yük olacak bir söz veya eylem ile kendi yükünü ağırlaştırabilir.

Dördüncü Mesele: Talebin Yinelenmesi

Peygamberimize (sav) soru soran sahabinin özellikle tavsiye talebini yinelemesi dikkatimizi çekiyor. Hayra yönelik rağbetimiz elbette ki gayet yüksek olmalıdır. Ancak bazen bize hayırlı gibi gözüken bir yönelim, arzu bizim için hayır olmayabilir. Hadis üzerinden değerlendirecek olsak diyebiliriz ki; tavsiye üzerine tavsiye alıp omuzlarımızdaki yükü ağırlaştırıp altında ezilmek yerine bir nasihati alıp onun üzerine yoğunlaşmak değişim ve gelişim açısından çok kritik ve bir o kadar önemlidir. Çünkü ilimden maksat bilgi depolamak değil, en güzel amellerle hayatımızı donatmak, amel defterimizi süslemektir.

---

3. Allah'ın gazaplandığına yönelik ayetlerden örnekler:

   "De ki: 'Size Allah katındaki cezası bundan daha kötü olan bir şeyi haber vereyim mi? Allah'ın lanet ettiği, **ona karşı öfkelendiği**, aralarından maymunlar ve domuzlar kıldığı ve tağuta kul edindikleridir. Bunlar, (Allah katında) yerleri daha kötü ve dosdoğru yoldan sapmış olanlardır.' " (5/Mâide, 60)

   "Gerçekten **Rabbinizden size şiddetli bir azap ve öfke gelecektir.** Sizin ve babalarınızın isimlendirdiği ve Allah'ın hakkında hiçbir delil indirmediği şu isimler hakkında benimle tartışacak mısınız? Bekleyin (bakalım)! Ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim." (7/A'râf, 71)

   "(Allah'ın çağrısına) icabet edildikten sonra, Allah hakkında tartışanların delilleri, Rableri katında geçersizdir. **Onların üzerine öfke vardır** ve onlar için çetin bir azap vardır." (42/Şûrâ, 16)

4. Peygamberimizin gazaplandığına yönelik bazı hadisler:

   Âişe Annemizden şöyle rivayet edilmiştir: "Resûlullah (sav) iki iş arasında muhayyer bırakıldığında günah olmadığı sürece mutlaka en kolay olanını seçerdi. Eğer günah ise insanlar arasında ondan en uzak duran kişi o olurdu. Allah Resûlü nefsi için hiç intikam/öç almadı. Ancak Allah'ın sınırlarından biri çiğnenirse Allah için intikam alırdı." (Buhari, 3560; Müslim, 2327)

   Âişe Annemizden şöyle rivayet edilmiştir: "Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Hatice'yi anmadan ve kendisine güzel övgülerde bulunmadan neredeyse evinden ayrılmazdı. Bir gün yine onu andı. Bunun üzerine ben, 'O, ihtiyar kadından başka biri değil! (Kendimi kastederek) Allah, sana ondan daha hayırlısını vermiştir.' dedim. Bu sözleri duyunca Resûlullah (sav) saçının ön tarafı titreyecek kadar öfkelendi ve şöyle dedi: 'Allah'a yemin ederim ki hayır! Allah bana Hatice'den daha hayırlı bir hanım vermemiştir. Çünkü insanlar beni inkâr ettiği zaman o bana iman etti. İnsanlar beni yalanladığı zaman o beni tasdik etti. İnsanlar beni mahrum ettiği zaman o bana malıyla sahip çıktı. Allah beni ondan, diğer hanımlara nasip olmayan çocuklarla rızıklandırdı.' " (Ahmed, 24864)

   Ebu Mes'ûd El-Ensârî'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

   "Bir defasında adamın biri Allah Resûlü'ne (sav) geldi ve 'Ey Allah'ın Resûlü! Filan kişi bize namaz kıldırırken o kadar uzatıyor ki vallahi sabah namazına gitmekten geri kalıyorum!' dedi. Ebû Mes'ûd dedi ki: 'Resûlullah'ı (sav) o günkü vaazında olduğu kadar hiç öfkeli görmemiştim. Sonra şöyle buyurdu: 'Ey insanlar! İçinizde nefret ettirip kaçıranlar vardır! Herhangi biriniz insanlara namaz kıldıracak olursa hafif kıldırsın. Çünkü cemaatin içinde yaşlı olanı var, zayıf olanı var ve iş güç sahibi olanı vardır!' ' " (Buhari, 7159; Müslim, 466)

5. 3/Âl-i İmrân, 134
6. Buhari, 3560; Müslim, 2327

Öfke şerrin ve haksızlığın kapısıdır. O kapıyı aralamamak gerekir. Aksi hâlde uzun manevi yorgunluklar, pişmanlıklar ve kapımızda bekleyen iradesizliklerin mağduru oluruz.

Beşinci Mesele: Peygamberimizin Israrı

Nebi'nin (sav) bu sahabiyi özellikle öfke konusunda uyarması iki şeyden kaynaklı olabilir:

– O (sav) tavsiye isteyen sahabiyi tanıdığından onun öfke gibi bir problemini biliyor olabilir. Nebi'nin hadislerini ve sünnetini incelediğimizde tavsiylerde ince eleyip sık dokuduğunu görüyoruz. Her insana ihtiyacını, ihtiyacı kadar anlatırdı. Bu sahabenin öfkesi nedeni ile ihtiyacı olanı anlatmış olabilir.

– Peygamberimiz (sav) öfkenin zararına ve çirkinliğine dikkat çekmek istemiş olabilir. Çünkü öfke birçok şerrin türediği bir duygudur. Kötülükler çoğu zaman oradan neşet eder.

Öfkelendiğimizde Neler Yapabiliriz?

Şüphesiz, öfkelenmemek yukarıda belirttiğimiz gibi insani olarak imkân dışıdır. Ancak kontrolsüz bir öfkeden, zulüm veya haksızlığa sevk eden bir öfkeden korunmalıyız. Sonradan pişman olacağımız ve belki telafi etmekte çok zorlanacağımız yanlışlar genelde öfke gibi duyguların kontrolden çıktığı zamanlarda olur. Burada öfkemizi dizginleyebilmek, sakinleşebilmek ve zararlarından korunmak için bazı önerileri zikredeceğiz.

1. Bağışlamak: Kime öfkelendiysek bağışlamak ve affetmek birinci çözümdür ve ayrıca erdemdir. Ahlaki olgunluğa erişmiş insanlar haklı da olsalar affedebilmek onlara kolaydır. İman ve tevekkül ehlini şöyle anlatır Allah (cc):

"Onlar ki; büyük günahlardan ve fuhşiyattan kaçınır, kızdıkları zaman da bağışlarlar."[7]

2. Öfkeyi yutmak ve derin bir nefes almak: Öfke kalp dünyamızda gerçekleşen bir eylemdir, bazı etkiler ve belirtiler ile dışarıda görünür olur. İçimizden gelen bu öfke dalgasını kontrolde tutmak için öfkemizi yutacak ve derin bir nefes alacağız.

7. 42/Şûrâ, 37

"O (muttakiler) ki; bollukta da darlıkta da infak ederler, **öfkelerini yutar ve insanları affederler.** Allah, muhsinleri/kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever."[8]

İbni Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah katında ecir bakımından bir kulun sırf Allah'ın rızasını umarak yuttuğu öfkeden daha büyük bir yudum yoktur."[9]

3. Şeytandan Allah'a sığınmak:

"Peygamber'in huzurunda iki adam birbirine ağır sözler söyledi. Biz de onun yanında oturuyorduk. Onlardan birisi öfke ile arkadaşına söverken yüzü de kızarmıştı. Peygamber bunun üzerine, 'Şüphesiz ki ben bir söz biliyorum. Onu söyleyecek olsa mutlaka o hissettiği hâli çekip gidecektir. Eğer kovulmuş olan şeytandan Allah'a sığınırım, diyecek olsa bu hâli kaybolup gider.' buyurdu. Bunun üzerine orada bulunanlar adama, 'Peygamber'in ne dediğini duymuyor musun?' dediler. Adam, 'Ben deli değilim.' diye cevap verdi."[10]

4. Ortamı veya durumu değiştirmek:

Ebû Zerr'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Sizden biri ayaktayken öfkelendiğinde otursun. Öfkesi geçmeyecek olursa uzansın."[11]

Ebû Saîd El-Hudrî'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) bir gün ikindi namazını ilk vaktinde kıldırıp sonra kalkıp konuşmaya başladı. Kıyamete kadar olacak şeylerden bildirmedik hiçbir şey bırakmadı. Bu haber verdiği şeyleri ezberleyen ezberledi unutan unuttu. Söyledikleri arasında şunlar vardı:

'Dünya yemyeşil çekici ve tatlıdır, Allah sizi dünyaya kendi sistemini yürütesiniz diye halife olarak göndermiştir ve ne yapacağınızı görmektedir. Dünyaya ve kadınlara karşı dikkatli olun ki bu iki şey sizi Allah'ın yolundan ayırabilir.'

Söyledikleri şeyler arasında ayrıca şunlar da vardı: 'Dikkat edin! Hakkı bilen kişinin söylemesine engel olan şey insanlardan korkusu olmamalıdır.'

Ebû Saîd ağladı ve şöyle dedi: 'Vallahi bazı şeyler gördüğümüz hâlde gerçekleri söylemekten korktuk.'

Yine Allah Resûlü'nün (sav) söyledikleri arasında şunlar da vardı:

'Dikkat edin! Her zulüm ve haksızlık yapan kimse için kıyamette yaptığı haksızlık oranına göre bir sancak dikilecektir. Devlet başkanının zulüm ve haksızlığından

8. 3/Âl-i İmrân, 134
9. İbni Mace, 4189; Ahmed, 6114
10. Buhari, 6115; Müslim, 2610
11. Ebu Davud, 4782

daha büyük zulüm ve haksızlık olamaz. Onun sancağı ise arkasına saplanıp dikilecektir.'

O günkü ezberlediklerimiz arasında şunlar da vardı:

'Dikkat edin! Âdemoğlu değişik tabakalarda yaratılmıştır. Onlardan kimi mümin olarak doğar mümin olarak yaşar ve mümin olarak ölür. Bir kısmı ise kâfir doğar kâfir yaşar ve kâfir olarak ölür. Bir kısmı ise mümin doğar mümin olarak yaşar ve kâfir olarak ölür. Yine bir kısmı kâfir doğar, kâfir yaşar ve mümin olarak ölür.

Dikkat edin insanlardan kimileri geç gazaplanıp öfkeden çabucak döner kimileri ise çabucak gazaplanıp çabucak öfkesinden döner, hepsi birbirine karşı bir ibrettir.

Dikkat edin! Onlardan kimileri de çabucak gazaba gelip gazabının dinmesi gecikir. Dikkat edin! Bunlar içerisinde en hayırlı olanı geç gazaplanıp çabucak öfkesini yenendir.

Dikkat edin bunlar içerisinde en şerli olan çabucak gazaplanan ve öfkesini geç yenen kimsedir.

Dikkatli olun! İnsanlar arasında kimileri de vardır ki vermesi de istemesi de güzeldir. Yine bu insanlardan bir kısmı da vardır ki istemesi güzel ödemesi kötüdür. Yine bazıları da ödemesi güzel, istemesi kötüdür. Bunların hepsi birer ibrettir.

Dikkat edin! Onlar arasında istemesi de vermesi de kötü olanlar vardır. Gözünüzü açın, onların en iyileri istemesi de vermesi de güzel olandır. Onların en kötüleri ise istemesi de vermesi de kötü olandır. Uyanık olun! Gazap insanın kalbindeki bir kor parçası gibidir. Bu halde insanı görmez misiniz, gözleri kızarır boyun damarları şişer. Her kim böyle bir durumla karşı karşıya kalırsa sırt üstü toprağa yatsın.'

Ebû Saîd dedi ki: 'Batmak üzere olan güneşe bakıyorduk batıp gitti mi diye; bunun üzerine Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

'Dikkat edin! Dünyanın geçirdiği ömre karşılık kalan ömrü şu günümüzün geçen zamanına karşılık kalan kadardır yani güneş batmak üzeredir.' "[12]

5. Susmak: Öfke hâlinde dil kontrolden çıkar ve asıl tahribat orada başlar. Ne olursa olsun dili tutmak öfkenin şerrinden korunmak demektir.

İbni Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Öğretin, kolaylaştırın, zorlaştırmayın! Şayet öfkelenirsen sus, öfkelenirsen sus, öfkelenirsen sus!"[13]

Burada sonuç olarak şunu belirtmeliyiz ki güzel ahlakın tamamlayıcısı olma vazifesini en güzel şekilde yerine getirmiş Peygamberimiz (sav), sahabesi özelinde âdeta bizim zihinlerimize kazırcasına tekrar etmiştir: Öfkelenme. Öfke şerrin ve haksızlığın kapısıdır. O kapıyı aralamamak gerekir. Aksi hâlde uzun manevi yorgunluklar, pişmanlıklar ve kapımızda bekleyen iradesizliklerin mağduru oluruz.

Allah'ım, Peygamberimizin ahlakını güzelleştirdiğin gibi ahlakımızı güzelleştir. Onu örnek almak şerefini bize nasip et. Rabbimiz, güzel ahlakıyla ona (sav) komşu olma şerefine erenlerden kıl bizleri. Allahumme âmin.

12. Tirmizi, 2191
13. Ahmed, 2556

Salim KANDEMİR

KADINLARIN EFENDİSİ, MÜMİNLERİN ANNESİ: HATİCE BİNTİ HUVEYLİD

Yanına geldiği zaman ona Rabbinden ve benden selam söyle. Ve onu cennette içerisi incilerle dolu olan, hiçbir gürültünün ve güçlüğün olmadığı evlerle müjdele.

خَدِيجَةُ بِنْتِ خُوَيْلِد Hatice binti Huveylid

Geçtiğimiz sayıda Hatice Annemizin (r.anha) hayatından, Allah Resûlü (sav) ile evlenmesinden bahsetmiştik. Kader planında mübarek bir evliliğin nasıl gerçekleştiğini anlatmıştık. Daha sonra, ilk vahyin geldiği sırada karşılaştıkları zor durumda Allah Resûlü'nü (sav) hikmetli sözleriyle ve basiretli yönlendirmesiyle nasıl teskin ettiğini görmüştük. Bu yazımızda ise hayatının diğer yönlerine ışık tutmaya devam edeceğiz.

İlk Namaz

Kişi iman ettikten sonra imtihan olması şer'i bir kanundur. Bu yüzden iman eden müminlerin karşılaştıkları zorluklara karşı sabır kaynağına ihtiyacı vardır. İşte bu kaynak namazdır. Allah (cc) müminleri arındırması ve onlara güç vermesi için en önce namazı emretmiştir. Namaz ilk emirdir.

Hatice Annemiz (r.anha) ilk iman eden olduğu gibi ilk emri de ilk yerine getiren kimsedir. İmanda öncü olduğu gibi amelde de öncüdür. Allah Resûlü (sav) ile birlikte ilk namaz kılan Hatice Annemizdir.

Cibrîl (as) Allah Resûlü'ne (sav) gelip abdesti ve namazı öğretmişti. Allah Resûlü (sav) Cibrîl'in (as) öğrettiği gibi abdest alıp namaz kıldıktan sonra eşi Hatice'ye (r.anha) abdest ve namazı öğretmiş ve birlikte namaz kılmışlardı.[1] Dolayısıyla Allah Resûlü'nün (sav) arkasında ilk namaz kılan Hatice Annemizdi. Sonra Ali (ra) onların namaz kıldıklarını gördüğünde ne yaptıklarını sorup iman etmiş ve onlarla birlikte namaz kılmaya başlamıştı.[2] İman edenler çoğaldıkça onlar da çoğalmıştı.

Mümin hanımlar eşlerine ilk cemaat olmalılar. Tıpkı Hatice Annemizin Allah Resûlü'ne (sav) tabi olduğu gibi eşlerine tabi olmalı ve birlikte namazı ikame etmeliler. Bir evin maddi ve manevi bereketini arttıracak olan, anne ve babanın öncülük ettiği cemaatle kılınan namazlardır. Göz aydınlığı nesiller ancak namazın ailece ikame edildiği evlerden ortaya çıkar. Bu yüzden Müslim ebeveynler hep birlikte namaz kılmaya engel olan basit nedenleri artık bir kenara bırakmalı ve namazın nuruyla yuvalarını aydınlatmalılar.

1. bk. Sîretu İbni Hişâm, Abdulmelik ibni Hişâm, Şirketu Mektebeti ve Matbaati Mustafâ El-Bâbî El-Halebî ve Evlâdihi, 1/240-244
2. El-Bidâye ve'n Nihâye, İbnu Kesîr, Dâru Hecri, 4/62

Allah Resûlü'ne (sav) Desteği

Allah Resûlü'ne (sav) iman eden Hatice Annemiz (r.anha) o ândan sonra eşinin karşılaştığı tüm zorluklarda her şeyiyle ona destek oldu. Zaten ilk iman edenlerden olması davaya büyük bir destekti. Ama o yine de yaşamı boyunca eşine ve müminlere büyük fedakârlıklarda bulundu.

Evvela Allah Resûlü'ne (sav) sözleriyle destek oldu. İlk vahyin geldiği sırada Allah Resûlü'nün (sav) korktuğu ânda "Asla, Allah'a yemin ederim ki, Allah seni ebediyen utandırmaz." diyerek teskin etti. İnsanlar Allah Resûlü'ne (sav) inanmadığı gibi sözleriyle de eziyet ediyordu. Hatice Annemiz ise hoş sözleriyle hem eşinin ağır yükünü hafifletiyor hem olumsuz cevaplara karşı teselli ediyor hem de gönlünü ferahlatıyordu.

Sözlü destek mühimdir. Zira birinin zor zamanlarında ona "Senin yanındayım." denmesi kişiye büyük moral sağlar. Bu yüzden sıkıntılı durumlarda bize sözleriyle teselli veren yakınlarımızı asla unutmayız. Allah Resûlü de (sav) onu ve bu desteğini hiç unutmadı. Onu daima hayırla yâd etti.

Sonra çocuklarıyla destek oldu. Allah Resûlü'ne (sav) hepsi birbirinden güzel dört kız, iki erkek çocuk verdi.[3] Başta Fâtıma (r.anha) olmak üzere o çocukların hepsi Allah Resûlü'ne (sav) göz aydınlığı oldu. Allah Resûlü (sav) onların varlığıyla sevindi, yokluğuyla üzüldü.

Her insanın fıtratında çocuk sevgisi vardır. Bu yüzden Rabbimiz (cc) Kur'ân-ı Kerim'de üzerimizdeki nimetlerini hatırlatırken bizlere çocuk hibe etmesini zikreder.[4] Bu yüzden nebiler büyük arzularla Allah'tan (cc) çocuk istemişlerdir.[5] Bu yüzden Allah Resûlü (sav) Hatice Annemizden çocukları olduğu için de ona ayrı bir değer vermiştir.

Sonra malıyla destek oldu. Allah Resûlü'nün (sav) davete başlamasıyla birlikte müşriklerden gördüğü ilk eziyetlerden biri mali olarak kısıtlanmasıydı. Davetle ilgilendiği için çalışmaya eskisi kadar vakit de bulamıyordu. Bir de müşrikler müminleri boykot etmeye karar vermişlerdi. Müminleri bir mahalleye hapsedip çocukların açlıktan ağlamaları dışarıda duyuluncaya kadar yiyecekten mahrum etmişlerdi. Hatice Annemiz hem kendi malıyla hem de akrabalarının yardımıyla müminlere yiyecek temin ederek yardımcı olmuştu.

Hatice Annemiz bir kadın olarak eski imkânlarını kaybedip birçok zorlukla karşılaşmıştı. Allah Resûlü (sav) ile beraber tüm meşakkatlere göğüs germişti. Dünyevi birçok imkânı kaybetmesine rağmen hiç şikâyetçi olmadığı gibi bir de müminlere büyük destek olmuştu.

Allah bana ondan daha hayırlısını vermemiştir. İnsanlar beni inkâr ettiğinde o bana iman etti. İnsanlar beni yalanladığında o beni doğruladı. İnsanlar beni maldan mahrum bıraktığında o malıyla bana destek oldu. Kadınlar beni çocuktan mahrum bıraktığında Allah beni ondan çocuklarla rızıklandırdı.

Bu fedakârlığından olsa gerek daha dünyadayken cennetle müjdelenmişti.

Ebû Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Cibrîl, Nebi'ye (sav) geldi ve 'Ey Allah'ın Resûlü! İşte bu Hatice'dir. İçerisinde katığın (veya yemeğin yahut içeceğin) olduğu bir kap ile sana geliyor. Yanına geldiği zaman ona Rabbinden ve benden selam söyle. Ve onu cennette içerisi incilerle dolu olan, hiçbir gürültünün ve güçlüğün olmadığı evlerle müjdele.' "[6]

Öyle büyük bir fazilet elde etmişti ki Allah Resûlü (sav) onu kadınların en üstünü tuttu.

Alî'den (ra) rivayetle Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

"(Dünya) kadınlarının en hayırlısı Meryem'dir. (Dünya) kadınlarının en hayırlısı Hatice'dir."[7]

Rabbine Doğru

İslam daveti nübüvvetin onuncu yılına doğru artık iyice yayılmış, dört bir yandan duyulur olmuştu. Mekkeli müşrikler çığ gibi büyüyen tevhid daveti karşısında çaresiz kalmışlardı. Ne teklifler ne tehditler Allah Resûlü'ne (sav) ve müminlere geri adım attırmamış aksine sebatlarını arttırmıştı. Onların sarsılmaz duruşu herkesin dikkatini çekiyor ve çok takdir ediliyordu. Müşrikler bu daveti durduramayınca müminleri bir mahalleye hapsedip boykot kararı vermişlerdi. Allah Resûlü'nün (sav) kutlu ashâbı ve yakın akrabaları büyük bir mahrumiyete maruz kalmışlardı.

Ve üç yıl süren şiddetli bir yokluğun ardından Allah'ın (cc) yardımı gelmişti. Allah (cc) duyarlı birkaç kişinin eliyle ve gönderdiği bir mucizeyle boykotu yıkmış ve onları bulundukları zor durumdan kurtarmıştı.

Ne var ki Allah Resûlü'nün (sav) imtihanları hâlâ devam ediyordu. Bu zor durumun hemen ardından daha zor bir durumla karşılaşmıştı.

3. Bazıları üç erkek, dört kız saymıştır. bk. El-Bidâye ve'n Nihâye, İbnu Kesîr, Dâru Hecri, 3/463
4. bk. 42/Şûrâ, 49-50
5. bk. 21/Enbiyâ, 89-92
6. Buhari, 3820; Müslim, 2432
7. Buhari, 3815; Müslim, 2430

Önce, çok sevdiği amcası Ebû Tâlib'i kaybetmişti. Allah Resûlü'ne (sav) olan yakınlığı ve İslam'a olan desteğine rağmen iman etmeden bu dünyadan ayrılmıştı. "Lailaheillallah" sözüyle yeğeninin yüzünü aydınlatmamıştı. Bu durum Allah Resûlü'nü (sav) çok üzmüştü.

Sonra, aradan üç gün gibi kısa bir sürenin geçmesiyle en sevdiğini kaybetmişti.[8] Yirmi beş yıl aynı yastığa baş koyduğu, birçok zorluğu birlikte atlattığı, hayatının her ânında büyük destek aldığı kıymetli eşini kaybetmişti. Onu elleriyle toprağa vermiş ve ahirete uğurlamıştı. Allah Resûlü'ne (sav) Hatice Annemizin (r.anha) vefatı çok dokunmuştu. Bu zamanda öylesine hüzünlenmişti ki artık bu yıl "Âmu'l Huzn/Hüzün Yılı" olarak isimlendirilmişti.

Allah Resûlü'nün (sav) Sevgisi

Hatice Annemiz (r.anha) buraya kadar anlatılan, dindeki samimiyeti ve özverisinden dolayı Allah'ın (cc) ve Resûl'ünün (sav) sevgisini kazanmıştı. Onun için semada oluşan sevgi yeryüzüne inmişti. Ne büyük bir lütuf ki Es-Selâm olan Allah (cc) bizzat kendisine selam göndermişti.

Enes'ten (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Cibrîl, Allah Resûlü'nün (sav) yanında Hatice varken geldi ve 'Şüphesiz ki Allah Hatice'ye selam söylüyor.' dedi.

Bunun üzerine Hatice, 'Allah Es-Selâm olandır. Cibrîl'e de selam olsun. Sana da (Allah Resûlü) selam olsun. Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun.' dedi."[9]

Semada oluşan bu sevgi Allah Resûlü'nün (sav) kalbine de yansımıştı. Nebi (sav) onu herkesten çok sevmişti. Vefat ettikten sonra dahi onu hiç unutmamıştı. Bir koyun kestiğinde mutlaka Hatice'nin (r.anha) akrabalarına ve arkadaşlarına da gönderirdi. Sevgisi o kadar taze ve canlıydı ki Hatice'yi (r.anha) hatırlatacak bir durumla karşılaştığında çok heyecanlanırdı. Bir defasında Hatice'nin (r.anha) kız kardeşi Hâle yanına girmişti de onun Hatice'ye (r.anha) benzemesinden dolayı, "Allah'ım, bu Hâle!" demişti.

Âişe Annemizden (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Hatice'nin kardeşi Hâle binti Huveylid bir gün Allah Resûlü'nün (sav) yanına girmek için izin istedi. Hatice'nin izin istemesini hatırladı ve âdeta dehşete kapıldı. Bunun üzerine, 'Allah'ım, bu Hâle!' dedi. Ben de çok kıskandım ve 'Kureyş'in koca karılarından, ağzının etrafı kızarmış, geçmişte ölüp gitmiş bir kadını neden anıyorsun! Üstelik Allah sana ondan daha hayırlısını vermiş.' dedim."[10]

Bu yüzden Âişe (r.anha) Allah Resûlü'nün (sav) yaşayan diğer eşlerinden bile daha çok, vefat etmiş eşi olan Hatice'yi (r.anha) kıskanırdı.

8. Âlimler Hatice Annemizin (r.anha) vefatının Hicretten üç yıl önce olduğunu söylemiştir. Fakat Ebû Tâlib'in vefatıyla arasında ne kadar süre olduğuyla ilgili üç gün ve daha fazla olmak üzere farklı görüşler söylemişlerdir. bk. Delâilu'n Nubuvve, Beyhakî, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 2/353; Ma'rifetu's Sahâbe, Ebu Nuaym, Dâru'l Vatan, 6/3201
9. Nesai, 8301; Hakim, 4856
10. Buhari, 3821; Müslim, 2437

Âişe'den (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Kendisini görmediğim hâlde Hatice'yi kıskandığım kadar Nebi'nin (sav) eşlerinden hiç kimseyi kıskanmadım. Nebi (sav) ondan çok bahsederdi. Kimi zaman bir koyun keser, sonra da onu parçalar, arkasından onu Hatice'nin arkadaşlarına gönderirdi. Bazen ona, 'Sanki dünyada Hatice'den başka kadın yok.' derdim de o da bana, 'O şöyle idi, böyle idi. Ondan çocuklarım var.' derdi."[11]

Allah Resûlü (sav) ise Âişe'ye (r.anha) Hatice'nin (r.anha) kendi için yaptıklarını hatırlatarak ondan daha hayırlı biriyle birlikte olmadığını söylerdi.

"Allah (cc) bana ondan daha hayırlısını vermemiştir. İnsanlar beni inkâr ettiğinde o bana iman etti. İnsanlar beni yalanladığında o beni doğruladı. İnsanlar beni maldan mahrum bıraktığında o malıyla bana destek oldu. Kadınlar beni çocuktan mahrum bıraktığında Allah (cc) beni ondan çocuklarla rızıklandırdı."[12]

Zaten biraz kıskanç olan Âişe (r.anha) o kadar çok kıskanırdı ki Hatice'yi (r.anha), bir defasında ölmüş olmasına rağmen onun arkasından konuşmuş ve Allah Resûlü'nü (sav) çok öfkelendirmişti.

Âişe'den (r.anha) şöyle rivayet edilmiştir:

"Allah Resûlü (sav) Hatice'yi anmadan ve kendisine güzel övgülerde bulunmadan neredeyse evinden ayrılmazdı. Bir gün yine onu andı. Bunun üzerine kıskançlığım tuttu ve 'O, yaşlı bir kadından başka biri değil miydi! (Kendimi kastederek) Allah, sana ondan daha hayırlısını verdi.' dedim. Bu sözleri duyunca Allah Resûlü (sav) öyle öfkelendi ki hatta öfkeden saçının ön tarafı titredi. Sonra, 'Allah'a yemin ederim ki hayır! Allah bana ondan daha hayırlı bir hanım vermemiştir. Çünkü insanlar beni inkâr ettiği zaman o bana iman etti. İnsanlar beni yalanladığı zaman o beni tasdik etti. İnsanlar beni mahrum ettiği zaman o bana malıyla sahip çıktı. Kadınlar beni çocuktan mahrum bıraktığı zaman Allah (cc) beni ondan çocuklarla rızıklandırdı.' buyurdu. Âişe dedi ki: 'Kendi içimden, bundan sonra ebediyen asla onu kötü anmayacağım, dedim.' "[13]

İşte Allah Resûlü (sav) onu böylesine sever ve savunurdu. Yaptıklarını unutmaz, daima vefa gösterirdi. Hatırasını hep hayırla yâd ederdi.

Allah Resûlü'nün (sav) Hatice Annemize (r.anha) olan sevgisi tüm müminlere sirayet etmiştir. Bugün herkes Hatice Annemizi (r.anha) çok sever. Allah (cc) bizleri cennetinde bir araya getirsin.

Selam olsun Hatice Annemize. Allah kendisinden razı olsun.

11. Buhari, 3818
12. Ahmed, 24864
13. El-İstîâb fî Ma'rifeti'l Ashâb, İbnu Abdilber, Dâru'l Ceyl, 4/1824; Usdu'l Ğâbe fî Ma'rifeti's Sahâbe, İbnu'l Esîr, Dâru'l Kutubi'l İlmiyye, 7/80

BÂTILIN MUAZZEB KADINI İLE İSLÂM'IN MUAZZEZ KADINI

Kerem ÇAĞLAR

Tarihte kadınlara uygulanan acımasız şiddetin en vahşi örneği Avrupa'daki Hristiyan toplumlarda 14. yüzyılda başlayan ve 18. yüzyıl ortalarına kadar devam eden cadı avcılığıdır. İlk başlarda kadınlara yönelik başlayan bu saldırılar, daha sonra kiliseye ve feodaliteye karşı olduklarına dair asılsız da olsa ihbar edilen erkekleri ve hatta çocukları dahi hedef almıştır.[1]

Ruhban sınıfı tarafından toplumu kötülükten arındırma amacıyla başlatılmış olsa da Hristiyan din adamlarının, sapkın inançlarının gereği cinsel yaşamdan ve kadından uzak olmalarının baskısı altında üretilen cadı imajı, (evlilikten uzak kalmak gibi) bastırılmış fıtri duygularla birleştiğinde öfke, nefret ve kinle beslenerek kadınların işkenceyle öldürülmelerine kadar gitmiştir. Ebe ve şifacı kadınlar tarafından edinilen ve aktarılan, günümüzdeki tabirle fitoterapi (bitkisel tedavi) ile ilgili bilgi birikimi de yakılan kadınlarla birlikte kül olmuştur.

Yaklaşık üç yüz yıl boyunca kiliselerde kadınların insan mı, şeytan mı olduğu tartışması yapılmıştır. En iyimser tahminlere göre çoğunluğu günümüz Almanya coğrafyasına tekabül eden bölgede olmak üzere yüz binlerce kadın bu süreçte canlı canlı yakılarak, boğularak, hayvanlara ezdirilerek, çarmıha gerilerek, giyotinle ve canlıyken uzuvları kesilerek/parçalanarak hunharca katledilmiştir.

Bugün "Kadın hakları!" diye bağırıp böğüren Batılı modern güruhların ataları, kadının insan mı, şeytan mı olduğuna karar veremeden helak olup gittiler. Feministik naralar atmak da onların torunlarına kaldı!

Şüphesiz ki İslam ile muharref dinler veya şirk ideolojileri arasında kıyas yapmak değil niyetim. Muazzez İslam kadınının Allah'ın lütfuyla sahip olduğu yüksek değer, hürmet ve hakların her daim farkında olması ve hakkıyla şükretmesi kendi lehinedir. Kadının mali hakları üzerinde duracağımız bu bölüme Veda Hutbesi'nden bir pasajı aktarmakla devam edeceğiz.

Resûlullah (sav) Veda Hutbesi'nde bu haklar üzerinde özellikle durmuş ve şu tavsiyelerde bulunmuştur:

"Sizin, hanımlarınızın üzerinde haklarınız olduğu gibi, hanımlarınızın da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin hanım-

Eşlerden her birinin zaman zaman Resûlullah'ın aile hayatını konu alan hadisleri ve o hadisleri açıklayan şerhleri okumalarında büyük bir fayda vardır. Hatta evlenme çağındaki gençlerin evlenmeden önce bu konularda bilgi sahibi olmaları aile huzuru ve saadetine katkıda bulunacaktır.

1. bk. Haydar Akın, Orta Çağ Avrupası'nda Cadılar ve Cadı Avı, s. 125

Resûlullah ayrıca kadınların özel hakkı olan mehrin erkek tarafından verilmesinin gerekli olduğunu da bildirerek kadınların sosyal haklarının teminat altına alınmasını sağlamıştır. Bu maddi hakların yanı sıra kadınlar saygı ve merhamet görme, bedenen ve ruhen desteklenme, ilgi ve sevgi gibi manevi haklarına da kâmil manada Resûlullah'ın öğretileriyle kavuşmuşlardır.

larınız üzerindeki hakkınız, hanımlarınızın namuslarını muhafaza etmeleri ve hoşlanmadığınız kimsenin evinize girmesine izin vermemeleridir. Dikkat edin! Hanımlarınızın sizin üzerindeki hakkı da onların giyim ve gıda ihtiyaçlarının güzelce karşılanmasıdır."[2]

Resûlullah (sav) ayrıca kadınların özel hakkı olan mehrin erkek tarafından verilmesinin gerekli olduğunu da bildirerek kadınların sosyal haklarının teminat altına alınmasını sağlamıştır. Bu maddi hakların yanı sıra kadınlar saygı ve merhamet görme, bedenen ve ruhen desteklenme, ilgi ve sevgi gibi manevi haklarına da kâmil manada Resûlullah'ın (sav) öğretileriyle kavuşmuşlardır.

Kadının Mali Hakları

İslam'ın kadına verdiği mali hakları ayrıntıya girmeden kısaca şöyle sıralayabiliriz:

1. Mehir: Evlilik akdi yapılırken belirlenmiş olan mehir miktarının erkek tarafından kadına verilmesi gerekir. Belirlenmiş mehrin verilmesi erkeğin üzerine vaciptir. Kocanın mehir ödemesi kadın için bir hak olarak tespit ve tayin edilmiştir. Allah (cc) şöyle buyurur:

"Kadınlara mehirlerini gönül hoşluğuyla verin."[3]

Evlendikten sonra çiftler arasındaki ilk anlaşmazlık sebeplerinden biri de mehir üzerindeki tasarruf yetkisi ve mehrin kullanılması meselesidir. Günümüz cahiliyesinin yaygın âdetlerinden biri de şudur: Evlendikten sonra koca, iş kurmak ya da herhangi bir ihtiyaç sebebiyle, eşinin şahsi mülkiyetinde bulunan mehrini talep eder. Eğer bu talep eşine karşı herhangi bir tehdit, zorlama, kandırma ve aldatma yoluyla yapılır da kadından mehri alınırsa bu, koca için helal olmaz. Eğer kadın hiçbir şekilde aldatılmadan, zorlanmadan, korkutulmadan veya utanmak zorunda bırakılmadan mehrinden gönül hoşluğuyla bir şey verirse bunun alınıp harcanmasında herhangi bir beis yoktur. Nitekim yukarıdaki ayetin devamında şöyle buyurulmaktadır:

2. İbni Mace, 1851
3. bk. 4/Nisâ, 4

"(Bununla beraber mehirlerinden) bir kısmını size bağışlarlarsa afiyetle yiyin."[4]

Ebû Umâme el-Bâhilî anlatıyor:

"Resûlullah'ı (sav) Veda Haccı senesinde verdiği hutbede şöyle derken işittim:

'Şüphesiz Yüce Allah, her hak sahibine hakkını vermiştir.' "[5]

Resûlullah'ın (sav), "Allah'ın huzuruna, hiç kimseye haksızlık yapmadan çıkmayı umuyorum."[6] ifadesi onun bu konudaki titizliğini gösterir. Mehrin ileriki bir tarihte geri ödenmek üzere borç olarak alınmış olması hâlinde ise borcun belirlenmiş vadesinde en güzel bir şekilde ödenmesi gerekir. Aksi hâlde herhangi bir alacaklısının borcunu vermemenin hükmü ne ise kişi aynı vebal altına girmiş olur.

2. Nafaka: Kadının kocası üzerindeki mali haklarından ikincisi de nafakadır. Nafakadan kastedilen şudur: Erkeğin eşine barınacak bir mesken temin etmesi, yiyecek, içecek, giyecek, kap kacak, gerektiğinde ilaç vesaire gibi ihtiyaçlarını temin etmesidir. Allah (cc) şöyle buyurmuştur:

"Bolluk içinde olan, nafakayı bolluk imkânına göre versin. Kimin rızkı daraltılmışsa, Allah'ın kendisine verdiğinden nafaka versin. Allah, hiçbir nefse ona verdiğinden fazlasını yüklemez. Allah, zorluktan sonra kolaylık kılacaktır."[7]

Bir önceki ayette de Allah (cc) şöyle buyurmuştur:

"(Boşamış olduğunuz eşlerinizi) imkânınız dâhilinde, oturduğunuz yerde iskân edin. Onları dara düşürmek için zarar vermeyin."[8]

Nafaka Belirlemede Ölçü

Kadının nafakası tespit edilirken örfe, emsale ve kocanın imkânına bakılır. Erkek kendisi için ne tür harcamalarda bulunuyorsa eşi için de ona denk bir harcamada bulunmalıdır. Erkeğin varlıklı yahut yoksul olması durumunda da bu kaide geçerlidir. Müslim erkek hiçbir surette eşinin nafakasını temin etmek hususunda cimrilik ve tembellik etmek veya mahrum bırakmak şeklinde zulme başvurmamalıdır. Zira kadın için asıl olan, nikâh akdiyle beraber kocasının evinde oturup dışarıda herhangi bir işte çalışmak zahmet ve zilletinden kurtulmasıdır. Aile huzuru ve saadeti için kocasının haklarını koruması ve ona itaat etmesi, evinde durması, ev işlerine bakması ve çocuklarının terbiyesiyle ilgilenmesi kadının asli görevlerindendir. İşte bundan dolayı koca da; aralarında evlilik bağı devam ettiği sürece eşinin nafakasını temin etmekle mükelleftir.

4. bk. 4/Nisâ, 4
5. Tirmizi, 2120
6. Ebu Davud, 3450
7. 65/Talak, 7
8. 65/Talak, 6

Güzel Geçinmek, Hayatı Güzelleştirmektir

Kadınlarla güzel bir şekilde geçinmek Rabbani ve Nebevi öğütlerdendir. Evli bir erkek, evinde huzur ve saadet dolu bir hayat istiyorsa şu öğütleri tutmalıdır. Allah (cc) şöyle buyurmuştur:

"Onlarla iyilikle geçinin. Şayet onlardan hoşlanmazsanız (acele etmeyin). Umulur ki hoşlanmadığınız bir şeyde Allah çokça hayır kılar."[9]

Ebû Hureyre'nin (ra) naklettiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Müminlerin iman bakımından en olgun olanları, ahlakı en iyi olanlarıdır. Sizin en hayırlılarınız da hanımlarına karşı en iyi davrananınızdır."[10]

Hanımına en iyi davranan, nafaka hususunda cömert olan, hoşgörülü ve güler yüz göstererek memnuniyet ve saadetinin artmasına vesile olan Müslim kimse "en hayırlı" olarak nitelendirilmiştir. Bir başka hadis-i şerifte Resûlullah (sav) şöyle buyurur:

"Hayırlınız, aile fertlerine hayırlı olandır. İçinizden ailesine en hayırlı olanınız benim."[11]

Resûlullah (sav) diğer tüm konularda olduğu gibi hanımlarıyla iyi geçinme hususunda da en güzel örnektir. Eşler arasında güzel geçinmek hususu özellikle de erkeklere tavsiye edilmektedir. Bunun bir sebebi de hadis-i şerifte belirtildiği üzere kadının yaratılış itibarıyla eksiklik ve eğrilik üzere olmasından dolayıdır. Nitekim Resûlullah (sav) şöyle buyurur:

"Kadınlara iyi davranmanızı tavsiye ediyorum; vasiyetimi tutun. Zira kadın kısmı kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Kaburga kemiğinin en eğri yeri üst tarafıdır. Eğri kemiği doğrultmaya kalkarsan kırarsın. Kendi hâline bırakırsan, yine eğri kalır."[12]

Resûlullah (sav), âdemoğlu için iyi bir eşe sahip olmanın ne büyük bir nimet olduğunu hatırlatıyor, insanın bu nimetin kıymetini bilmesini istiyordu. "Allah, bir kimseye iyi bir hanım vermişse, dininin yarısında ona yardım etmiş demektir. Artık diğer yarısı için de Allah'a karşı kendisine çeki düzen versin."[13] buyururken, güzel huylu bir kadının manevi anlamdaki desteğini de hatırlatmıştır.

Resûlullah'ın (sav) bu tavsiyesi, kadınlarla güzel geçinme adına onlardan sâdır olabilecek yanlışlıklardan dolayı kendilerine nasihatte bulunmaktan ve hâllerini düzeltmeye çalışmaktan geri kalmayı gerektirmez. Buradaki asıl maksat kadının istenilen şekilde çok iyi ve mükemmel bir eş olmasının zorluğunun anlatılmasıdır.

Erkeğin, hanımıyla şakalaşması ve oynaşması onun ikram sahibi olduğunu gösterir. Kerim olmak ise mürüvvetli olmakla, yani şahsiyet sahibi olmakla ilgilidir. Erkeğin, hanımına ikramlarından biri de tıpkı Resûlullah'ın (sav) yaptığı gibi şakalaşmak ve onunla güzel vakit geçirmeye çalışmaktır. Resûlullah (sav) eşleriyle sohbet ederdi.

Eşine ve ailesine nasıl davranması gerektiğini öğrenmek isteyen kimse işte bu en güzel örneğe baksın. Dışarıda herkese karşı hoşgörülü, nazik ve halim olup da evine adım atar atmaz bu maskelerini kapı dışında bırakarak suratını ekşiten, incitici sözler söyleyen, eşine ve çocuklarına karşı kırıcı davranışlarda bulunan mümin erkek, Resûlullah'ın (sav) hadisine göre, ailesine karşı hayırlı bir insan değildir. Bunun ne demek olduğunu idrak eden bir mümin için bu, oldukça büyük ve ciddi bir ihtardır.

Eşlerden her birinin zaman zaman Resûlullah'ın (sav) aile hayatını konu alan hadisleri ve o hadisleri açıklayan şerhleri okumalarında büyük bir fayda vardır. Hatta evlenme çağındaki gençlerin evlenmeden önce bu konularda bilgi sahibi olmaları aile huzuru ve saadetine katkıda bulunacaktır. Kendisini hakka irşad etmesi, marufu emretmesi, şahsiyetini, değerini ve şerefini koruması da kadının erkek üzerindeki haklarındandır. Allah (cc) şöyle buyurmuştur:

"Ailene namazı emret, sen de onda sabırlı/kararlı ol. Biz senden rızık istemiyoruz. Biz seni rızıklandırıyoruz. Akıbet takvanındır. (Takvalı olanlarındır.)"[14]

Bir başka ayet-i kerimede şöyle buyurulur:

"Kitap'ta İsmail'i de an! O, sözünde duran ve resûl bir nebiydi. Ailesine namazı ve zekâtı emrederdi. O, Rabbinin yanında razı olunan bir kuldu."[15]

Devam edecek, inşallah...

9. bk. 4/Nisâ, 19
10. Tirmizi, 1162
11. Tirmizi, 3895
12. Buhari, 3331; Müslim, 1468
13. El-Mustedrek, 2681
14. 20/Tâhâ, 132
15. 19/Meryem, 54-55

Zeynep BAYANCUK

İNFLUENCERLAR KADAR OLAMAMAK

Pek çoğumuz, bu çağın gençleriyle muhatabız. Onların da ne okuyalım, kimi dinleyelim, nereden başlayalım, hangi alanda yoğunlaşalım, kim olmalıyım, nasıl giyinelim gibi çokça soruları var. Bu sorular hangi kulaklığı alsam, hangi kremi kullansam sorularından çok daha mühim üstelik. Bu mühim soruların cevabını en yakınlarındaki yetişkinlerden almıyorlar. Çünkü bizler bir influencer kadar olamıyoruz. Gençlerin ihtiyaçlarının farkında değiliz. Ruhlarında ve dimağlarındaki boşluğu dolduracak maneviyatı, fikriyatı onlara sunmuyoruz.

Sosyal medyada çokça kullanılan bir terim, "ınfluencer". Türkçe karşılığı, etkileyici (kişi). Sosyal medyada popüler ve geniş çaplı takipçi kitlesine sahip olan kişiler için kullanılıyor. Bu kişiler, takipçilerini, kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili konularda yönlendiriyor ve rehberlik ediyor. Her ne kadar hepsi profesyonel olmasa da kitleleri etkileme bakımından iyi iş yaptıkları söylenebilir. Bu sayfada influencerlarla ne işimiz olabilir, dediğinizi duyar gibiyim. Yavaş yavaş konuya gireyim.

Benim influencer algım, insanların sırtından para kazanan, markalarla iş birliği yapıp ürün pazarlayan, takipçileri arasında fenomen olan kişilerden ibaretti. Tâ ki "bolluk paradoksu" kavramıyla tanışana kadar. Bu, ekonomide kullanılan bir kavram. İçeriğini teğet geçip yorumunu yazacağım. Mantığı şu:

İnsanoğlunun amacı refaha ulaşmak. Bunun için bir tez atmışlar ortaya: Seçim hakkımız ne kadar çok olursa o kadar özgür oluruz(!) Ne kadar özgür olursak refah seviyemiz de o kadar artar(!)

Bolluk paradoksu buna karşı çıkar. Seçimlerimizin artması bizi özgürleştirmez, aksine köleleştirir der.

Markete gittiğinizde raftaki on sekiz çeşit yağ, seçim özgürlüğünden çok kafanızın karışmasına sebep olur: Hangisini alsam?

Karar verebilmek için hızla telefona sarılır ve önce fiyat karşılaştırması yapmaya çalışırsınız. Akakçe'de daha fazla seçenekle karşılaşırsınız. Biraz daha kafanız karışır. Eve gidip yorumları okuyup alayım dersiniz. Ve yağ almayı ertelersiniz. Evde yağın fiyatına karar verseniz bile bu sefer içeriğine takılırsınız ve birçok yorum okursunuz. Yağı alma ihtimaliniz daha da düşer. O sırada bir reklam görürsünüz ve teknolojik aletler sayfasına çoktan geçiş yapmışsınızdır...

Yağı tamamen unuttunuz.

Bunu sayısız meta üzerinden çoğaltabilirsiniz. Sonuçlar ve süreçler benzerdir. Hatta söz konusu ev eşyası, temizlik ürünü, teknolojik ürünler ya da kıyafetse iş daha da çetrefilleşir. Oldu ki onlarca seçenek arasından karar verip sipariş ettiniz. Ürün geldiğinde indirime girdiğini ya da daha kalitelisinin daha ucuza satıldığını görmek aldığınız şeyin

mutluluğunu ve tatminini siler götürür, yerine pişmanlığı bırakır. Öyleyse seçim özgürlüğünün çok olması refaha ulaşma değil; aksine kafa karışıklığı, erteleme, tatmin olamama ve pişmanlık sebebi olur çıkar.

Bu gerçeği hemen hemen her birimiz yaşamışızdır. İşte influencerlar tam da burada devreye giriyormuş meğer. Onlar, sizin için sınırsız seçimleri daraltıyor, birçok seçeneği belli başlı sebeplerden eliyor, size yüzlerce güneş kremi arasından içerik, fiyat ve kullanışlılık açısından on tanesini sunuyor. Hatta bu on taneyi de satın alıp deniyor. Deneyimini sizinle paylaşıyor. Meğerse influencerler çağın insanının çok büyük bir sorununu çözüyor: Sınırsızı sınırlandırarak, seçimi kolaylaştırmak... Böylelikle erteleme, doğru ürünü bulmak için çokça vakit öldürme, fazla para vererek zarar etme ve olumsuz deneyim nedeniyle pişman olmanın önüne geçiyor. Yani insanın iyi ki varsınız diyesi geliyor.

Şimdi bu kavramı kendi yaşam tarzımıza, ihtiyaçlarımıza uyarlayalım.

Pek çoğumuz, bu çağın gençleriyle muhatabız. Onların da ne okuyalım, kimi dinleyelim, nereden başlayalım, hangi alanda yoğunlaşalım, kim olmalıyım, nasıl giyinelim gibi çokça soruları var. Bu sorular hangi kulaklığı alsam, hangi kremi kullansam sorularından çok daha mühim üstelik. Bu mühim soruların cevabını en yakınlarındaki yetişkinlerden almıyorlar. Çünkü bizler bir influencer kadar olamıyoruz. Gençlerin ihtiyaçlarının farkında değiliz. Ruhlarında ve dimağlarındaki boşluğu dolduracak maneviyatı, fikriyatı onlara sunmuyoruz. Dedik ya etkileyici kişiler uzmanlık alanlarıyla alakalı içerikleri ulaştırıyor gençlere. Biz ya alaylıyız, önümüze geleni okuyor, her şeye dair bir şey biliyor ama derinleşmiyor, bu nedenle de gençlere verebilecek bir şey bulamıyoruz ya da mektepliyiz ama kendimizi geliştirmekten onlara vakit ayıramıyoruz. Kimimiz de hiç okumuyoruz, bu sebeple yedeğimizde ne kitap ismi var ne bir şeye dair fikrimiz...

Bizi etrafta göremeyince de ya yanlış kaynaklardan besleniyorlar ya da onlarca alternatif içinde savruluyorlar.

Peki ne yapacağız? Öncelikle şu gerçekleri bilelim:

İnfluencerler için takipçileri ganimet; kazançlarının ve ünlerinin bir parçası. Bizim için de gençlik büyük bir nimet. Her şeyden önce geleceğimiz onlar, İslam'ı yeniden hâkim kılacak taze kan onlar, umudumuz onlar. Zalimin tahtını sarsacak muştunun sesi onlar. Çok romantik geliyorsa bu cümleler şu ayetleri yeniden okuyalım:

"Allah, içinizden iman edip salih amel işleyenlere vadetti: Onlardan öncekileri yeryüzünün halifeleri kıldığı gibi onları da yeryüzünün halifeleri kılacak, razı olduğu dinlerinde kendilerine iktidar/güç verecek ve korkularından sonra onları emniyete kavuşturacaktır. (Bu vaatte bulunduklarım) bana ibadet eder, hiçbir şeyi bana ortak koşmazlar. Kim de bundan sonra kâfir olursa işte bunlar, fasıkların ta kendileridir!"[1]

"Zulmedenler çok yakında nasıl bir inkılapla devrileceklerini bilecekler."[2]

"Allah: 'Andolsun ki ben galip geleceğim ve resûllerim de (galip geleceklerdir).' diye yazmıştır. Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[3]

Bizim elimizle gelmediğine göre bu temkin zamanı, bu inkılap, bu galibiyet bizden sonraki neslin uhdesinde demek ki...

Nerden mi başlayalım?

Gençlere rol model olabilecek, doğru değerleri aktarabilecek kişiler olmaya gayret edelim. Eğer bir konuda uzman değilsek öğrenmeye açık olalım, bilgi birikimimizi arttırarak kendimizi sürekli geliştirelim. Gençlere faydalı olabilecek kitaplar, makaleler, videolar okuyup izleyerek onlara yol gösterecek içerikler sunalım.

Ayrıca gençlerle iletişim hâlinde olalım. Onların sorularına, sorunlarına aktif bir şekilde yanıt verelim. Onların fikirlerini önemseyelim, onlara değer verdiğimizi hissettirelim.

Velhasıl ivedilikle kolları sıvayalım. Birilerinin servetimizi israf etmesine müsaade etmeyelim.

1. 24/Nûr, 55
2. 26/Şuarâ, 227
3. 58/Mücadele, 21

KAÇ TAKİPÇİN VAR

Geçen gün sosyal medyada şöyle bir videoya denk geldim, konuşmacının kim olduğunu bilmiyorum:

"Bir sosyal medya fenomenine 'Kaç takipçin var?' diye sordum. Uçuk bir rakam söyledi. 'Sizin de çoktur herhalde?' diye beni yokladı.

'Yok.' dedim. 'Benim hepi topu sekiz tane takipçim var.'

Birinci ve en büyük takipçim â**lemlerin Rabbi olan Allah**'tır. Uykuda bile takip eder beni. O'ndan (cc) gizli kalmak asla mümkün değildir.

Sonraki iki adet takipçim ise **şerefli yazıcılardır**. İyi kötü, hayır şer ne yapsam kayda geçerler.

Dördüncü takipçim **şeytandır**. Ve takipçilerimin en tehlikelisidir. Hayırla hiç işi olmaz. Hep çelme takıp düşürmeye çalışır beni.

Beşinci takipçim **nefsimdir**. Tıpkı boynu bükük, masum yüzlü ama şımarık bir çocuk gibidir. Aç gözlüdür, doymak nedir bilmez.

Altıncı takipçim **rızkımdır**. Şimdiye kadar bir vefasızlığını görmedim.

Yedinci takipçim imtihan için olduğunu bildiğim **musibet ve sıkıntılarımdır**. Çoğunlukla hafif bir sarsar beni ve geçerler. Ama bazı zaman da ziyareti uzayan bir misafir gibi oturdukları yerden bir türlü kalkmak bilmezler.

Sekizinci ve son takipçim ise **ölümdür**. Her ân yanında taşıdığı bir bahanesi muhakkak vardır: Trafik kazaları, kalp spazmları, nefes yetmezlikleri, doğal afetler, yaşlılık ve hastalıklar... Ben onu unutsam da o beni unutmaz, ense kökümde dolaşır durur.

Takipçilerimin hepsi bu kadar.

Aslında... Evet, bir tane daha var.

O da siz beni mezarlıkta bırakıp gittikten sonra benimle kalacak olan **salih amellerimdir**. Kabirde bile benimle kalacak olanlar: Dünyada esas çabaladıklarım..."

HER ŞEYİN KAPISI AÇILMIŞ DURUMDA

Dr. Gözde TERCUMAN

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla,

Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun.

Es-Selamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berakatuhu,

Bugün pek çok alanda bilimsel ve teknolojik gelişmeler yaşanıyor. Bu gelişmeleri sürdüren büyük çoğunluk, 'Allah'ın kevnî ayetlerini tefekkür edelim, Allah'ın (cc) yüceliğine delalet eden ayetleri inceleyelim.' diye yapmıyorlar ve amaçları ibadet etmek de değil. Pek çoğu dosdoğru bir imana sahip olmadığı için amellerinde, keşiflerinde, bulduklarını uygularken Allah'ın rızasını, sınırlarını, helal ve haramlarını da gözetmiyorlar. Bulduklarını insanlığın faydasına kullananlar olduğu gibi bu bilgilerle yeryüzünü ifsad etmek isteyen müstekbirlerin sayısı da az değil...

Tüm bunlara rağmen nasıl oluyor da yanlışlar veya eksiklikler olsa bile elde ettikleri nihai bilgilerin çoğu doğru oluyor?

Tek bir Yaratan olduğu için, tek bir tane düzen yarattığı için ve yarattıkları arasında bir çelişki olmadığı için kevnî ayetleri kim incelerse incelesin aynı sonuçlara ulaşması kaçınılmazdır. Başka başka ilahlar olmayıp her biri de farklı bir şekilde yaratmadığı için tüm araştırmalar Allah'ın (cc) yarattığı ve tek bir tane olan kevnî düzene çıkacaktır.

"De ki: 'Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?' De ki: 'Allah'tır.' De ki: '(Göklerin ve yerin Rabbi O iken yine de) Allah'ı bırakıp kendilerine faydaları olmayan veya kendinden zararı defedemeyen varlıkları mı veliler edindiniz?' De ki: 'Hiç kör ile gören bir olur mu? Yahut karanlıklarla aydınlık bir olur mu? Yoksa, Allah'a tayin ettikleri ortaklar (Allah gibi) yarattı da, (Allah'ın yaratmasıyla ortakların) yaratması birbirine mi benzedi (kimin ilah olduğuna dair kafaları mı karıştı)?' De ki: 'Allah her şeyin yaratıcısıdır. Ve O, (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid, (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr'dır.' "[1]

Tek bir tane İlah olduğu için, tek bir tane düzen yarattığı için gökteki ve yerdeki ayetleri inceleyen herkes en nihayetinde El-Vahid olan Rabbimizin düzenine ulaşır, kevnî düzenin tamamının El-Kahhar olan Allah'ın hükmüne boyun eğdiğini ve sınırlarını aşamadığını görür.

1. 13/Ra'd, 16

Tek bir Yaratan olduğu için, tek bir tane düzen yarattığı için ve yarattıkları arasında bir çelişki olmadığı için kevnî ayetleri kim incelerse incelesin aynı sonuçlara ulaşması kaçınılmazdır. Başka başka ilahlar olmayıp her biri de farklı bir şekilde yaratmadığı için tüm araştırmalar Allah'ın yarattığı ve tek bir tane olan kevnî düzene çıkacaktır.

Bilimin/Bilginin kapısı açıldığı gibi şerrin de tüm kapıları açık. Şerrin ve kötülüklerin kapıları açıldığı için doğru bilgi, zaman zaman yıkımı da beraberinde sürüklüyor. Bu yıkım dünyevi ilim denizini bulandırıyor. El-Kuddûs olan Allah tarafından temizlenip bereketlendirilmediğinde nimetle dahi fesad çıkarılabiliyor, helak olunabiliyor...

Yüzyıllarca süren araştırmaların sonucunda insan bedeninin anatomisi keşfedildi, elhamdulillah. "İnsanın beyni neredEdir, karnın içinde hangi organlar vardır, her bir kas kemiğin hangi noktalarına tutunur, damarlar hangi yolları seyrederek vücutta dağılır, sinirler birbirlerinin peşi sıra nasıl dizilir?" gibi soruların doğru cevapları bulundu. Örneğin Rabbimiz beyni kafatasının içerisinde, üç tabaka zarla çevrili bir hâlde ve beyin suyunun içinde yaratmıştır. Başka bir ilah olmadığı için, kafatasında başka bir organ yaratılmadığı için, başka başka ilahların farklı farklı yaratma ihtimali dahi olmadığı için insanın kafasını ve beynini inceleyen herkes en nihayetinde bu bilgiye ulaşacak; hem kevni düzene hem de kevni düzeni yaratanın sınırlarına boyun eğecektir.

Elde ettikleri bilgiyi saklamaya çalışan, değiştirerek insanlığa sunan insanlar hep olmuştur. Özellikle Allah'ın şiarlarını yücelten bilimsel veriler İslam düşmanlarını her dönemde rahatsız etmiştir. Fakat yıllar da geçse eninde sonunda kevnî ayetlerin doğru bilgisi insanlara ulaşmış ve bu bilgilerin tamamı Allah'ın birliğine ve yüceliğine delil olmuştur.

Bilim dünyası birçok meselede doğru bilgiyi keşfetmesine rağmen ilim denizinin kumu kalkmış, suyu bulanıklaşmıştır...

Rabbimiz El-Alîm ve El-Melîk olandır. Tüm ilmin tek kaynağı ve bilimin/bilginin yegâne sahibidir; ilmi kullarından dilediğine, dilediği kadar verir. Allah (cc), dünyevi ilimleri yeryüzünde pay ettikçe, Allah'ın (cc) dilemesi ve izni doğrultusunda, bilimle uğraşan insanlar kevni ayetlerin birçoğunu keşfediyor.

Rabbimiz bu keşifler sonucunda insanoğlundan bir şey bekliyor; öğüt almasını...

"Üstlerinde olan gökyüzüne bakmadılar mı hiç? Onu nasıl da bina edip süsledik. Onun hiçbir açığı da yoktur. Yeryüzünü de yayıp genişlettik, oraya (dağlardan) sarsılmaz kazıklar çaktık ve her göz alıcı bitkiden çift çift bitirdik. (Allah'a) yönelen her kulun, (Allah'ın kudretini) görmesi ve (üzerinde tefekkür edip) öğüt alması için..."[2]

Yeryüzü, gökyüzü, canlılar âlemi ve daha birçoğu bilimin araştırdığı konulardandır.

"Andolsun ki ilk yaratmayı bildiniz/kabul ettiniz. (Allah'ın kudretini anlayıp sizleri dirilteceği konusunda) düşünüp öğüt almanız gerekmez mi?"[3]

Yine insanın yaratılması, döllenme, anne karnındaki süreç, doğum da tıp ilminin anlamak için araştırdığı konulardandır.

Bilgiye ulaşanlar, ayetleri keşfediyorlar ama öğüdü unuttular... Öğüdü unutunca bilgi, hikmet kaynağına, kalplerin ve zihinlerin berraklaştığı bir hazineye dönüşemedi. Bilgiyi ürettiler, ilmi keşfettiler, insanlara fayda sağladılar ama beklenen bereketli sonuçlar elde edilemedi; yeryüzü hayırla imar edilemedi. Tüm insanlığın hayrına kullanılabilecek bazı keşifler müstekbirlerin yeryüzünü ifsad etmelerine aracılık etti. Bazı durumlarda keşifler ya yıkımla geldi ya da yıkımla sonuçlandı...

"Kendilerine hatırlatılan (öğüdü) unuttuklarında, üzerlerine her şeyin kapılarını açtık. Kendilerine verilenlerle sevinmeye/şımarmaya başlayınca da onları ansızın yakalayıverdik. (Azabı gördüklerinde kurtulmaya dair) tüm ümitlerini yitirdiler."[4]

Allah'ın rahmet ettiği çok az bir topluluk dışında Dünyadaki çoğunluk öğüdü unutmuş hâlde. Hakkıyla Allah'a yönelmiyor, Allah'ın kudretini görmüyor. Üzerlerine her şeyin kapıları açılmış bir şekilde yaşıyorlar. Bilimin/Bilginin kapısı açıldığı gibi şerrin de tüm kapıları açık. Şerrin ve kötülüklerin kapıları açıldığı için doğru bilgi, zaman zaman yıkımı da beraberinde sürüklüyor. Bu yıkım dünyevi ilim denizini bulandırıyor. El-Kuddûs olan Allah tarafından temizlenip bereketlendirilmediğinde nimetle dahi fesad çıkarılabiliyor, helak olunabiliyor...

Bir taraftan şeytan da insanoğlunun haddi aşması, azgınlaşması ve yeryüzünü ifsad etmesi için var gücüyle çalışıyor.

"Onları saptıracağım, onları (boş) kuruntularla oyalayacağım, onlara emredeceğim hayvanların kulaklarını kesecekler, onlara emredeceğim Allah'ın yarattığı (fıtratı) değiştirecekler." Kim de Allah'ı bırakıp şeytanı dost edinirse, hiç şüphesiz apaçık bir hüsrana uğramış olur."[5]

Hepsi birleşince müstekbir tağutların ellerindeki bilgi ve güçle kurdukları tuzaklar neredeyse dağları ve denizleri yerinden oynatacak cinsten olabiliyor.

2. 50/Kâf, 6-8
3. 56/Vâkıa, 62
4. 6/En'âm, 44
5. 4/Nisâ, 119

"Şüphesiz onlar tuzaklarını kurdular. Onların tuzaklarına (verilecek ceza) Allah'ın yanındadır. İsterse onların tuzakları dağları yerinden oynatacak (cinsten) olsun."[6]

Rabbimiz tuzak kuranlara hak ettiğini verecek olandır.

"Sakın Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma. Ancak onları, gözlerin dehşetten fırlayacak gibi olduğu bir güne erteliyor."[7]

Biz de elimizden gelen çabayı ortaya koyacağız.

"Şüphesiz insana, kendi çabasının dışında bir şey yoktur."[8]

Tevhid çatısı altında dünyevi ilimleri bina ettiğimiz gün, Allah'ın izniyle sular durulacak; helal-haram, temiz-pis, doğru-yanlış sınırları daha net olan bilgi/ürün elde edebileceğiz. Elbette o binanın hayalini kuracak, bu konuda çabamızı ortaya koyacak, elimizden geldiğince adımlar atacak, biz muvaffak olamasak bile neslimizi bu şuurla yetiştirecek ve onların bu binayı inşa etmelerini sağlamaya çalışacağız...

Önümüzde iki yol var. Ya kevnî ayetleri tefekkür edeceğiz, faydalı ve doğru bilgi üreteceğiz, Allah'ın ufuktaki ayetlerini keşfedip Allah'a ve O'nun (cc) kudretine yöneleceğiz, bulduklarımızla öğüt alanlardan olup hayrın kapılarına dayanacak, yeryüzünü imar edeceğiz. Ya da İslam düşmanlarının ürettiklerinden şerri ayıklamaya çalışacağız.

Doğru bilgi ile şer arasını ayıran çizgi net olmadığında ihtilaflar kaçınılmaz oluyor. Bulanıklık içerisindeki hayrı alıp şerre kapıları kapatmak her zaman net ve kolay olmayabiliyor.

İslam coğrafyaları yüzyıllardır bilgi ve ürün üreten konumunda olmadığı için başkalarının bulanık sularında inci tanelerini arıyor. Su bulanık olduğu için şüpheler, endişeler, tereddütler belli aralıklarla gündem oluyor. Sular durulmadığı için doğruyu yanlışı ayırt etmek, yön bulmak kolay olmuyor. İşte bu yüzden bilim, tıp, tedaviler hakkında çeşit çeşit düşünceler oluşuyor. Herkes içinde bulunduğu su parçasını tanıyıp yön bulmaya çalışıyor, önünü görebildiği kadarıyla amel etmeye çalışıyor. Allah en doğrusunu bilir.

Bir sonraki yazıda buluşmak duasıyla. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

6. 14/İbrahîm, 46
7. 14/İbrahîm, 42
8. 53/Necm, 39

Psikotevhid Birimi
Şükriye ÖZTÜRK

KENDİNE DOST OLABİLMEK: ÖZ ŞEFKAT

Öz şefkat, kişinin zor zamanlarında kendisine de değer verdiği kişilere davrandığı gibi davranmasıdır.

Hata yaptığımızda, yanıldığımızda ya da başarısız olduğumuz bir durumda içimizdeki ses bize ne diyor? O ân bizimle acımızı mı paylaşıyor yoksa tembelsin, beceriksizsin, yine yapamadın mı diyor? Çok sevdiğimiz bir arkadaşımız bu tarz durumlar yaşadığında ona karşı son derece anlayışla yaklaşırken aynı durumda kendimiz olduğunda neden kendimize karşı bir o kadar suçlayıcı oluyoruz? Sevdiğimiz birinin mükemmel olmasını beklemezken ve hatalarıyla kabul edebilirken kendimizin en ufak bir yanlışında neden bu kadar acımasız oluyoruz?

Kendimize karşı yargılayıcı bir dille konuşmamız büyük oranda çocukluk döneminde taklit yoluyla öğrenmemizle ilişkilidir. Yani çocuklukta bizimle nasıl konuşulduysa bir süre sonra biz de kendimizle o şekilde konuşmaya başlıyoruz. Çok fazla eleştirildiğimiz ve hatalarımızın anlayışla karşılanmadığı bir şekilde büyüdüysek muhtemeldir ki yetişkin olduğumuzda da içimizdeki ses bizi eleştirecek veya suçlayacaktır. Toplum olarak da eleştirel bir yapıya sahip olmamız sebebiyle çocukluğumuzda veya ergenliğimizde genelde anlaşılandan ziyade eleştirilen konumunda olmuşuzdur. Çoğunlukla düşüncelerimiz, duygularımız, konuşma tarzımız, giyinişimiz ve pek çok şeyimiz eleştirilmiştir. Düşüp dizimizi kanattığımızda dahi çoğumuz “Yine ne yaptın!?” şeklinde kaygılı ve öfkeli bir tavırla karşılaşmışızdır. Aslında baktığımızda bu suçlayıcı ve eleştirel yaklaşım, ebeveynlerimizin bizi sevmemesinden ya da değer vermemesinden kaynaklanmamaktadır. Aksine genelde bizi korumak için veya bizi daha kötü bir durumda görmekten korktukları için göstermiş oldukları bir tepkidir. Fakat ne yazık ki bunu yanlış yolla yapmışlardır; korkutarak, suçlayarak, yargılayarak... İç sesimiz de aslında bizi hayatta tutmaya çalışıyor. Başkası bizim hatalarımızı görmeden, fark etmeden biz fark edip düzeltmek istiyoruz. Kendimizi olumsuzluklardan korumak istiyoruz ve önlem almaya çalışıyoruz. Ama tıpkı ebeveynlerimiz gibi yanlış yolla... Kendimize karşı olan bu acımasızca yaklaşım, yapmak istediklerimizin önünde bir engel olarak duruyor. Gelişmemizi ve ilerlememizi zorlaştırıyor. Kendimize olan güvenimizin ve gelecek işler için motivasyonumuzun kaybolmasına sebep oluyor. Buna dair yapılmış bir araştırmada kendisini en fazla eleştiren

kişilerin akademik olarak daha az başarılı oldukları görülmüştür.[1] Aslında bu araştırma; mükemmel olmak ve hata yapmamak için çabalayan, aynı zamanda sürekli eleştirerek bizi bir şeyler yapmaya zorlayan iç sesimizin başarısızlığını kanıtlamaktadır.

Peki bu iç sesi daha anlayışlı bir hâle dönüştürmek mümkün mü diye sorduğumuz noktada da karşımıza öz şefkat kavramı çıkıyor. Öz şefkat, kişinin zor zamanlarında kendisine de değer verdiği kişilere davrandığı gibi davranmasıdır. Zorlandığımız ânlarda başkasından duymak istediğimiz şeyleri, kendimize söyleyebilmektir. Zor zamanlarımızı hatırladığımızda genellikle orada duygu olarak acıyı buluruz. Acı bize genelde kaçınmamız, bastırmamız ve yok etmemiz gereken bir duygu gibi gelir. Bu yüzden bazen acıyı görmezden geliriz, bazen acı çektiğimiz için suçlu hissederiz ve onun olmaması gerektiğine inanırız. Fakat şunu bilmeliyiz ki hem acıyı yok sayıp hem de ona karşı şefkatli olamayız. Zor ânlarımızda önce acıyı fark etmemiz gerekir. O ânda acının varlığını ve evrensel bir duygu olduğunu, hayatta acının her daim yaşanabileceğini kabullenmemiz gerekir. Acı vardır ve bu bir imtihandır. İnsan yaşadığı sürece türlü acılar ve imtihanlarla karşılaşacaktır. Bunun kabulü, yaşadığımız duyguları kabul etmeyi kolaylaştıracaktır. Duyguların kabulü de kendimize karşı daha anlayışlı ve nazik olmayı beraberinde getirecektir. Ve bu anlayışlı süreçten sonra eleştirmek yerine kendimize, "Şu ân zor bir an. Kendime nasıl destek olabilirim?" şeklinde sorarak anlaşıldığımızı hissettirmemiz gerekmektedir. Tıpkı imtihan ânını fark edip, "Şu ânda ânın vacibi ne? Ne yapmam gerekiyor? Allah (cc) benden şu ânda ne istiyor?" şeklinde düşündüğümüz gibi. Bu fark ediş ve kabul süreci hem o acıyı ve imtihanı kabul etmeyi hem de bastırmadan, yok saymadan, inkâr etmeden yapılması gerekeni yapıp kaldığımız yerden yola devam etmemizi sağlayacaktır. Kabul süreci olmadığında, yani acının yalnızca bizim başımıza geldiğini düşündüğümüzde ya da bu acının geçmeyeceğini ve artık hayatımızda hiçbir şeyin düzelmeyeceği gibi bir yanılsamaya kapıldığımızda kendimizi suçlamaktan ve eleştirmekten başka hiçbir şey yapamayız. Ve bu yargılamalar da bize bir şey kazandırmayıp aksine bizi daha aşağı çekecektir. Burada hataları ve eksikleriyle kendini kabul edip sonrasında daha iyisini yapmak ve düzeltmek için kendimizi desteklemek bizi ileriye taşıyacaktır. Aksi takdirde doksan dokuz kişiyi öldüren adam gibi affedilemeyeceğimizi düşündüğümüzde bir sonrakini kolayca öldürebilir hâle geleceğiz. Tâ ki affedilebileceğimizi, bir çıkış kapısı olduğunu öğrenene dek... İşte hata ve eksiklerimiz olsa da her şeyin bitmediğini bize söyleyen o ses, içimizdeki şefkatli olan sestir.

1. Powers, T. A., Koestner, R., Lacaille, N., Kwan, L., & Zuroff, D. C. (2009). Self-criticism, motivation, and goal progress of athletes and musicians: A prospective study. Personality and Individual Differences, 47(4), 279–283

Hata ve eksiklerimiz olsa da her şeyin bitmediğini bize söyleyen o ses, içimizdeki şefkatli olan sestir.

Kendimize şefkat göstermek pek kolay ve alışık olduğumuz bir tutum değildir. Bu sebeple şefkat gösterirken bazen bizi zorlayan etmenler olabilir. Ve bu etmenler kendimize şefkat göstermemizin önüne âdeta bir bariyer gibi geçebilirler. Bu sebeple kendisine karşı şefkatli olmaya karar vermiş bir kişinin önce bu engelleri fark etmesi, sonra da kaldırması gerekir. Bu engellere dair temel birkaç örnek verebiliriz:

1. Korkuyoruz; acı çekmekten, başarısızlıktan, küçük düşmekten, becerememekten, yardımcı olamamaktan... Bu korkumuz bizi sürekli tetikte olmaya zorluyor. Ve tetikte olmayı da maalesef kendimize karşı olumsuz söylemlerde bulunmak ve kimse bizi düzeltmeden kendimizi düzeltmek zannediyoruz. Hâlbuki anlayışla ve şefkatle düzelebileceğini unutuyoruz.

2. Kırılganlığı reddediyoruz. Her zaman güçlü olmamız gerektiğini düşünüyoruz ve kendimizi buna zorluyoruz. Ve bu gücün şefkatle gelebileceğini kabul etmiyoruz. Ne kadar sert olursak, kendimize ve çevremize karşı o kadar güçlü görüneceğimizi zannediyoruz.

3. Zamanımız yok. Kendimizi dinlemeye, duygularımızı hissetmeye, ânda kalmaya ve odaklanmaya vaktimiz yok. Hızlı yaşıyoruz ve çoğu şey gözümüzün önünden akıp gidiyor. Bu meşgale içinde dışarıya şefkati zor gösterirken kendimize karşı şefkatli olmak külfet geliyor.

4. Öz şefkati yanlış tanımlıyoruz. Bazen bencillik veya benmerkezcilik olarak düşünüyoruz. Kendimize karşı iyi davranmayı kabul edemiyoruz. Hâlbuki zor zamanlarımızda kendimize karşı şefkatli olamıyorsak başkasına da destek olmamız zor olacaktır. Şefkat, başkasına karşı gösterilen bir davranış gibi algılansa da önce kendimize karşı içsel bir tutum oluşturmamız işleri çok daha kolaylaştıracaktır. Ya da bazen kendimize acımak sanıyoruz. Birinin bize gerçekten anlayışla yaklaşabileceğine inanmıyoruz, bu kendimiz olsa bile... Bunun yerine kendimizi acı çekebilen, zorlanabilen biri olarak görmek ve bu zamanlarda şefkatli bir yaklaşıma ihtiyacımız olabileceğini bilmemiz gerekir. Ve böyle anlarda bize karşı anlayışlı davrananların olabileceğine, olmasa bile kendi kendimize anlayış gösterebileceğimize inanmamız gerekir. Çoğu zaman başkalarından beklediğimiz şefkati kendimize vermek bizi daha güçlü hissettirecektir.

Kendimize karşı daha şefkatli olmak için neler yapılabilir?

1. Şu âna kadar ki hatalarınızdan, küçük düştüğünüzü düşündüğünüz ânlardan veya eksik olarak gördüğünüz yönlerinizden dolayı kendinizi cezalandırmayı bırakmalısınız. Hataların, eksikliklerin ve kusurların herkes için olduğunu ve bu herkesin içinde kendinizin de olduğunu fark edip geçmişte yaşananlar için kendinizi affetmelisiniz. Affetmelisiniz ki devam edebilesiniz...

2. Hataları ve eksiklikleri kendinizi geliştirmek için bir fırsat olarak görmelisiniz. Zorluklara takılı kalmak yerine aşmanın yollarını deneyip başkalarıyla kendinizi kıyaslamak yerine başarılardan ve güçlü yönlerden ilham almayı denemelisiniz.

3. Sahip olmadığınız şeyleri düşünüp şikâyet etmek, hayıflanmak yerine şükretmeyi alışkanlık hâline getirmelisiniz. Uyumadan önce ya da uyandığımız ânda şükretmemiz gereken şeyleri düşünüp bir şükür defteri tutmak, eksikliklerimize takılı kalmama ve elimizdekilere daha farklı bakabilme yönümüzü kuvvetlendirecektir.

4. Farkındalık becerilerinizi geliştirmelisiniz. Bilinçli farkındalığımız geliştiğinde şu ânda yapmakta olduğumuz eylemlere odaklanmış oluruz. Geçmişin eksikliklerinden, geleceğin kaygılarından kurtularak şu ânda yaşadığımız duygu ve düşüncelerin farkında olmak, kendimize olan yaklaşımımızda daha nazik olmamızı kolaylaştıracaktır.

Özetle, öz şefkat bizlere yabancı olan ve bu nedenle uygulama noktasında da zorlandığımız bir içsel tutumdur. Fakat kendimizde bunu geliştirdiğimizde hem hayata hem kendimize karşı bakış açımızda önemli değişiklikler olacağını bilmeliyiz. Bakış açımızdaki bu değişiklik ise duygularımızda ve davranışlarımızda olumlu etkiler oluşturacaktır. Kendimizle barışmak, diğer kişilere olan yaklaşımımızı da büyük ölçüde etkileyecektir. Bu sebeple değişmesini istediğimiz şeyler varsa kendimize dönmek ve şefkatle yaklaşmak, ilk olarak atılması gereken adımlardandır.

Selam ve dua ile...

Zilzâl Hayatlar

Öyle âni parıldayış ki kâbusî bir kızıl-mâvi
Saniyeler sayarak çekildi, koca bir gizem gibi
İsyanda ehl-i nisyan, arısız içi boş kovan sanki
Mânâ yaralı, çehreler zifiri ve kalpler kasvetli

Demlenmiş acı bir sabırla gerip germiş yayını
Bildirilmiştir o yurtların, hem boyu hem de eni
Tebdil-i âlemde ruhlar, terk eylemiş tenleri
Bîzârmış iptizalinden beşerin, şu yeryüzü dahi

Meçhuldür hâlen encâmı, on binler ya da yüz binler
Yek yek toprağa düşen sayısız kimsesiz gülüşler
Kekremsi bir tattadır hayat, hayaller ve de düşler
Sahipsiz ve yetim ve belki de nasipsizce ölüşler

Kan donduran zemheride bir ayaz ve mebzul keder
Yitiktir izan, gönüller viran ve dönmekte nevirler
Ocaklardan, enkazdan ve çoktan ve azdan iniltiler
El-Cabbâr'dan gayrısı ile derman bulmaz benlikler

Ölüm, mevtaya yakın yakışık der, onca geride kalan
Sağ kalandır onmaz acıya gözyaşını kardeş kılan
Hüzündür sana kalan, kalsan da gidenlerin ardından
Yurtlar gezdirir acıdan, elinden tutan akıbet-i viran

Tevhiddir o gamlar gideren, özlerden çağlayıp coşan
Dîl ve diller paramparça, asâr-ı tuğyan akla ziyan
Bihaber nedametten ve hasretten ki yürekler yakan
El-Hakîm... O ki her ihtilafı tafsil eder Er-Rabb olan

Kerem ÇAĞLAR

Psikotevhid Birimi
Melek ŞEREF

KİMLİK ARAYIŞI

İnsanların Kur'ân'da farklı sıfatlara (kimliklere) sahip olması ve farklı konumlara ulaşabilmesine baktığımızda fıtratta kim olduğuna ve nerede durduğuna dair bir merak ve arayışın olduğunu söyleyebiliriz.

Es-Selamu Aleykum Kıymetli Müslimler,

Gençlerle Muamele köşemize kaldığımız yerden devam ediyoruz. Bu ayki konumuz "Gençlerde Kimlik Oluşumu ve Kimlik Karmaşası". Çaba bizden, başarı Allah'tandır (cc).

İnsanın fıtratında bireysellik ve toplumsallık olmak üzere iki fıtri eğilim mevcuttur. Sağlıklı her insanda bireyselliğini oluşturan bir benlik algısı vardır. İnsanın herkesten ayrı bir birey olduğunu, arzu ve ihtiyaçlarıyla var olduğunu hissettiren güç bu benlik algısıdır. Bu benlik algısıyla kimliğimizi oluştururuz. Rabbimiz Kur'ân'da insanların kimliklerinin olduğundan ve her insanın bu kimliklerle dünyada ve ahirette yer alabileceği bazı konumlar olduğundan bahseder. Mesela kişi Müslim veya muhsin olabilir ve cennette Firdevs Cennetleri, Adn Cennetleri ve benzeri farklı cennetlerde yer alabilir. İnsanların Kur'ân'da farklı sıfatlara (kimliklere) sahip olması ve farklı konumlara ulaşabilmesine baktığımızda fıtratta kim olduğuna ve nerede durduğuna dair bir merak ve arayışın olduğunu söyleyebiliriz. Bunu bilmenin bir ihtiyaç olduğundan dahi bahsedebiliriz. Bir diğer yandan Rabbimiz Zâriyat Suresi'nin 56. ayetinde insanın yaratılış amacını anlatırken dünya ve ahirette yürüyeceği yolu, bu yolu yürürken edinilmesi gereken kimliği (kulluk), bu kimlikte sahip olması gereken özellikleri de bize evrensel bir mesaj olarak iletmiştir.

Hâliyle kimliğimiz sahip olduğumuz en önemli şeylerden biridir. Bu kadar önemli olan bir şeyi insan nasıl elde eder? İslam'a göre insan tertemiz bir fıtrat üzere doğar. Ardından ailesi, çevresi, inancı ve deneyimleri onda belli başlı duygu ve düşünceler oluşturur. Tüm bunlar kimliğine dair algısını şekillendirir. Burada odaklanacağımız nokta kimliğin en çok etkilendiği gençlik dönemidir.

Özellikle gençlik döneminde gençler artık bir yetişkin adayı olarak sosyal toplumda yer almaya başlarlar. Zira insanda toplumun içine girme ve topluma karışarak sosyal hayatı onlarla birlikte sürdürme eğilimi vardır. Böylelikle kimlik edinme ihtiyacı ortaya çıkar. Kim olduklarını, kim olmak istediklerini, ne yapmak istediklerini, sevdikleri ve sevmedikleri şeyleri, gelecekteki mesleklerini, arkadaşlarıyla veya aileleriyle nasıl iletişim kurabileceklerini anlamaya çalışırlar. Örneğin inanç yönünden bu arayışı inceleyecek

olursak "Ben neye inanıyorum? İnandığım yolda ne yapıyorum?" ve benzeri sorulara cevap bulma ihtiyacını hissederler. Aynı süreçte kendi kararlarını alabilme ve bağımsızlaşma ihtiyaçlarıyla beraber yeni şeyler denemeye başlarlar. Farklı insanlarla tanışırlar, sosyal faaliyetlere katılırlar, ilişkiler geliştirmeye ve toplumda roller almaya çalışırlar, görünüşlerinde değişiklikler yapar, kendilerinin ve ailelerinin sınırlarını test ederler vb... Bu evrede aileden daha da bağımsızlardır. Hâliyle bu deneyimlerde kendi zihin ve duygu dünyalarıyla tek başlarınalardır. Temel değerleri çocukluk döneminde iyi oturtulmamış ve gençlik döneminde akıl alabileceği, kendini ifade edip paylaşabileceği bir rehberi olmayan gençlerin kimliklerini oluşturma süreçlerinde yalnızlığın da etkisiyle yanlış değerlendirmeler ve sürüklenmeler yaşadığını görmekteyiz. Bazen bu duruma aileler de sebep olabilir. Örneğin çocuklarının yerine bir hedef belirleme, kariyer dayatma, çocuğun istediği farklı aktiviteleri yapmasına izin vermeme ve benzeri durumlar kendilerine neyin uygun olduğunu bulamamaya ve arada kalıp belirsizlik hissetmelerine sebep olur. Bu kimlik karmaşası kim olduklarını bulmaya ihtiyaç duyan gençlerin çok daha farklı veya uç şeyleri deneyimlemelerine sebep olabilmektedir. Kimlik karmaşası yaşayan gençler kendilerini amaçsız hisseder; neyle ilgileneceklerini, ne yapmak istediklerini bilemez, istikrar sağlayamaz ve çaba harcamak istemezler. Hâliyle kafaları daha fazla karışır. Günün sonunda gencin tek ihtiyaç duyduğu şey zihninde net bir kimlik görüntüsüdür. Fakat temel değerleri edinmiş, rehberi olan ve özellikle de yaptığı yanlış deneyimlerden sonra geriye nasıl döneceğini bilen gençler kimliklerini daha sağlıklı oluşturabilmektedir. Bu süreci etkileyen pek çok dinamik olduğu için bizler önce kendi gençlik dönemimizde bizleri etkileyen hangi faktörlerin olduğunu tespit etmeliyiz. Daha sonrasında genel uygulamamız olarak bu durumlarda bize nasıl davranılmasını istediğimizi düşünmeliyiz.

	Benim yaşadıklarım	Bana nasıl muamele edilsin isterdim?
Farklı şeyleri deneme isteği		
"Ben kimim?" sorusuna cevap verememe, bulamama		
Ne istediğini bilememe		
Kendini ne çocuk ne yetişkin gibi hissetme		
Girişimlerinde engellenmiş hissetme		
Yeterli araştırma, deneme ve seçim yapma şansının olmaması		
Çevreden belirli rollerin beklentisi, dayatılması		
Popüler eğilimlere merak duyma		

Burada sizin gençlik döneminizde kimliğinizi elde etmeye çalışırken sizi etkileyen faktörlerden bahsettik. Bu süreci detaylı bir şekilde ele almaya çalıştık ki zihnimizde iyice anlayalım ve genç evlatlarımızla olan ilişkimizde doğru adımları atabilme imkânı bulalım. Hâliyle sizi etkileyen bu durumlar güncel hayatınızda genç evlatlarınızla olan ilişkinizde de ciddi etkileri olan faktörlerdir. O hâlde öncelikli olarak genç evladınızın kimliğini oluştururken onu etkileyen faktörleri belirlemeniz gerekmektedir.

	Evladımın yaşadıkları	Ona nasıl davranabilirim?
Farklı şeyleri deneme isteği		
“Ben kimim?” sorusuna cevap verememe, bulamama		
Ne istediğini bilememe		
Kendini ne çocuk ne de yetişkin gibi hissetme		
Girişimlerinde engellenmiş hissetme		
Yeterli araştırma, deneme ve seçim yapma şansının olmaması		
Çevreden belirli rollerin beklentisi, dayatılması		
Popüler eğilimlere merak duyma		

Bu tabloyu doldurmakta zorlanıyorsanız eğer sizlere tavsiyem evlatlarınıza bunları hissedip hissetmediklerini sormanızdır. Verdikleri cevaplar doğrultusunda ilişkinizin gerçek boyutunu görme imkânınız olacaktır. Uygulamamızı böylelikle farklı bir boyuta taşımak istiyorum. Bu durumlardan hangilerini hissedip hissetmediklerini sorduktan sonra evlatlarınıza şunu sorabilirsiniz:

“Bu duygularının karşılığında sana nasıl davranmamı istersin?”

Burada size birçok farklı ve özgür cevaplar verilecektir. Bu cevapların çoğu sizin karakterinizi ve imkânlarınızı zorluyor olabilir. Burada da size önerim evlatlarınızın bu cevaplarını düşüneceğinizi, ele alacağınızı ve orta yolu bulup bir yol haritası çıkaracağınızı belirtmektir. Burada sizin hayatınızı tüm yönleriyle ele alabilecek ve İslami açıdan görüşlerine güvendiğiniz insanlara danışmanız, bu cevaplar üzerinden kendi karakterinize ve inancınıza uygun muameleler seçmeniz yapabileceğiniz en iyi şeylerden olabilir. Size gençlerinize şöyle davranın, böyle yapın demeyeceğim. Zira helal sınırlar içerisinde her gencin, her insan gibi, ebeveynlerinden ve çevrelerinden talep ettikleri şeyler farklıdır. Önemli olan sizin gençlerinizin ihtiyaçlarını onların ihtiyaç duydukları şekilde karşılamaya çalışmanızdır. Bu uygulamanın “O istediği ve ihtiyaç duyduğu için ben ona böyle davranıyorum.” diyebilmenin rahatlığını da siz ebeveynlere hissettireceğini düşünüyorum. Böylelikle sürekli içimizde ebeveynliğimizi yargılayan, eleştiren ve daha da aşağıya düşmemize sebep olan tüm seslere kulak kapatabiliriz. İnancımız çerçevesinde doğru muameleler yaparak evlatlarımızla sağlıklı bir ilişki tesis edebileceğinize inanıyorum. Gelecek sayıda siz kıymetli ebeveynlerle görüşmek üzere, selam ve dua ile...

YAPAY ZEKÂ VE NEBEVİ BAKIŞ

Sultan Amed YAŞAR

Yapay Zekâ: Tevhid'in En Parlak Ayeti

Yüce Allah'a hamd, Resûl'üne salât ve selam olsun. O Allah ki kendisini akıl gözüyle görebilmemiz ve yalnızca kendisine ibadet etmemiz için kullarına her çağda türlü araçları ayet kılmıştır. Çağımızda da yapay zekâ bu araçların başında gelmektedir.

Yapay zekâ, şahitlik ettiğimiz şu dünya hayatının kaçınılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Her bir zerrede, madde ve manada, soyut ve somut her şeyde olduğu gibi yapay zekânın özünde de tevhidin ayinedarlığını görebiliriz. Yapay zekâ, Rabbimizin tüm kullarına sunduğu bir ders kitabı, bir remizdir âdeta. Bizler için; fail ve fiil arasındaki İlahi bağı gözler önüne serer. Tıpkı bir algoritmanın, programcısının dokunuşları olmadan hayat bulamayacağı gibi.

Evet, yapay zekâ bu zamana kadar insanlığın tüm birikmiş ilmini, bilimini, geçmişini toplar, yine tüm insanlığın beynine tokmak gibi vurur ve şu mesajı haykırır: "Fail olmadan fiil olamaz, Yaratıcınız olmadan, yaratılmış olamazsınız. Programınız/Fıtratınız kodlanmadan nefes dahi alamazsınız..." Aynen öyle de kendi Yaratıcımızın/Rabbimizin var edici kudreti olmadan hiçbir şeyin mevcudiyet bulamayacağını; gören göz, işiten kulak ve hisseden kalplere hatırlatır:

" 'Rabbimiz, her şeye hilkatini (cinsine en uygun olanı) veren ve sonra da yol gösterendir.' demişti."[1]

"Allah'ın yaratmaya nasıl başlayıp sonra da (dirilterek) onu tekrar ettiğini görmediler mi? Şüphesiz ki bu, Allah'a göre kolaydır."[2]

Yapay zekâya; salt çağdaş bir teknolojik araç gözüyle değil, aynı zamanda varoluşun karmaşık sırlarını anlama yolunda bir pusula gözüyle bakmamız gerekiyor. İnsanlık, bu aracın varlığına bakarak bile hem kendi varoluşunun derin anlamlarını taşıyan enfusi ayetleri hem de Yüce Yaratıcı'sının kudret ve azametini daha iyi idrak edebilir. Bu vesileyle belki yeni tefekkür pencereleri dahi açıp, gönlüne Hâlık'ının/Yaratıcı'sının celal ve cemalinin yansımalarını teneffüs ettirebilir.

Ne semai bir kitap ne de gönderilmiş bir nebi ihtiyacı olmadan sadece akıl gözüyle bile herhangi bir yapay zekâyı

Yapay zekâya; salt çağdaş bir teknolojik araç gözüyle değil, aynı zamanda varoluşun karmaşık sırlarını anlama yolunda bir pusula gözüyle bakmamız gerekiyor.

1. 20/Tâhâ, 50
2. 29/Ankebût, 19

gözlemlese, ruhunun derinliklerinden gelen şu mesajı duyacaktır: “Binlerce satırlık algoritmalar ve devasa veri setleri kullanarak sınırlı bir yapay zekâ oluşturduk. Buna mukabil; her bir ferdi, şu koca düşünce biçimlerimizi, mizacımızda var olan duygusal derinliği ve yaşamın tüm zerrelerini nizami bir şekilde yaratan ne kadar da yüce, ne kadar da eşsizdir…”

“Allah ki; yeri sizin için (üzerinde yaşanacak) bir yerleşke, gökyüzünü de bir bina/tavan kılandır. Size şekil verdi, şekillerinizi en güzel hâle getirdi ve sizi temiz şeylerden rızıklandırdı. İşte bu, sizin Rabbiniz olan Allah’tır. Âlemlerin Rabbi olan Allah ne mübarek, ne yücedir.”[3]

Güneş gibi nurunu saçan bu kevni ayeti görmemek için kör olmak gerek. Geriye kalan seçenek ise; küfrün kelime manasının yüzünü tokatlamasından ötürü göz kapaklarıyla gözlerin örtülmesidir herhâlde! Karanlıklarda boğulmayı aydınlık bahrelerde yüzmeye, Güneş’in nârını nuruna, azabı rahmete yeğleyene yazıklar olsun!

“Yoksa onlar, hiçbir şey yaratmayan, kendisi yaratılmış varlıkları mı (Allah’a) ortak koşuyorlar?”[4]

“Görmediler mi onları yaratan Allah’ın kendilerinden daha güçlü olduğunu? Onlar, ayetlerimizi inkâr ediyorlardı.”[5]

Teknoloji Karşısında Nebevi Tavır

Rabbimiz (cc) tarih boyunca bu nurlu ayetlerin bazılarını hiçbir esbabı zahmet kılmadan kolay ve hızlı bir şekilde nebilerine birer burhan, bazılarını ise kullarının acziyet ve fakirliğinden ötürü ilhamla birer ikram kılmıştır. Netice itibarıyla ise tarih şahittir ki âdemoğlu bu hususta iki uç tutum sergilemiştir. Bu konuya biraz daha yakından bakabilmek için Rabbimizin ayetlerini akıl gözümüze dürbün kılalım… Başarı Allah’tandır.

Kur’ân-ı Kerim ve açıklayıcısı olan Resûl-i Ekrem (sav), kıyamete kadar olabilecek tüm şer’i ve dünyevi hükümleri bildirmiş, nihai bir hudut çizmiştir. Tâ ki insanlar şaşırmalarında, hayret ve heyecanlarında aşırıya gidip bu duyguların kuyusuna düşmesin. Bu fıtri duygularını Yaratıcılarına yönlendirsin, O’nun (cc) tecellilerinin yansıması olan sanat ve hikmetine hayranlık duysun, hislerini israf edip kalplerini gereksiz yormasınlar.

Örneğin, Allah (cc) indirmiş olduğu kitabında bazı gençlerden ve yaşadıkları durumdan bahseder: Ashâb-ı Kehf/Mağara Arkadaşları. Elit tabakaya tevhid davetini haykırdıktan sonra dinlerini yaşamak için bir mağaraya sığınırlar. Ayet/Mucize tam da burada başlar. Uzun bir müddet insanlardan uzakta, yeme içmeden kesilmiş, güneşin, rutubetin, açlığın kendilerine uğramadığı bir hâl üzerine kalırlar. Uyandıklarında aradan çok uzun bir zaman geçmiş ve hâllerinde bir değişim olmadığı görülür. Tüm bunlara rağmen Rabbimiz (cc), hayret edilecek büyük bir durumun olmadığını hatırlatır:

“Yoksa sen, Ashab-ı Kehf ve Rakîm’i bizim ayetlerimiz arasında en ilginç olanı mı sandın?”[6]

Yani koca kâinatın şu mucizevi döngüsü, şu nizamın eşsizliği, her kış ve baharda ölme dirilme faaliyetlerinin gözler önünde olması varken mağara arkadaşlarına mı şaşırıyorsunuz? Bu kıssadan nasibini alamayan günümüz dünyaperest, seküler insanlarının, tekrar yaşama dönüp dönmeyecekleri bile belli olmayan bir yöntemle bedenlerini dondurma işlemini uyguladıklarını görüyoruz. Velev insanlar yine Allah’ın (cc) izniyle bazı kevni ayetlerden istifade ederek bunu elde etseler dahi, eğer hayret edilecekse evvela mağaradaki bu muvahhid gençlerin cerrahi herhangi bir operasyon, tahribatlı herhangi bir muayene geçirmeden yaşadıkları bu hadise karşısında hayrete düşüp iman etmeleri gerekmez miydi?[7]

“Allah’ın vaadinin hak olduğunu ve kıyametin (kopacağında) şüphe olmadığını bilmeleri için bulunmalarını sağladık.”[8]

O kadar pozitif ilim edinmiş, kozmos âlimi, gelecek kâhini(!), tecrübe sahibi… o koca bilim insanlarının(!) neden bir türlü küfrün bataklığından çıkamadıklarını Kur’ân’ın öğretisiyle daha da iyi anlıyoruz. Ayne’l yakin şahitlik etmelerine rağmen sırf inatlarından ötürü kulaklarının üzerine yatmayı tercih ederler. Allah (cc) onların durumunu şu şekilde tasvir etmektedir:

“Hakları olmadığı hâlde yeryüzünde büyüklenip kibre kapılanları ayetlerimden çevireceğim. (İlgisiz kalacaklar, duysalar dahi anlamayacaklar.) Onlar bütün ayetleri görseler de inanmazlar. Rüşd/olgunluk/doğruluk yolunu görseler de onu yol edinmezler. Azgınlık yolunu gördüklerinde (hemen benimser) kendilerine yol edinirler. Bu, ayetlerimizi yalanlamaları ve ayetlerden gafil olmaları nedeniyledir.”[9]

Nebilerin Duası

Allah (cc), Suleymân’a (as) rüzgârdan cinlere, kuşlardan karıncalara kadar uzanan bir hizmet ordusu tahsis etmiştir. Ordusunun içerisinde rüzgâr çok dikkat çekici bir ayettir. Günümüz fizik biliminde aerodinamik olarak

3. 40/Mü’min (Ğafir), 64
4. 7/A’râf, 191
5. bk. 41/Fussilet, 15
6. 18/Kehf, 9
7. Allah (cc) benzer bir kevni ayeti, yaşadığımız çağda gözler önüne sermiş ve hayranlığımızın tekrar O’na yönelmesine vesile kılmıştır. Bilimsel adı Rana Sylvatica olan Alaska Ağaç Kurbağası, Amerika’nın kuzeyinde Alaska ve Kanada’da yaşar. Çok düşük kış sıcaklıkları yaşayan bu kurbağaların yaşam fonksiyonları tamamen durmakta ve dışarıdan bakıldığında bir taşı andırmaktadır. Haftalarca kalpleri durduktan sonra baharın gelişiyle onları tekrar dirilten Allah’ın kudretine şahitlik edilmektedir. Tabii bu ölümsüz olacakları anlamına gelmiyor, zira bu kurbağalar da her nefis gibi ecel vakitleri geldiğinde ölümü tadıyorlar. Ayrıca güneşin ilk olarak dışını ısıtmasına rağmen neden önce kurbağanın iç ısısının arttığını ise hiçbir bilim açıklayamıyor. Bu araştırmayı yapan bilim adamının bu harikulade durum karşısındaki çaresizliğini izlemek için QR kodunu taratabilirsiniz. QR: https://www.dailymotion.com/video/x1p3qho
8. 18/Kehf, 21
9. 7/A’râf, 146

adlandırılan bu, rüzgâr devinim ilmi, Suleymân'ın (as) yaşadığı çağda kendisine bahşedilen bir mucizeydi. Rabbimiz bu konuyu ayet kılmış ve şöyle buyurmuştur:

"Süleyman'a da rüzgârı (verdik). Sabah gidişi bir ay, akşam dönüşü de bir aydır. (Bir günde iki aylık mesafeyi kateder.) Ona, erimiş bakırı sel gibi akıttık. Cinlerden bazısı da Rabbinin izniyle onun önünde çalışmaktadır. Onlardan her kim emrimizden saparsa ona, alevleri dehşet saçan ateşten tattırırız."[10]

Konumuzun başında da değindiğimiz gibi, Allah (cc) bütün kullarına karşı rauf, latif, vehhab ve kerimdir. O dilerse hiçbir esbap zahmeti olmadan, sadece rüzgârı boyun eğdirip kuluna bir günde iki aylık mesafeyi kat ettirmek suretiyle fakirliğini zenginliğe çevirebilir. Dilerse de günümüzde olduğu gibi bir uçağın ilhamını kullarına keşfettirip bu acizlik ve fakirliğini rahmetiyle kuvvet ve zenginliğe kalbedebilir. Her ikisinde de ortak nokta Allah'ın (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) el-Ğaniy bizlerin ise fakir oluşudur. Öyleyse, "Yapay zekâ gibi, insanlığa verilmiş bu büyük servet karşısında Nebevi tavır nasıl olmalıdır?" sorusuna da en güzel cevabı, yine dünya nezdinde en büyük mülkün ve derin bir ilmin kendisine verildiği Suleymân (as) dilinden öğrenebiliriz diye düşünüyorum.

"Demişti ki: 'Rabbim! Beni bağışla ve bana benden sonra kimseye nasip olmayacak bir mülk ver. Şüphesiz ki sen, (kullarına karşılıksız veren) El-Vehhâb'sın.' "[11]

"Andolsun ki biz, Davud'a ve Süleyman'a ilim verdik. Dediler ki: 'Bizi, mümin kullarından birçoğuna üstün kılan Allah'a hamd olsun.' "[12]

Suleymân'ın (as) ordusunda tevhid davetinde hizmet veren Hüdhüd[13], teftiş alanına geç gelir. Hüdhüd, özrünü göstermek için, şeytanın kendilerine Güneş'e tapmayı süslü gösterdiği bir kavmin yanından geldiğini, oranın liderinin bir kadın olduğunu ve sapkın bir hâl üzerine olduklarını bildiren bir haberle döner. Bununla beraber o liderin bir tahtının olduğunu da ekler. Suleymân (as) Hüdhüd'ün bu söylediklerinin sağlaması mahiyetinde bazı girişimlerde bulunur. Gerçekten de kavim, Hüdhüd'ün anlattığı gibidir. Bunun üzerine Suleymân (as) onları Rahmân ve Rahîm olanın adıyla tevhide davet eder. Bu davet süreci içerisinde, Suleymân (as) dünya nezdinde neredeyse imkânsız olan ve hatta günümüz önlüklü/kravatlı/diplomalı bilim insanlarını bile müşkil bir durumda bırakacak bir istekte bulunur: "Onlar gelmeden önce, bana onun tahtını kim getirebilir?"

Yapay zekâyı tevhidi hatırlatan bir ayet, şükrümüze vesile bir araç ve İslami çalışmalara bir kolaylık kıldığımız müddetçe Allah'ın nebilerinin yoluna uymuş olacağız. Bu ise gerek uhrevi gerek dünyevi izzetimizi korumamız için takınmamız gereken bir tavırdır.

"(Süleyman) dedi ki: 'Ey ileri gelenler! Onlar bana Müslimler/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullar olarak gelmeden önce, hanginiz bana onun tahtını getirebilir?' "[14]

"Cinlerden bir ifrit dedi ki: 'Sen daha yerinden kalkmadan onu sana getirebilirim. Şüphesiz ki ben, (bu işi halledecek kadar) güçlü ve güvenilir biriyim.' "[15]

"Yanında Kitap'tan ilim bulunan kimse dedi ki: 'Göz açıp kapayıncaya kadar onu sana getirebilirim.' (Tahtı) yanında yerleşmiş görünce..."[16]

Ayeti buraya kadar okuduğumuzda, Suleymân'ın (as) tahtı bir göz açıp kapama süresi içerisinde önünde bulduğunu görüyoruz. Teslim olmak için yola çıkan o topluluk daha Suleymân'ın (as) topraklarına varmadan taht varır. Bu hadise aynı zamanda Belkıs ve halkına Allah'ın (cc) kudretini göstermek, o kavmin imanını arttırmak, Allah'ın Suleyman'a verdiği hükümranlığı ispat ve bir nebi olduğuna işaret gibi bir çok konuyu da kendisinde barındırmaktadır. Bizim konumuzu ilgilendiren asıl kısım ise ayetin devamıdır. Teknolojik gelişmelerin en uç sınırını çizen gelişmeler karşısında bir Müslim'in tavrını tasvir etmektedir:

"(Tahtı) yanında yerleşmiş görünce: 'Bu, Rabbimin ihsan ve lütfudur. Şükür mü edeceğim yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak için yaptı. Kim de şükrederse, kendi yararına şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, şüphesiz benim Rabbim (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (cömert, ihsanı bol olan) Kerîm'dir.' "[17]

Bunu sadece ışınlanma gibi fütüristik bir konuyla sınırlandırırsak ayrıca bir nankörlük etmiş oluruz. Zira her ân her gün kullandığımız iletişim ağlarından internet

10. 34/Sebe', 12
11. 38/Sâd, 35
12. 27/Neml, 15
13. Hüdhüd kuşuna bahşedilen özelliklerinden birisi de üstünden uçtuğu toprağın altında suyun olup olmadığını tespit edebilmesidir. Kur'ân-ı Kerim'de Hüdhüd'ün Suleymân'a (as) Belkıs ve halkını şikayet ederken şu lafızları sarf ettiğini görüyoruz:

   "(Şeytan amellerini süsleyip onları doğru yoldan alıkoydu. Ta ki) göklerde ve yerde gizli olan (rızıkları) açığa çıkaran, gizlediğinizi ve açığa vurduklarınızı bilen Allah'a secde etmesinler." (27/Neml, 25)

   Bir hüdhüd kuşu kendi penceresinden olaylara nasıl bakıyorsa o şekilde bizlere aktarılıyor. Bir hadise ve tasvir, birkaç kelimeyle bundan daha veciz ve mükemmel anlatılamazdı! Allah'ı tüm eksikliklerden tenzih ederiz.

14. 27/Neml, 38
15. 27/Neml, 39
16. bk. 27/Neml, 40
17. bk. 27/Neml, 40

sağlayıcılarına, bindiğimiz binekten otonom araçlara, suda ve havada yüzen vasıtalara varana dek her emrimize amade edilen aracı vesile kılıp nimeti hatırlamalı, O'na (cc) rücu etmeliyiz. Nitekim Peygamberimiz de (sav) Kur'ân'ın bu öğretisini biz ümmetine bir dua/ibadet formatına dönüştürmüştür.[18] Bineğe ya da taşıta binerken yapılan dua babından bize şunları öğretmektedir:

"Allah'ın adıyla. Allah'ın adıyla. Allah'ın adıyla. Hamd Allah'a aittir. 'Bunu hizmetimize sunan Allah tüm eksikliklerden münezzehtir. (Aksi hâlde) bizim buna gücümüz yetmezdi. Ve bizler şüphesiz ki Rabbimize döndürüleceğiz.'[19] Hamd Allah'a aittir. Hamd Allah'a aittir. Hamd Allah'a aittir. Allah en büyüktür. Allah en büyüktür. Allah en büyüktür. Seni her türlü eksiklikten tenzih ederim. Ben nefsime zulmettim, beni bağışla. Çünkü senden başka günahları bağışlayacak kimse yoktur."[20]

Aynen öyledir... Kimdir yıllarca fosilleri yer altında biriktirip bize yakıt olarak vermeyi planlayan? Kimdir araçlardaki yakıtın oktan dengesini koyan? Kimdir sulara ve rüzgârlara kaldırma kuvveti veren? Kimdir araçlarımızı frenlemek için yanma direnci yüksek balata alaşımının ham maddesini yaratan? Allah (cc) bunları bize vermeseydi, fakirliğimizden ve acizliğimizden biz bunlara kesinlikle güç yetiremezdik.

Sonuç olarak

Bugün yapay zekâ tüm dünya tarafından ciddi manada kullanılmakta, öğrenilmekte ve gelecek dünya düzeninin şekillenmesinde fazlaca yer almaktadır. Hâliyle her bir fert -bilhassa müminler- yapay zekâyı İslami bir bakış açısıyla okuma ve yorumlama çabası içerisine girmelidir.

Yapay zekâyı tevhidi hatırlatan bir ayet, şükrümüze vesile bir araç ve İslami çalışmalara bir kolaylık kıldığımız müddetçe Allah'ın nebilerinin yoluna uymuş olacağız. Bu ise gerek uhrevi gerek dünyevi izzetimizi korumamız için takınmamız gereken bir tavırdır. Özelde yapay zekâ, genelde ise tüm insanlık yararına var olan insan ürünü keşiflerin hayırlara vesile olması için şükrü elden bırakmamalı ve buna müteakiben salih amellerimizi arttırmalıyız. Hayatımızda var olan her bir teknolojik ürün kullanımında Suleymân'ın (as) tutum ve duasını hatırlamalı/hatırlatmalıyız:

"Bu, Rabbimin ihsan ve lütfudur. Şükür mü edeceğim yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak için yaptı. Kim de şükrederse, kendi yararına şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, şüphesiz benim Rabbim (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (cömert, ihsanı bol olan) Kerîm'dir."[21]

"Andolsun ki biz, Davud'a ve Suleyman'a ilim verdik. Dediler ki: 'Bizi, mümin kullarından birçoğuna üstün kılan Allah'a hamd olsun.' "[22]

Âlemlerin Rabbi olan Allah; tüm eksikliklerden münezzeh, gök ve yer melekûtunun maliki, her zerrenin terbiye edicisi, âlemlere ve onların kulluğuna muhtaç olmayandır...

18. bk. 43/Zuhruf, 13-14
19. bk. 43/Zuhruf, 13-14
20. Ebu Davud, 2602; Tirmizi, 3446
21. bk. 27/Neml, 40
22. 27/Neml, 15

Lİ DİJ BÎD'ETAN HELWESTA ESHABÎYAN

Osman SADIKOĞLU

Eshabîyên Rasûlullah (ass) li dij bîd'etan çawa tevdigerîyan? Em ê bi vê sernavê mijara xwe bidomînin. Dema ji Rasûlullah (ass) re wehîy nazil dibû eshabîyan jî ji daxistina wehîyê re şahidî dikirin. Helbet ew ji qewmên pêşî û dawî bi îslamê serwexttir bûn.

Bi taybetî eshabîyên ehlê îlmê der heqê bîd'etan de pir zêde hessas bûn. Wan bi vêya qenc dizanîbûn ku di qadên jiyana dinyayê de nûjenîyên derdikevin bi tevahî wek bîd'et ne dinirxandin. Lê di mijara dîn de li dij her nûjenîyan bê tawîz bûn. Em ê di vê mijarê de çend mînakan bidin. Amr b. Seleme (ra) wiha rîwayet dike:

"Berîya nimêja sibehê, ji bo ku ji mala xwe derket em jî ligel wî bi mescîdê ve bimeşin em li ber derîyê Abdullah b. Mes'ûd (ra) rûniştî bûn. Ebû Mûsa El-Eş'arî (ra) hate cem me û wiha got: "Abdullah hêj ji mala xwe derneketîye gelo?" Me got: "Nexêr!" Ew jî bi me re li benda wî ma. Axir Abdullah b. Mes'ûd (ra) ji mala xwe derket. Em hemû rabûn û me dora wî girt. Ebû Mûsa jê re wiha got: "Ya Abdullah, min berî vêga li mescîdê îşeke/kareke xerîb dît."

Abdullah b. Mes'ûd (ra) jê pirs dike û dibêje: "Çi bû ew karê xerîb?" Ebû Mûsa jê re wiha vedibêje: "Hin kes li mescîdê xeleqe çêkirine û rûniştine. Li serê her xeleqeyê zilamek heye û bi xîçikên di destê xwe de talîmata zikirê dida wan. "Sed car tekbîr!" Wê cîvatê jî li ser vê talîmatê sed car tekbîr dianîn. Weke vê ew zilam dema digot "Sed car Laîlaheîllallah!" û "Sûbhanallah!" ew jî li gorî vê talîmatê tevdigerîyan û van zikira digotin." Abdullah b. Mes'ûd (ra) jê re got: "Te ji wan re tiştek negot?" Ebû Mûsa got: "Nexêr, min tiştek negot. Min xwest ku ez fikirê te ya di vê mijarê de bigirim."

Paşê Abdullah b. Mes'ûd (ra) çû mescîdê. Em jî pê re bûn. Dema gihîşte mescîdê li ser serê wan sekinî û wiha got: "Ev tiştê ku hûn dikin çi ye?" Wan jî gotin: "Ya Abdullah, evana xîçik in. Em bi vana tekbîr û tehlîl û tesbîhên xwe dikin."

Abdullah b. Mes'ûd (ra) ji wan re wiha got: "Ey ûmmeta Muhammed (ass)! Digel ku di navbera we de ewqas eshabî hene û kefena Rasûlullah (ass) hêj şil nebûye û tebaqa xwarina Rasûlullah (ass) hêj neşikestîye helaka we çiqas zû nêz dibe. Ka bibêjin hûn ji ûmmeta Muhammed hêj zêdetir li

Allah ne bitenê di ayetên tên xwendin de, di her qad û mijarî de îtaetkarîya sûnneta Rasûlullah û dûrketina ji dijbertîya wî parastinê daxwaz dike.

Bi taybetî eshabîyên ehlê îlmê der heqê bîd'etan de pir zêde hessas bûn. Wan bi vêya qenc dizanîbûn ku di qadên jiyana dinyayê de nûjenîyên derdikevin bi tevahî wek bîd'et ne dinirxandin. Lê di mijara dîn de li dij her nûjenîyan bê tawîz bûn.

ser hîdayetê ne an hûn ji wan kesan in ku derîyê dalaletê li ser xwe vekirine?"

Wan jî wiha gotin: "Ya Abdullah! Em bi navê Allah (ac) son dixwin ku nîyeta me ji xêrê pê ve ne tiştekî din e." Abdullah b. Mes'ûd (ra) wiha bersiv da wan: 'Gelek mirov hene ku hêvîya xêran dikin lê belê qet tu carî ne gihîştine xêrên ku hêvî dikirin. Rasûlullah (ass) qewmekî tarîf kiribû ku ew qewm Qûr'anê dixwînin lê ew Qûr'an di qelbên wan de cih nagire.' Sond be gelek kesên ku lêhatîyê vê tarîfê ne di nava we de ne." Amr. b. Seleme (ra) wiha pê de çû: "Di bûyera Nehrewan de me dît ku pirên wan kesan bi Xaricîyan re êrîşî me dikirin."[1]

Belê, ne ehlê beyta Rasûlullah (ass) û ne jî eshabîyên wî qet tu car ne bibûn şahidê vê şêweya zikirkirinê. Bala xwe bidin gotin û îdîaya wan û bîd'etkerên vê dewrê çiqas dişibe hevdu: "Ya Ibnî Mes'ûd! Em bi navê Allah (ac) son dixwin ku nîyeta me ji xêrê pê ve ne tiştekî din e." Ev hevok, di her dem û dewrê de hevoka hemû bîd'etkeran ya hevpar e.

Belê Abdullah b. Mes'ûd (ra) di nav eshabîyan de feqîh û qadîyekî birûmet bû. Demekî dirêj Qadîtîya Kûfeyê kiribû. Zikirkirina Allah (ac) jî li ser mûslîman wacib e. Allah (ac) di gelek ayetan de emrê zikirkirinê dike. Li gorî rîwayeta Ebû Mûsa El-Eş'arî (ra), Rasûlullah (ass) wiha gotîye:

"Mînaka kesê ku Allah (ac) zikir dike û ew ê Allah (ac) zikir nake dişibe kesên mirî û zindî."[2]

Allah (ac) zikir emir kiriye. Allah (ac) wiha dibêje:

يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْراً كَث۪يراًۙ

"Gelî ew ên îman anîne! Allah pirzêde zikir bikin."[3]

Allah (ac) ew mûmîn û mûmînatên ehlê zikirê mexfîret dike/dibexşîne. Rasûlullah (ass) di her halûkarî de Allah (ac) zikir dikir. Digel vê rewşê Abdullah b. Mes'ûd (ra) bertek nîşanî wê cîvatê dide. Çima? Lewre wekî ku wan gotibû qest û nîyeta wan xêr be jî amelê dikirin ne muwafiqê sûnnetê bû. Bi vê awayê fêm dibe ku ew îbadetên di eslê dîn de hene, divê pêkanîna wan jî li gorî sûnneta Rasûlullah (ass) bibe. Der heqê sûnnet û bîd'etê de fehma eshabîyan ev bû.

Li ser vê mijarê em ê mînakekî din bidin. Ebu Hûreyre (ra) wiha rîwayet kirîye: "Du zilam ketin cîvata Rasûlullah (ass) û rûniştin. Ji nav wan yê ku rûmetdar dixûya beniji, lê negot elhamdûlîllah. Ji ber vê yekê Rasûlullah (ass) ji bo wî negot "Yerhamûkallah." Paşê ew kesê din benijî û got: "Elhamdûlîllah!" Rasûlullah (ass) di muqabilê hemda wî de got: "Yerhamûkallah!" Zilamê ku wekî rûmetdar dixûya berê xwe da Rasûlullah (ass) û wiha got: "Dema ku ez benijîm te ji bo min negot yerhamûkallah. Lê dema ku ev zilam benijî te ji bo wî got: "Yerhamûkallah!" Rasûlullah (ass) wiha bersiv da: "Lewre te Allah (ac) ji bîr kir. Ez ji tu ji bîr kirim. Lê ev zilam Allah (ac) bibîr anî min jî ew bibîr anî."[4]

Zilamek li cem Abdullah b. Ûmer (ra) dibenîje û wiha dibêje: "Elhamdûlîllahî wessalatû wesselamû ala Rasûlîl-lah... (Hamd ji Allah re û salat û selam ji Rasûlullah re be.)" Abdullah b. Ûmer (ra) dema vê gotinê dibihîze îtîraz dike û wiha dibêje: "Nexêr, ne wisan e. Em ji Pêxember (ass) tiştekî wisan hîn nebûne. Dema ku mirovek benijî li gorî sûnneta Rasûlullah (ass) divê bibêje "Elhamdûlîllah!" Qet tu peyvên din li ser vê nayê zêde kirin."

Hin kes dibe ku bibêjin: "Ma qey çi zerar di vê gotinê de heye? Selat û silav anîna li ser Rasûlullah (ass) di Qûr'ana Pîroz de hatîye emirkirin. Ma hûn vê ayetê naxwînin?

اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّۜ يَٓا اَيُّهَا الَّذ۪ينَ اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْل۪يماً

"Allah û melaîketên wî li ser pêxember selawatê tînin. Gelî ew ên îman anîne! Hûn jî selawat û silavê lê bînin."[5]

Belê, ev gotin rast e û me îman bi vê ayetê anîye. Lê belê ev ayeta Qûr'anê ji bo îdîaya wan kesan qethîyen nabe delîlê bîd'etkerîyê. Li gorî hin alîmên îslamê selawata li ser Nebî (ass) tê ser vê maneyê.

Ebu'l Alîye (rh) li ser vê ayetê wiha qotîye:

"Selawata Allah (ac) pesindan/medihkirina pêxember (ass) e. Selawata melaîketan û mumînan jî ew e ku pesindan/medihkirina pêxember (ass) ji Allah (ac) daxwaz bikin."[6]

Abdullah b. Ûmer (ra) vê mijarê qebûl nake. Salât û selam çawa hatîye ferman kirin, di heman demê de bi çi awayê û bi çi ûsûlê wê bê kirin jî hatîye hînkirin. Abdullah b. Ûmer (ra) ligel vê rewşê ji wan re nabêje 'ev bîd'etê hesene ye'.

1. Darimî, es-Sûnen, 204
2. Bûxarî-Mûslîm, Muttefekûn Aleyh
3. Meala Tewhîd A Qûr'ana Mecîd, 33/Ehzab, 41
4. Bûxarî, el-Edebû›l-Mûfred, 930, 932 (Bi senedeki ceyyîd)
5. Meala Tewhîd A Qûr'ana Mecîd, 33/Ehzab, 56
6. Beriya hedîsa 4797. ya Îmam Bûxarî

Helwesta Ûlemayên Îslamê

Îbn el-Macîşûn wiha gotîye: Min ji Îmam Malîk bihîst, wiha got:

"Her kî di îslamê de bîd'etekî derêxe û wê bîd'etê xweş bibîne vê îdîayê dike ku Muhammed (ass) îxanetê li rîsaletê kirîye. Lewre Allah (ac) di Qûr'ana Pîroz de wiha ferman dike: "...Min îro dînê we kâmil kir û nîmeta xwe ya li ser we temam kir..."[7] Herwiha ew roj ne dînekî cûda bû. Îro jî dînekî din tûne."[8]

Hamd û pesinandin ji Allah (ac) re ye ku dînê îslamê wek kamîl ji me re daxistîye. Allah (ac) ji Rasûlê xwe re wiha dibêje:

يَٓا اَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَٓا اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَۜ وَاِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُۜ

"Ya Rasûl! Tiştê ku Rabbê te ji te re nazil kiriye (ji însanan re) teblîx bike. Eger tu vêya nekî êdî te wezîfeya (hinarîya) rîsalet (a Allah) teblîx nekiriye/pêk neanîye..."[9]

Li gorî vê ayetê eşkere dibe ku Rasûlullah (ass) hemû tiştên ji îndallah hatîye daxistin mecbûre teblîx bike û bigihîjîne însanan. Kesên bîd'etan derdixin an bîd'etan îhya dikin wekî ku bibêjin Rasûlullah (ass) wezîfeya xwe ya pêxembertîyê pêk neanîye. Bi vê awayê xwe bixwe dixin xetereyekî herî mezin. Bêguman ev îdîa bêbextî û îftîrayekî herî giran e.

Rojekî zilamek dihê cem Îmam Malîk (rh) û wiha dibêje: "Ez li kû derê bikevim îhramê?" Îmam Malîk wiha bersivê dide wî: "Ji herêma Zûlhûleyfe bikeve îhramê, mîqata te ew der e." Îmam Malîk (rh) xwe dispêre vê hedîsa Rasûlullah (ass) ku Abdullah b. Ûmer rîwayet kirîye: "Ehlê Medîneyê ji hêla Zûlhûleyfeyê... dikevin îhramê û telbîye tînin."[10] Ew zilam wiha dibêje: "Nexêr, ez ê li cem Mescîdû'n Nebewî bikevim îhramê."

Mescîdû'n Nebewî ji Zûlxûleyfeyê dûr e. Îmam Malîk jî jê re wiha dibêje: "Şîreta min li te ev e wiha neke. Eger tu wisan bikî ez ditirsim ku tu li ber fitneyê bikevî." Zilam heyirî dimîne û wiha dibêje: "Ey Îmam! Ez vê yekê bitenê ji bo hêj zêdêtir xêran bi dest bixim dikim. Ligel vê çawa dibe ku ev tişt bibe fitne?" Îmam Malîk wiha bersiv didê: "Lewre ew tiştê ku Nebî (ass) kurt girtîye tu dirêj dikî. Digel vê tu dibêjî ku ez ê ji Rasûlullah (ass) jî hêj zêdetir xêr qezenc bikim. Belê ka bifikire, ji vêya mezintir fitne heye gelo? Çawa çêdibe ku tu bibêjî ez ê ji Rasûlullah (ass) hêj zehftir li razîbûna Allah (ac) bigerim?" Îmam Malîk paşê vê ayetê dixwîne:

فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ اَمْرِه۪ٓ اَنْ تُص۪يبَهُمْ فِتْنَةٌ اَوْ يُص۪يبَهُمْ عَذَابٌ اَل۪يمٌ

"...Ew ên bêemrîya wî kirine bila ji fitneyeke ku wê bê serê wan an jî ji ezabeke biêş û jan bitirsin."[11]

Gotina qaîde û tehdîda "Ew ên bêemrîya wî kirine..." ku li ser bûyerên civakî û cemaî de hatîye îzah kirin divê li ser vê mijarê qenc bê fikirîn ku ev mijar ji hêla nîşandana cîrewşa/pozisyona Rasûlullah (ass) pir giring e. Allah (ac) ne bitenê di ayetên tên xwendin de di her qad û mijarî de îtaetkarîya wî û dûrketina ji dijbertîya wî parastinê daxwaz dike.

Dawîya beşa (11.) Yazdehem, dê bidome înşaAllah.

7. Meala Tewhîd A Qûr'ana Mecîd, 5/Maîde, 3
8. Îmam Şatibî, El-Î'tîsam; 1/60 (Kitap Dünyası Yayınları, 2003, İst.)
9. Meala Tewhîd A Qûr'ana Mecîd, 5/Maîde, 67
10. Bûxarî, Hecc 8, 5, 10; Mûslîm, 1182

11. Meala Tewhîd A Qûr'ana Mecîd, 24/Nûr, 63

AYIN KİTABI

KANDİL GECELERİ VE BİN YILLIK YANILGI

Kitabın Yazarı: Mehmet Emin Akın

Yayınevi: Medarik Yayınları

Basım Tarihi: 2022

Sayfa Sayısı: 430

Ebat: 160 x 240 mm

Kandilin aydınlatmayıp bilakis kararttığı olur mu hiç? Olurmuş demek. Bin yıl evvelinden temeli atılmış kandil günleri bugün hâlâ sünnetin aydınlığını karartmaya, hidayet yolunun önüne taş olmaya devam ediyor.

Sünnet ve hadis hassasiyetiyle bilinen yazarımız elini taşın altına koyuyor ve ilmî ehliyetinin olduğu bu konuyu ehil olmayanlara bırakmıyor.[1]

Kitap genel olarak sünnete bağlılık, sünnetten sapmanın olumsuz neticeleri, ehl-i hadis kriterlerine uygun olmayan rivayetlerin değerlendirilme kriterleri ve hadisler ile âlim kavillerinin nasıl anlaşılması gerektiğine dair teknik bilgiler içeriyor. Kitap yazılırken konuyla alakalı umde ve muteber eserlerden hali kalınmaması, hem bidatleri işleyenlerin hem de bidatlere karşı mücadele verenlerin saygınlığını kazanmış âlimlerden nakiller yapılması kitabın ilmî değerini artıran unsurlardan zikredilebilir.

Regaip, Miraç, Berat ve Mevlid kandillerinin doğuşu ve teşekkül süreci ile İslam'ın temel öğretilerine zıt yönlerini değerlendiriyor ve bu gibi bidatlere nasıl yaklaşılması gerektiği hususunda yol gösteriyor. Bu yönüyle kitaplığımızda mutlaka olması lazım gelen bir eser olarak karşımıza çıkıyor.

1. Yazarın hadislere dair teknik bilgisinin vukufiyeti hususunda İmam Şevkânî'nin (rh) El-Fevâidu'l Mecmûa kitabına yazdığı 224 sayfalık önsözü incelenebilir.

Yazımızı Mehmet Akif Ersoy'un şu anlamlı satırlarından iktibas ederek sonlandıralım. Bir sonraki kitap tanıtımında görüşmek üzere, inşallah.

"Kitâb'ı, Sünnet'i, İcmâ'ı kaldırıp attık;
Havâssı maskara yaptık, avâmı aldattık.
Yıkıp Şerîat'i, bambaşka bir binâ kurduk;
Nebî'ye atf ile binlerce herze uydurduk!
O hâli buldu ki cür'et: 'Yecûzu fi't-tergîb...'[2]
Karâr-ı erzeli fetvâ kesildi!... Hem ne garîb
Hadîsi vaz' ediyorken sevâb uman bile var!
Sevâbı var mı imiş, bir zaman gelir, anlar!
Cihânı titretiyorken nidâ-yı 'Men kezebe...'[3]
İşitmiyor mu, nedir, bir bakın şu bî-edebe:
Lisân-ı pâk-i Nebî'den yalanlar uyduruyor;
Sıkılmadan da 'sevâb işledim' deyip duruyor!
Düşünmedin mi girerken Şerîatin kanına?
Cinâyetin kalacak zanneder misin yanına?
Sevâb ümîd ediyor ha! Deyin ki nâmerde:
Sevâbı sen göreceksin huzûr-ı mahşerde!"[4]

2. "Yecûzu fi't-tergîb" demek insanları hayra teşvik etmek için hadis uydurmak ya da uydurma hadisleri paylaşmak caizdir, demektir.
3. "Nidâ-yı Men kezebe..." ibaresinden kasıt şu hadisteki tehdittir: Muğîre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle demiştir:

   "Benim adıma yalan söylemek, başkası adına yalan söylemek gibi değildir. **Benim adıma kasıtlı olarak yalan söyleyen kişi ateşteki yerine hazırlansın.**" (Buhari, 1291)
4. Safahat, TBMM Baskısı, s. 615-616

Minik Dostumuz Suheyl ve arkadaşlarının maceraları devam ediyor.

Yepyeni bölümleri izlemek için

YouTube kanalımızı

ziyaret edin.

Dostum Suheyl oynatma listemize
QR kodu okutarak erişebilirsiniz.

tevhid

"TAĞUTA KULLUK ETMEKTEN KAÇINIP ALLAH'A YÖNELENLERE MÜJDE VARDIR. KULLARIMI MÜJDELE!"

(39/ZUMER, 17)

TEVHİD DERGİSİ

TEVHİD DERSLERİ

TEVHİD MEALİ

